

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

ГОЛОТА НАТАЛІЯ ПЕТРІВНА

УДК 342.951

ДИСЕРТАЦІЯ

**ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право
галузь знань – ПРАВО

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Науковий керівник

Банах Сергій Володимирович, кандидат
юридичних наук

Тернопіль -2020

АНОТАЦІЯ

Голота Н.П. Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право). – Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2020.

Дисертація є одним із перших комплексних досліджень, у якому з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень правової науки досліджено питання інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Так, зокрема, у роботі здійснено огляд наукових джерел за темою дослідження; охарактеризовано сучасний стан антикорупційної діяльності в Україні; визначено поняття та розкрито ознаки інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні; здійснено теоретико-правову характеристику інформаційно-правових відносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю в Україні; розкрито основні елементи інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів; проаналізовано зарубіжний досвід інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності і можливості його застосування в Україні; розроблено основні шляхи покращення інформаційного забезпечення антикорупційної діяльності.

Уперше інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності запропоновано розглядати як безперервний, комплексний, закріплений на законодавчому рівні процес взаємоузгоджених заходів, який включає пошук, отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачу та обмін інформації між усіма суб'єктами інформаційних правовідносин, що дозволяє

прийняти ефективне управлінське рішення, спрямоване на припинення корупційних діянь та запобігання корупційних ризиків.

Крім того, проведений системний аналіз антикорупційних заходів надав можливість констатувати відсутність нормативно закріпленого інституту інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, що надало змогу розробити пропозиції для удосконалення правового регулювання цієї сфери на рівні проектів норм Закону України «Про запобігання корупції».

Провівши детальний науково-правовий аналіз та всебічно вивчивши сторони наукових досліджень, які присвячені проблематиці антикорупційної діяльності в Україні, відзначається, що більшість наукових джерел у сфері протидії та запобігання корупції присвячені адміністративно-правовим засобам впливу на неї. Значна частина досліджень проводилася з приводу можливості подолання корупції в правоохоронних органах. Як найбільш затребуваний засіб протидії корупції, науковці виділяють забезпечення громадянам та громадським інститутам прозорого механізму доступу до інформації. Окремі дисертаційні дослідження містять теоретико-методологічні напрацювання з питань інформаційного-правового забезпечення антикорупційної діяльності. У цілому, у наукових дослідженнях у сфері протидії корупції інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності розглядається як складова частина системи адміністративно-правових засобів протидії корупції.

Сучасний стан антикорупційної діяльності пов'язується із циркуляцією значного масиву інформації, який, з одного боку, формує засади транспарентності органів публічної влади, правоохоронних органів, спеціалізованих антикорупційних інституцій, що передбачає широкі можливості інформування суспільства про їхню діяльність, а також зниження негативних корупційних явищ усередині самих інституцій; з другого – передбачає широкі можливості для інформування спеціалізованих інституцій про факти вчинення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією; а ще – формує передумови розширення технолого-

інформаційних можливостей самих спеціалізованих антикорупційних інституцій (використання новітніх інформаційних технологій, сучасних технічних та програмних рішень).

Система управління та прийняття рішень з протидії корупції не може функціонувати та бути дієвою без належного рівня інформаційно-правового забезпечення та закріплення його на законодавчому рівні як окремого елемента протидії цьому явищу. Формування інституту інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності та закріплення його нормативно-правових засад у профільному законі, покладення на спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції чітких завдань та обов'язків з впровадження та розвитку даного інституту сприятиме ефективній антикорупційній діяльності в Україні. З огляду на проведене дослідження, стверджується, що інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності, це, передусім, безперервний інформаційний процес, який складається з певних елементів отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачі та обміну даних.

Інформаційно-правові відносини, пов'язані з антикорупційною діяльністю, є специфічним видом суспільних відносин державно-владного характеру, що виникають в діяльності спеціалізованих антикорупційних органів з приводу виконання ними функцій та повноважень з протидії корупції і характеризуються виникненням спеціальних інформаційних прав, обов'язків, гарантій, необхідних для реалізації означених функцій та повноважень. Інформаційно-правові відносини в антикорупційній сфері, хоч і мають типову структуру, водночас характеризуються особливими ознаками кожного їхнього елемента (суб'єкт, об'єкт, зміст), що обумовлено специфікою інформаційних процесів при запобіганні та протидії корупційним явищам.

Інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів – це закріплена за відповідними посадовими особами спеціалізованих антикорупційних органів в антикорупційних нормативних

актах різного рівня та відомчості сукупність прав, гарантій та обов'язків інформаційно-правового характеру, що реалізується ними у встановлених межах (правообмеженнях) та забезпечується юридичною відповідальністю. До складових елементів інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів віднесено: інформаційні права та гарантії посадових осіб антикорупційних органів, що спеціально визначені актами в сфері протидії корупції, а також їх посадовими інструкціями, положеннями про відповідні підрозділи; посадові обов'язки інформаційного характеру, як ті, що окремо встановлені антикорупційними документами, посадовими інструкціями, так і ті, що виникають у процесі реалізації посадовими особами антикорупційних органів їх прав; визначені чинним законодавством обмеження при реалізації посадовими особами антикорупційних органів своїх інформаційних прав, гарантій та обов'язків; встановлену законодавством відповідальність посадових осіб антикорупційних органів за неналежне виконання своїх інформаційно-правових обов'язків або за зловживання інформаційно-правовими правами чи гарантіями.

Ключові слова: інформація, корупція, запобігання корупції, інформаційно-правове забезпечення, антикорупційна діяльність, інформаційне забезпечення, інформаційні правовідносини.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Голота Н.П. Інформаційна політика в діяльності правоохоронних органів. Актуальні проблеми правознавства. 2017. №4 (12). С. 68–73.
2. Голота Н.П. Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності як один з основних чинників подолання корупції: міжнародний досвід. Порівняльне-аналітичне право. 2017. № 6. С. 194–197.

3. Голота Н.П. Проблемні аспекти комунікаційної діяльності між правоохоронними органами України. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право. 2017. Вип. 14. С. 269–274.

4. Голота Н.П. Оприлюднення інформації про осіб, які вчинили корупційне діяння як механізм протидії корупції: історико-правовий аспект. Актуальні проблеми правознавства. 2018. №2. С. 17–22.

5. Голота Н.П. Особливості роботи прес-служби в державних органах: історія та сучасність. Порівняльно-аналітичне право. №6. 2017. С. 194–197.

6. Holota N. Training of professionals for press service: dilemma of education and social experience. Časopis vysokoškolských pedagógov, študentov a mladých výskumníkov na Inštitúte Juraja Páleša v Levoči, a v Knazskom seminari biskupa Jana Vojtassaka KU v Spisskej Kapitule v Spisskom Podhradi. №3. 2018, ročník 4. P. 59–70.

7. Голота Н.П. Особливості інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів. Актуальні проблеми правознавства. 2019. №2. С. 157–163.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Голота Н.П. Характерні ознаки інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 21–22 квітня 2017 р.) Тернопіль: Економічна думка, 2017. С.202–204.

9. Голота Н.П. Поняття та ознаки інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні. Innovate research of legal regulation of public administration. International scientific conference. 16-17 June 2017, Lublin. P.102–103.

10. Голота Н.П. Правове регулювання інформаційного забезпечення діяльності органів державної влади. Матеріали III Міжнародної науково-

практичної конференції. (м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 20–21 квітня 2018 р.) Тернопіль: Економічна думка. 2018. С. 83–86.

Holota N.P. Information and legal support of anti-corruption activities in Ukraine.–Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

The dissertation for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Ternopil National University of Economics, Ternopil, 2020.

The dissertation is one of the first complex researches in which using the modern methods of cognition, taking into account the latest achievements of legal science, the issues of information and legal support of anti-corruption activity in Ukraine are investigated. As a result of the research, a number of new scientific provisions and conclusions proposed by the applicant have been formulated. Thus, in particular, the paper reviews scientific sources on the topic of research; describes the current state of anti-corruption activities in Ukraine; the concept and features of information and legal support of anti-corruption activity in Ukraine have been defined; theoretical and legal characterization of information-legal relations related to anti-corruption activities in Ukraine; the basic elements of the information and legal status of anti-corruption officials are revealed; foreign experience of information and legal support of anticorruption activity and possibility of its application in Ukraine are analyzed; main ways of improving information support of anti-corruption activities have been developed.

For the first time, information support for anticorruption activities is proposed to be considered as a continuous, comprehensive, legislatively entrenched process that includes the search, receipt, accumulation, storage, processing, transfer and exchange of information between all subjects of information legal relations, which allows to accept effective legal relations. the managerial decision is aimed at stopping corruption and preventing corruption risks.

In addition, the systematic analysis of anti-corruption measures made it possible to ascertain the absence of a statutory institute of information and legal support for anti-corruption activities, which made it possible to develop proposals for improving the legal regulation of this sphere at the level of draft norms of the Law of Ukraine «On Corruption Prevention».

After conducting a detailed scientific and legal analysis and thoroughly studying the sides of scientific researches, which are devoted to the problem of anti-corruption activity in Ukraine, it is noted that the majority of scientific sources in the sphere of combating and preventing corruption are devoted to administrative and legal means of influencing it. Much of the research was conducted on the possibility of overcoming corruption in law enforcement agencies. As the most sought-after means of combating corruption, scholars have identified providing citizens and public institutions with a transparent mechanism to access information. Some dissertation researches contain theoretical and methodological studies of issues of information and legal support of anti-corruption activity. In general, in scientific research in the field of combating corruption, information and legal support for anti-corruption activities is considered as an integral part of the system of administrative and legal means of combating corruption.

The current state of anticorruption activities is associated with the circulation of a large amount of information, which, on the one hand, forms the basis of transparency of public authorities, law enforcement agencies, specialized anti-corruption institutions, which provides ample opportunities for informing society about their activities, as well as reducing their negative effects. institutions; secondly, it provides ample opportunities for informing specialized institutions about the facts of corruption and corruption-related offenses; on the other, it forms the prerequisites for expanding the technological and information capabilities of the most specialized anti-corruption institutions (using the latest information technologies, modern technical and software solutions).

The system of governance and decision-making on combating corruption cannot function properly and be effective without a proper level of information and legal support, as a separate element to counteract this phenomenon. Formation of an institute of information and legal support of anticorruption activity and consolidation of its normative and legal bases in a profile law, laying on specially authorized subjects in the sphere of corruption clear tasks and duties for implementation and development of this institute will promote effective activity of anticorruption. Given the research, it is argued that information and legal support for anti-corruption activities is, first and foremost, a continuous information process consisting of certain elements of obtaining, accumulating, storing, processing, transmitting and exchanging data.

Information-legal relations related to anti-corruption activities are a specific type of public relations of state-governmental nature, arising in the activities of specialized anti-corruption bodies concerning the performance of their functions and powers to counteract corruption and are characterized by the emergence of special information rights, duties, guarantees necessary for the exercise of the said functions and powers. Although information and legal relations in the anticorruption sphere have a typical structure, at the same time, each of their elements (subject, object, content) is characterized by specific features that are determined by the specificity of information processes in preventing and counteracting corruption phenomena.

Information and legal status of officials of anti-corruption bodies is assigned to the respective officials of specialized anti-corruption bodies in anti-corruption normative acts of different levels and departments set of rights, guarantees and obligations of information and legal nature, which are implemented within the limits established by the legal framework. responsibility. The constituent elements of the information and legal status of anti-corruption officials include: information rights and guarantees of anti-corruption officials, which are specifically defined by acts in the field of combating corruption, as well as their official instructions, regulations on relevant units; official duties of an

informative nature, such as those separately established by anti-corruption documents, official instructions, and those arising in the course of exercising by their officials anti-corruption bodies of their rights; determination by the current legislation of restrictions on the implementation by officials of anti-corruption bodies of their information rights, guarantees and duties; statutory liability of officials of anticorruption bodies for improperly performing their information and legal duties or for misusing information rights or guarantees.

Keywords: information, corruption, prevention of corruption, information and legal support, anti-corruption activity, information support, information legal relations.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	12
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА	
ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	
	19
1.1. Огляд наукових джерел за темою дослідження.....	19
1.2. Сучасний стан антикорупційної діяльності в Україні.....	33
1.3. Поняття та ознаки інформаційно-правового	
забезпечення антикорупційної діяльності в Україні.....	56
Висновки до розділу.....	79
РОЗДІЛ 2.ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ	
АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	
	87
2.1. Інформаційно-правові відносини, пов’язані	
з антикорупційною діяльністю в Україні.....	87
2.2. Інформаційно-правовий статус посадових осіб	
антикорупційних органів.....	107
Висновки до розділу.....	127
РОЗДІЛ 3.УПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ	
ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ...133	
3.1. Зарубіжний досвід інформаційно-правового забезпечення	
антикорупційної діяльності і	
можливості його застосування в Україні.....	133
3.2. Шляхи покращення інформаційного забезпечення	
антикорупційної діяльності.....	157
Висновки до розділу.....	173
ВИСНОВКИ.....	178
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	185
ДОДАТКИ.....	212

ВСТУП

Актуальність теми. Запровадження нових стандартів публічно-владної діяльності в Україні передбачає формування стану абсолютної нетерпимості до явища корупції, яке визнається одним із ключових негативних чинників, що впливає на розвиток держави, її імідж, сприйняття з боку інших держав, міжнародних організацій, партнерів, інвесторів і в результаті визначає добробут її громадян. Ефективні трансформації держави передбачають пошук і провадження нових дієвих антикорупційних інструментів, які повинні довести власну здатність чинити реальний зменшувальний, а також превентивний вплив на негативні корупційні явища, які вже існують, а також бути зрозумілими та прийнятими суспільством. Варто зауважити, що з одного боку кожен громадянин повинен мати змогу бути поінформований про реальний стан антикорупційної діяльності держави, а також повідомити про корупцію відповідні органи; з іншого – самі антикорупційні інституції мають бути належним чином адміністровані з тим, щоб швидко та якісно можна було б досягати визначених завдань та функцій. Одним із основних аспектів організації функціонування та публічного адміністрування в певній сфері є системне інформаційне забезпечення. Адже саме інформація є базовим компонентом, який забезпечує циркуляцію даних, прийняття управлінських і процесуальних рішень у конкретно взятій сфері, формування якісних адміністративних зв'язків, а також режиму відкритості (або закритості) певної діяльності. Не є винятком антикорупційна сфера, яка передбачає необхідність отримання та використання великих масивів інформації, що є першоосновою для вироблення механізмів превентивних антикорупційних заходів, а також методів ефективною протидії цьому явищу. Інформаційне забезпечення відіграє одне із ключових значень в діяльності системи спеціалізованих антикорупційних органів, адже саме з інформації розпочинається

розслідування фактів вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень. Крім того, виключно через системний інформаційний обмін, а також взаємодію системи згаданих спеціалізованих інституцій здатна досягати результатів своєї діяльності.

Додаткової актуальності проблемі, піднятій у дисертації, надає недостатня наукова розробка питань інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності. Так, проблематика роботи перебуває в площині публічного адміністрування в антикорупційній сфері, а також правового забезпечення її інформатизації, що вимагає опрацювання наукових розробок в означених царинах. Отже, серед вчених, які проводили наукові дослідження, пов'язані з проблематикою роботи, слід відмітити: Алфьорова С., Артеменко О., Бандурки О., Баскакова В., Бачила І., Белякова К., Брижка В., Галая А., Гавловського В., Гречанюка С., Дергачова В., Дьоміна І., Калюжного Р., Катеринчука І., Коваленко Л., Колпакова В., Кормича Б., Костецької Т., Кушнарьова І., Ліпкана В., Мазурика С., Мельника М., Новицького А., Новицької Н., Панфілова О., Пилипчука В., Пузирного В., Рибалки Н., Рогульського С., Цимбалюка В., Шамрая В., Швеця М., Яцків І., Яфонкіна А. та ін. Разом з тим, слід відзначити, що самостійного монографічного дослідження питань інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності допер не проводилось, що і обумовлює вибір теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до п. 4 розділу 3 Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки (Схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015); п. 5 розділу 7 Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, схваленої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає у науковій розробці інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні, а також формування на цій основі науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій теоретико-методологічного характеру, спрямованих на покращення якості та підвищення ефективності запобігання та протидії корупції в Україні.

Для досягнення цієї мети в роботі визначені такі завдання:

- здійснити огляд наукових джерел за темою дослідження;
- охарактеризувати сучасний стан антикорупційної діяльності в Україні;
- визначити поняття та розкрити ознаки інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні;
- здійснити теоретико-правову характеристику інформаційно-правових відносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю в Україні;
- розкрити основні елементи інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів;
- проаналізувати зарубіжний досвід інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності і можливості його застосування в Україні;
- розробити основні шляхи покращення інформаційного забезпечення антикорупційної діяльності.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, пов'язані з правовим забезпеченням антикорупційної діяльності в Україні.

Предмет дослідження – інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності в Україні.

Методи дослідження.Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, що дає змогу розглядати питання інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності у розвитку, взаємозв'язку та взаємовпливові.

Спираючись на таке методологічне підґрунтя, у дисертації застосовуються окремі методи наукового пізнання. За допомогою логіко-семантичного методу

розглянуто сутність, особливості та значення інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності (підрозділи 1.2., 1.3., 2.1.). Із використанням системно-структурного методу досліджено систему спеціалізованих антикорупційних органів та механізм антикорупційної діяльності (підрозділи 1.2., 1.3., 2.2.). Системно-функціональний метод застосовано для вивчення проблем організації інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, а також механізмів реформування цієї сфери на сучасному етапі (підрозділи 2.2., розділ 3.). Логіко-нормативний метод використано для аналізу інформаційних функцій, завдань і повноважень спеціалізованих антикорупційних органів (підрозділи 1.3., 2.3.). Структурно-логічний метод застосовано для визначення основних напрямів удосконалення і оптимізації інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності (розділ 2).

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації становлять наукові праці фахівців, у тому числі зарубіжних, у галузі кібернетики, загальної теорії держави і права, теорії управління та правоохоронної діяльності, інформаційного права, адміністративного права, кримінології, а також інших галузевих правових наук.

Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які визначають інформаційно-правові засади організації та функціонування спеціалізованих антикорупційних органів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень, у якому з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень правової науки досліджено питання інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

уперше

інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності запропоновано розглядати як безперервний, комплексний, закріплений на законодавчому рівні процес взаємоузгоджених заходів, який включає пошук, отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачу та обмін інформації між усіма суб'єктами інформаційних правовідносин, що дозволяє прийняти ефективне управлінське рішення, спрямоване на припинення корупційних діянь та запобігання корупційних ризиків;

системний аналіз антикорупційних заходів надав можливість констатувати відсутність нормативно закріпленого інституту інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, що надало змогу розробити пропозиції для удосконалення правового регулювання цієї сфери на рівні проектів норм Закону України «Про запобігання корупції»;

удосконалено:

поняття інформаційно-правових відносин пов'язаних з антикорупційною діяльністю під якими запропоновано розуміти специфічний вид суспільних відносин державно-владного характеру, що виникають в діяльності спеціалізованих антикорупційних органів з приводу виконання ними функцій та повноважень з протидії корупції і характеризуються виникненням спеціальних інформаційних прав, обов'язків, гарантій, необхідних для реалізації означених функцій та повноважень;

підходи довіднесення окремих правоохоронних інституцій до переліку спеціальних суб'єктів протидії корупції через аналіз змісту та природи інформаційно-правових відносин за їхньої участі та інформаційного наповнення їхньої діяльності;

визначення інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів, під яким пропонується розуміти закріплену за відповідними посадовими особами спеціалізованих антикорупційних органів в антикорупційних нормативних актах різного рівня та відомчості сукупність прав, гарантій та обов'язків інформаційно-правового характеру, що

реалізується ними у встановлених межах (правообмеженнях) та забезпечується юридичною відповідальністю;

дістало подальшого розвитку

структурування та узагальнення наукових розробок, характеристика існуючих наукових напрямків досліджень, розгляд яких став науково-теоретичним підґрунтям дослідження питання інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності;

аналіз сучасного стану запобігання та протидії корупції в Україні в умовах проведення реформи публічно-владної та правоохоронної діяльності держави, який дозволив визначити основні недоліки інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, а також у визначений тріумвірат інформаційних процесів в антикорупційній сфері;

виокремлення ключових елементів інформаційно-правового статусу посадових осіб спеціалізованих антикорупційних органів, які обумовлюють здатність виконувати професійні обов'язки у сфері запобігання та протидії корупції;

використання досвіду зарубіжних країн для запозичення та впровадження системи інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані в дисертації результати можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальших наукових розробок теорії інформаційного права, а також наукових розробок антикорупційної сфери (довідка про впровадження результатів від 02.09.2019);

– у правотворенні – для формування системи пропозицій до законодавства щодо інформатизації антикорупційної діяльності;

– у правозастосуванні – у практичній діяльності спеціалізованих антикорупційних органів, а також інших правоохоронних інституцій;

– у навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Правові інституції» (довідка про впровадження результатів від 02.09.2019).

Особистий внесок здобувача. Наукові ідеї та розробки, які належать співавторам опублікованих праць, у дисертаційному дослідженні не використовувались. Особистий внесок до опублікованих колективних наукових праць пропорційний кількості співавторів.

Апробація результатів дослідження. Результати роботи обговорювалися на засіданні міжкафедрального семінару Тернопільського національного економічного університету. Теоретичні та прикладні положення та висновки дисертації обговорювалися на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах. Основні з них такі: Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід. II Міжнародна науково-практична конференція, (м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 21–22 квітня 2017 р.); Innovate research of legal regulation of public administration (International scientific conference, 16–17 June 2017, Lublin); Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід. III Міжнародна науково-практична конференція (м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 20–21 квітня 2018 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації опубліковано в одинадцяти наукових публікаціях, з яких: 6 статей – у вітчизняних фахових наукових виданнях; 1 стаття – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 3 тез – у матеріалах наукових конференцій, круглих столів.

Структура роботи. Дисертація складається з анотації, змісту, вступу, трьох розділів, які об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 213 сторінок, з яких основний текст – 184 сторінки, список використаних джерел – 28 сторінок (272 найменування), 2 додатки на 3 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Огляд наукових джерел за темою дослідження

Одна з найбільших гострих тем, які існують у суспільстві, в нашій країні – протидія корупції. Сучасні антикорупційні заходи в основному спрямовані на посилення контрольних і репресивних дій проти чиновників та не зачіпають основи існування корупції, як в державі, бізнесі, так і в суспільній свідомості в цілому. Усе це вимагає негайного переосмислення й вироблення креативних методів протидії корупції. Постановка проблеми корупції, огляд наукових джерел, досвід історичного та порівняльного аналізу протидії корупції надзвичайно важливі для практичних дій щодо запобігання та профілактики корупції у всіх формах і проявах, попередження і нейтралізації корупційної поведінки як способу життя.

Сьогодні не тільки держава, але й усе українське суспільство зацікавлене в розвитку прозорості та відкритості державного управління. Найбільша частина інформації, що представляє інтерес для суспільства, окремих громадян і організацій, на сьогодні безумовно накопичується в центральних органах публічної влади. Прозорий та своєчасний доступ до інформації про діяльність владних органів, дозволить забезпечити можливість найбільш повної та правдивої оцінки ефективності їх діяльності.

Значна частина наукових досліджень серед вітчизняних і зарубіжних вчених присвячена методиці теоретичних та практичних обґрунтувань запровадження і вдосконалення антикорупційної діяльності на рівні державного управління. Зокрема, питання антикорупційної діяльності юридичних осіб публічного права в більшій мірі досліджувалося методом

аналізу нормативно правових актів, які регулюють їхню діяльність. Вивченню проблеми корупції в галузі державного управління присвятили свої наукові роботи С.М. Клімова, В.М. Соловійов, С.М. Івасенко, Т. П. Попченко, О.М. Сюсяйло, В.І. Козак, С.А. Задорожний, Ю. Ф. Лавренюк, С.С. Серьогін, М.Л. Братковський, В.М. Безпрозванна, І. М. Нестругіна, Н.Г. Дроздова, О.О. Критенко, Г.Б. Яковенко, В. В. Побережний, Е.С. Молдован, В.В. Толкованов, політологи Є. В. Невмержицький, І.В. Чемерис, А.О. Сафоненко, Г. В. Кохан та ін. [1–23].

Серед новітніх досліджень проблематики корупції сформувалася серйозна платформа наукових праць, у межах якої виділяють школи та течії, що поділяються за галузевим принципом. Вагомих результатів у дослідженні антикорупційної діяльності досягли науковці юридичного, економічного, політологічного, історичного, соціально-філософського спрямування [24].

З огляду на викладене, метою нашого дослідження у даному підрозділі є вивчення позицій науковців-правників щодо стану інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності та висвітлення його проблематики у юридичних наукових джерелах.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі завдання:

- 1) на підставі аналізу наукових джерел у галузі права розкрити актуальний стан досліджень інформаційно-правового забезпечення протидії корупції;
- 2) сформулювати блок проблем інформаційно-правового забезпечення запобігання корупції;
- 3) виявити сучасні, найбільш затребувані тенденції розв'язку проблем інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності.

Дослідження концепції інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності є невід'ємною складовою кропіткого процесу подолання корупції. Проведене нами наукове дослідження зазначеної проблеми підтверджує необхідність вивчення теоретико-правових аспектів

інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності з науково-правової позиції.

На нашу думку, проникнення корупційних відносин у всі сфери суспільного буття зумовило проведення вузькопрофільних досліджень за поділом не лише на галузі, але й на спецгрупи правовідносин. Протягом останніх двадцяти років вченими-правниками проведено чимало досліджень феномену корупції. Провівши моніторинг вітчизняних дисертаційних робіт в галузі юридичної науки, нами встановлено, що сучасні наукові праці на корупційну тематику виконано методом аналізу корупційної діяльності в адміністративних, кримінальних, земельних, трудових, податкових, інформаційних, міжнародних та інших правовідносинах, судовій системі та прокурорській діяльності.

Здебільшого проблеми правового забезпечення антикорупційної діяльності розглядалися через аспект адміністративного права. Зокрема, узагальнені позиції щодо запобігання та протидії корупції викладено в працях сучасних вчених-правників С.С. Рогульського, Р.М. Тучака, А. В. Гайдук, О.Є. Панфілова, О.З. Захарчука, М.О. Сича, І.І. Яцків, В. Д. Гвоздецького, В.І. Литвиненка, Є.В. Глушка, Я.Ю. Пилипа, В. М. Довжанича, С.В. Рівчаченко, К.В. Берднікова [25–38]. Аналіз теоретичних засад протидії корупції в правоохоронних органах проводив О. В. Ткаченко, С.М. Алфьоров, В.М. Мельникович [39–41]. Заходи запобігання корупції в органах публічної влади досліджувалися Д. І. Йосифовичем, Ю.В. Коваленко, А.О. Суловець, А.О. Яфонкіном, Н. О. Армаш, Тулі Хайдер Абдулнабі, О.І. Добровольським, О. Г. Боднарчук, О.П. Мусієнком, С.О. Конєвою, Е.Б. Подоляк [41–52]. Роль правоохоронних органів, як суб'єктів протидії корупції у своїх наукових роботах вивчали Д.Г. Заброда, М.Ю. Бездольний, В. А. Завгородній, І.А. Дьомін, І.В. Коруля, М.М. Кінаш, І. Н. Грабець, І. О. Клочко [53–60].

Не менш значимими є наукові дослідження засобів протидії корупції через аспекти кримінального права та процесу, міжнародного, земельного, трудового права, в галузі судоустрою та прокурорського нагляду.

З позиції кримінального права та процесу в працях М.І. Мельника, Д. С. Машлякевича, В.С. Юрчишина, Г. Л. Шведової, О. В. Шевченко, О. Ю. Бусол, Л. І. Аркушиної, Б. В. Щура, Н. В. Кимлик, А. І. Шила, С. В. Чичирко [61–71] запропоновано механізми вирішення кримінологічних та кримінально-правових проблем протидії корупції.

Пошуку пріоритетних основ антикорупційної діяльності серед суддівського корпусу та органів прокуратури присвячені дисертаційні праці О.Г. Мельника, В.В. Сухоноса, А.С. Петрової, Г. В. Гаврюшенко, В. І. Федорович, В. М. Трепака [72–77].

Аналіз міждержавного антикорупційного співробітництва та міжнародно-правових норм про боротьбу з корупцією у своїх наукових роботах провели С.Я. Петрашко, А.М. Візір, Ількін Садагат Огли Нуруллаєв, Д.О. Гарбазей [78–81].

Кузьміною К.О. у своїй дисертаційній роботі наведено пропозиції вдосконалення трудового законодавства з підстав, спрямованих на запобігання корупції [82]. Покращення антикорупційних норм у галузі земельних правовідносин запропоновано С.В. Курендою [83].

Цікавим є дослідження вченого-правника Р.М. Тучака, який у своїй дисертаційній роботі на тему «Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією» вказує на проблемні питання подолання корупції. Автор зауважує, що діяльність антикорупційних органів здебільшого зосереджена на виявленні корупційних діянь серед посадових осіб публічного права, в той час як відсутність бажаного результату антикорупційної роботи пояснює зокрема недоліками в інформаційно-аналітичному забезпеченні та малим рівнем взаємодії антикорупційних органів з іншими суб'єктами правовідносин. Ученим запропоновано: ліквідувати дублювання інформації, що обробляється суб'єктами щодо боротьби з корупцією; поступово

створити міжвідомчі інформаційні платформи; покращити інформаційно-аналітичне забезпечення антикорупційної діяльності шляхом створення галузевої інформаційної системи обміну інформацією [26,с.6].

Науковець О.В. Ткаченко запропонував вдосконалити механізм декларування доходів посадових осіб публічного сектору зобов'язавши їх та близьких членів їх сімей подавати інформацію не тільки про доходи, а й про понесені ними витрати. Окрім цього, він вважає за доцільне здійснювати порівняльний аналіз доходів, активів та видатків згаданих осіб, а також перевіряти чи мають вони право на такі блага виходячи із законодавчо встановлених можливостей [39, с.16].

Автор дисертаційного дослідження «Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект)» Д.Г. Заброда переконаний у необхідності впровадження чіткого порядку взаємодії між правоохоронними органами та суб'єктами протидії корупції, в тому числі й через удосконалення стану взаємообміну оперативною інформацією; створення загальноєвропейського правового масиву протидії корупції та формування механізму матеріально-технічного та інформаційного забезпечення міждержавної співпраці [53, с.21]. Також про необхідність, зокрема якісного інформаційно-аналітичного забезпечення як суттєвого складника ефективної антикорупційної діяльності в державі, вказує М.І. Мельник [61, с.35].

Комплексне дослідження адміністративної відповідальності за корупційні діяння державних посадовців місцевого самоврядування здійснив Д.І. Йосифович. Одним з пріоритетних засобів протидії корупції вчений вважає створення єдиної інформаційної бази юридичних осіб «причетних до корупційних скандалів» та внесення відповідних змін до законодавства про державні закупівлі товарів, робіт чи послуг за державні кошти. Учений переконаний, що накопичену інформацію можна використовувати перед проведенням відповідних тендерів, шляхом перевірки учасника тендера. У випадку занесення юридичної особи до вказаної бази даних, вона втрачає право на участь у тендерах на певний проміжок часу [42, с.14–15].

В.А. Завгородній розглядав напрямки запобігання корупції через аспект взаємодії правоохоронної системи з громадськими організаціями. Він наголошував, що антикорупційні громадські організації є по своїй суті правозахисними. На підставі досвіду зарубіжних країн про діяльність антикорупційних громадських інститутів, автор пропонував закріпити законодавчі гарантії бюджетної підтримки найактивнішим всеукраїнським організаціям та створити їх розгалужену мережу по всій території України, а також на державному рівні закріпити основні форми співпраці держави з антикорупційними громадськими організаціями шляхом: організації спільних заходів протидії корупції (нарад, конференцій, семінарів, наукових досліджень тощо); обміну практичними навичками та досвідом із запобігання корупційним правопорушенням тощо. Автор переконаний у необхідності закріплення обов'язків невідкладного реагування державної влади на повідомлення про корупційні факти, які подаються громадськими інститутами, та відповідного звітування перед останніми за фактом розслідування кожного корупційного злочину. Покласти на громадські організації відповідальність за розголошення слідчо-оперативної інформації про корупційні діяння та за неправдиві повідомлення про корупційні дії [55, с.7, 9].

Вивчаючи проблеми протидії корупційним проявам у правоохоронних органах, С.М. Алфьоров серед найбільш небезпечних сторін корупції в Україні визначає її широке поширення саме в тих органах, які визначені чинним законодавством як спеціальні для її запобігання. Науковець робить висновок про те, що розроблення адміністративно-правового механізму протидії має включати: застосування відповідальності до обох сторін корупційного діяння; захист осіб, що надають інформацію про ознаки корупційних правопорушень; підвищення довіри громадян до правоохоронних органів та якісна взаємодія населення із зазначеними органами [40, с.22].

Питанню вдосконалення механізму запобігання антикорупційної діяльності присвячена наукова праця І.І. Яцків. До необхідних умов удосконалення системи протидії корупції автор відносить завершення реформи органів публічної влади та підвищення ролі громадянського суспільства в державному управлінні. Зокрема, проведення заходів, спрямованих на розповсюдження просвітницької інформації щодо негативного впливу корупції та про можливі способи особи протидіяти корупції, підвищення правової культури та правосвідомості; забезпечення права на звернення до антикорупційних органів з повідомленнями про виявлення корупції; уведення системного інформування громадян про заходи протидії корупції в Україні; запровадження дієвих «важелів» контролю за станом корупції зі сторони громадянського суспільства [31, с. 14].

Заслуговує на увагу наукова позиція вченого-юриста В.М. Дрьоміна, який у своїй дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук розглядає корупцію «соціальним інститутом», яка за своєю суттю та місцеву суспільстві характеризує себе неформальним, однак впливовим інститутом. Автор доводить, що суб'єктами корупції є переважна більшість населення. Корупція зумовлена правовим нігілізмом та відсутністю у населення правової культури. З іншого боку, корупція це своєрідний різновид неправової соціальної практики в суспільстві. Доводиться, що корупційна практика набула постійного характеру, у більшості випадків замінила справжні юридичні відносини, виконуючи регулюючу функцію. Інститут корупції фактично привласнив функції офіційних соціальних інститутів [84, с.22].

Не менш цікавою є праця Г.С. Буряка, який розглядав обмеження доступу до актуальної інформації своєрідним видом корупції. Учений вважає, що актуальність інформації є новим виміром її якості, звертає увагу на проблему нерівномірного розподілу інформації, коли доступ до даних контролюється вищим класом людей з метою надання її обмеженому колу осіб. Режим розподілу інформації та умисне її викривлення сприяє розвитку

корупції та створює чимале коло для зловживань на користь тих, хто володіє інформацію у більшому обсязі [85, с.10, 17].

Науковці у галузі державного управління С.С. Серьогін, Т. П. Попченко, встановили, що позитивний результат антикорупційної політики, зокрема, залежить від засобів масової інформації, що виконують попереджувальну та просвітницькі функції і формують антикорупційну поведінку населення [10, с.12]. Аналогічну позицію щодо засобів масової інформації (ЗМІ) вказує правознавець О.З. Захарчук. Автор звертає увагу, що незалежні журналістські розслідування часто викривають корупційні діяння, водночас розповсюдження наклепницької інформації зі сторони ЗМІ дискредитує довіру та репутацію до них серед громадськості [29, с.8]. Зазначені позиції поділяє І.В. Чемерис, на чю думку, ефективний контроль за діяльністю чиновників може здійснювати лише небайдужа та проінформована громадськість. Протидія корупції працює у тих країнах, які забезпечили прозорість публічної влади шляхом розбудови інститутів громадського суспільства та свободи слова [21].

На базі міжнародного досвіду вчений А.Л. Тіньков вивчав засоби протидії політичній корупції в галузі державного управління України. У результаті проведеного аналізу вчений констатує, що засоби запобігання політичній корупції у сфері державного управління Європейського Союзу мають чимале коло дії, які реалізуються через ряд антикорупційних механізмів, таких як: правовий, інституційний, політичний механізми та інформаційно-освітній механізм. Останній у свою чергу передбачає впровадження програм інформаційно-виховного характеру, що сприяють підвищенню етичної поведінки посадових осіб; здійснення моніторингу та опублікування його результатів щодо стану корумпованості публічних органів влади та вжиття антикорупційних заходів до держав-членів Європейського Союзу; підвищення юридичної обізнаності громадян тощо [6, с.10].

Увагу інформаційному забезпеченню, як способу протидії корупції в системі правоохоронних органів, приділив науковець у галузі державного управління С.М.Івасенко. Серед основних проблем виявлення корупційних діянь автор виділяв залежність засобів масової інформації від їх засновників; обмеження громадського доступу до інформації; відсутність дієвих повноважень у неурядових організацій щодо можливості впливати на стан протидії корупції в державі. Він переконаний, що перспективним способом запобігання корупції є висвітлення інформації про порядок надання адміністративних послуг на базі онлайн консультацій. Для цього потрібно належне матеріальне, інформаційно-комунікаційне забезпечення правоохоронних підрозділів, реальне функціонування веб-сайтів цих підрозділів[3, с. 129, 133].

У контексті взаємодії між собою органів державної влади щодо ефективного запобігання корупції М.М. Кінаш визначав такі напрямки, як: покращення структури органів влади та створення системи контролю зі сторони громадськості за їх діяльністю; впровадження уніфікованих стандартів протидії корупції, тобто формування єдиного механізму заборон та засобів запобігання корупції у відповідній галузі діяльності; забезпечення доступу громадськості до інформації про діяльність публічних органів влади [58, с.14].

Питання запобігання корупції в інформаційному середовищі, через кримінологічний аспект, було розглянуто в докторському дослідженні Ю.О. Бусол. Зокрема у дисертації обґрунтовано потребу криміналізації конкретних діянь засобів масової інформації, як то: розповсюдження недостовірної інформації, умисне викривлення інформації, розповсюдження прихованої реклами, поширення інформаційної пропаганди з метою дискредитації окремих груп чи індивідів тощо [66, с.6, 22].

І.Н. Грабець розглядав прокурорську діяльність як засіб протидії адміністративним правопорушенням у сфері корупції. Науковець стверджує, що без впровадження обміну інформацією та міжнародним досвідом, без

міждержавної співпраці засоби запобігання корупційним правопорушенням не будуть результативними. На думку автора, держава повинна належним чином забезпечити прозорий доступ через Інтернет до фінансових та майнових потоків посадових осіб органів влади, їх родичів та бізнес-партнерів, до публічної інформації, яка накопичується в публічних органах, а також до бази даних про планові державні закупівлі. Такий доступ має бути наданий спеціальним антикорупційним суб'єктам за останні п'ять-десять років, що протягом короткого часу дозволить уникнути «народження» мільярдів у державі. Автор вважає, що засобом протидії корупції служить збір інформації про сплату посадовими особами податків і зборів, а також про своєчасність та в повному обсязі подання ними даних про свої доходи. Органи, що здійснюють державний нагляд, повинні подавати суб'єктам протидії корупції дані про застосування фінансових санкцій до суб'єктів декларування. Банківські установи мають подавати інформацію про надання комерційним структурам кредитів за сприяння публічних осіб, депутатів [59, с.43;63, с.157].

Питання інформаційно-аналітичного забезпечення на прикладі викриття легалізації доходів, що були отримані від злочинної діяльності розглядалося в докторському дослідженні Л.І. Аркуші. Поняття інформаційно-аналітичного забезпечення автор розглядав як метод вдосконалення певної діяльності, пов'язаної із накопиченням та використанням інформації, яка свідчить про реальні факти чи події. Інформаційне забезпечення розглядалося автором на прикладі оперативно-розшукової діяльності як основи з кількох взаємопов'язаних елементів:

- 1) баз даних різних конфігурацій з накопичення та обробки інформації;
- 2) виконання аналітичної роботи шляхом проведення організаційних заходів та методів щодо синтезу зібраної інформації;
- 3) здійснення управлінської діяльності шляхом прийняття рішень про тактику запобігання злочинності. До основних організаційних заходів, спрямованих на вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення

протидії злочинності, автор відносить: вдосконалення правової бази інформаційного забезпечення діяльності оперативно-розшукових підрозділів; вдосконалення існуючих та створення нових шляхів поступлення інформації, потрібної для протидії корупції та організованим злочинності; оновлення підсистем з накопичення та видачі інформації оперативно-розшуковим органам; вдосконалення структури органів з оперативно-інформаційного забезпечення та покращення їх діяльності; об'єднання інформаційних масивів правоохоронних органів та забезпечення якісного поступлення інформації [67, с.21].

Одним з адміністративно-правових засобів протидії корупції Є. В. Глушко вважає запровадження антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, яка б проводилася громадськими інститутами [34, с.16].

Феномен корупції, природа корупційної діяльності та методи її протидії глибоко досліджені зазначеними авторами з позиції кожного із вказаних наукових напрямків. Водночас актуальний рівень наукових досліджень інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні не в повній мірі відповідає вимогам системного аналізу, що розкриває як теоретико-методологічні аспекти проблеми, так і потреби правової практики.

Проблеми правового забезпечення антикорупційної діяльності розглядаються, як правило, в рамках адміністративного права, однак здебільшого не у взаємозв'язку з інформаційним правом.

На сучасному етапі теоретичні проблеми інформаційного забезпечення антикорупційної діяльності вивчали Є.А. Бовкун, Н.А. Литвин, Н. В. Мицишин, В.М. Бесчастний [86–89].

Значний інтерес у контексті нашого дослідження викликає наукове дослідження 2013 року Є.А. Бовкуна. У своїй науковій праці автор вивчав теоретико-правові засади інформаційного забезпечення протидії корупційним проявам на прикладі органів Державної податкової служби.

Дане дослідження є вузькопрофільним, водночас у ньому було надано авторське визначення поняття «інформаційне забезпечення протидії корупції в органах податкової служби України», визначено його принципи та форми. Автором доведено, що органи податкової служби є розпорядниками значних інформаційних ресурсів, однак весь їх обсяг не використовується при підготовці управлінських рішень.

Праці зазначених авторів, хоч і стосуються інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, однак мають вузьку спеціалізацію та деякі з них станом на сьогодні є дещо застарілими. Частина рекомендації дослідників знайшли своє втілення під час виконання державної Антикорупційної стратегії на 2015–2017 рр. [90].

Водночас, як свідчить дослідження антикорупційної мережі Transparency International, проведене на підставі індексу сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI), за останні чотири роки місце України у всесвітньому рейтингу корупції змінилося на краще лише на 14 позицій. Так, у 2013 році Україна займала 144 місце серед 177 держав, охоплених дослідженням, а у 2017 році перемістилася на 130 місце зі 180 країн [91–92].

Таким чином, питання пошуку нових та удосконалення сучасних засобів протидії корупції в Україні є крайнє актуальним для подальшого становлення нашої країни як правової Європейської держави. Не є винятком і проблема інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, яка теж потребує актуальних досліджень із врахуванням багаторічного масиву наукових напрацювань та впроваджуваної антикорупційної реформи в Україні.

З метою встановлення стану розробки проблеми теоретико-правових аспектів інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні, формування особистих доказів та методології протидії корупції нами було проаналізовано більше 70 авторефератів дисертаційних праць та 15 дисертацій, які в тій чи іншій мірі стосуються зазначеної тематики. У

зазначений спосіб нами було застосовано метод систематизації наукових досліджень.

У зв'язку із трансформацією суспільства питання антикорупційної діяльності надзвичайно актуалізувалося. При цьому необхідним є правильне розуміння основних понять і категорій у сфері корупції з метою опрацювання з наукової позиції основних напрямків інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності.

Таким чином, методологія дослідження проблеми інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності повинна базуватися на фундаменті поняття загальної концепції антикорупційної діяльності через призму відкритості інформації про діяльність влади. Основними поняттями даної методології є: «антикорупційна діяльність», «протидія корупції», «запобігання корупції», «інформаційна відкритість», «інформаційне забезпечення», «інформація про корупцію» та ін.

Можна стверджувати, що при аналізі стану інформаційного забезпечення антикорупційної діяльності варто використовувати метод системного аналізу. Даний метод дозволяє розглянути співвідношення між складовими інформаційного забезпечення протидії корупції.

Обґрунтованість і вірогідність результатів дослідження базуються на використанні наукової логіки, широкому застосуванні конкретних методів дослідження, великої інформаційної бази дослідження, що включає наукову літературу та правові акти.

Підсумуємо.

Провівши детальний науково-правовий аналіз та всебічно вивчивши сторони наукових досліджень, що присвячені проблематиці антикорупційної діяльності в Україні, слід відзначити наступне. Більшість наукових джерел у сфері протидії та запобігання корупції присвячені адміністративно-правовим засобам впливу. Значна частина досліджень проводилася на предмет подолання корупції в правоохоронних органах. Як найбільш затребуваний засіб протидії корупції науковці виділяють забезпечення

громадянам та громадським інститутам прозорого механізму доступу до інформації. Окремі дисертаційні дослідження містять теоретико-методологічні напрацювання певних аспектів інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності. У цілому в наукових дослідженнях у сфері протидії корупції, інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності вивчалось як складова частина в системі адміністративно-правових засобів протидії корупції.

Отже, аналіз наукових джерел (публікацій, наукових видань, посібників, авторефератів, дисертацій тощо) засвідчив, що здебільшого проблемними питаннями в галузі протидії корупції за допомогою інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності виступають:

- відсутність публічного роз'яснення прав та обов'язків громадян у сфері антикорупційної діяльності;

- необхідність проведення громадської експертизи проектів нормативних актів;

- недосконалість механізму прозорого доступу до адміністративних послуг;

- необхідність вдосконалення механізму доступу до інформації, що віднесена до публічної;

- потреба висвітлення корупційних діянь та рівня корупції в державі через засоби масової інформації;

- забезпечення засобам масової інформації незалежної діяльності від їх засновників та публічних осіб держави;

- належне інформаційно-аналітичне забезпечення суб'єктів антикорупційної діяльності;

- проведення пропаганди негативного ставлення громадськості до корупційних діянь;

- інформаційний обмін між суб'єктами протидії корупції та громадськими антикорупційними організаціями.

Акцент на зазначених проблемах створює засади для подальшого дослідження обраної нами теми. Зокрема, перспективним напрямком подальшого дослідження вважаємо вивчення сучасного стану антикорупційної діяльності в Україні з метою встановлення проблем інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності та шляхів їх вирішення.

Відсутність сучасних наукових напрацювань із вибраної теми дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати необхідність проведення комплексного і концептуального науково-правового дослідження в області аналізу сучасного стану інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності та у контексті антикорупційної реформи в Україні.

1.2. Сучасний стан антикорупційної діяльності в Україні

Важливою стороною даного дисертаційного дослідження є визначення та аналіз сучасного стану інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні. Даний етап дослідження дозволить з'ясувати сучасні проблеми антикорупційної діяльності та запропонувати основні напрямки вдосконалення антикорупційної стратегії України.

Міжнародна організація протидії корупції та визначення рівня корупції (Transparency International) вважає однією з найболючіших проблем, що викликали мітинги в Україні та проведення Революції в кінці 2013 року – на початку 2014 року, проблему корупції в органах державного управління. За інформацією Transparency International, 36 % українців у 2013 році були готові вийти на протести проти корупції. Проведений Міжнародною фундацією виборчих систем (англ. The International Foundation for Electoral Systems, IFES) у 2013 році аналіз корупції показав, що 47 % громадян України відносять корупцію до найбільших проблем населення. За інформацією щорічного рейтингу корупції в країнах світу,

виконаного Transparency International, громадяни України відносять нашу державу до найбільш корумпованих країн у світі: у 2013 році Україна займала 144 місце серед 176 країн світу, які були задіяні в дослідженні Індексу сприяння корупції (англ. Corruption Perceptions Index, CPI) [93].

Слід зазначити, що з часів незалежності України, саме у 2014 році відбулися найбільш кардинальні зміни в нашій державі. Політичні сили, які прийшли до влади на чолі з новообраним президентом України Петром Порошенком, взяли на себе зобов'язання провести низку резонансних реформ. Однією з найголовніших була антикорупційна реформа.

Вже в жовтні 2014 року Верховною Радою України було прийнято так званий «пакет» антикорупційних законів, згідно з яким передбачалося утворення спеціальних антикорупційних центральних органів виконавчої влади та встановлення нового порядку оприлюднення інформації щодо власників українських фірм та нерухомого майна в Україні.

З метою комплексного реформування механізму протидії та запобігання корупційній злочинності було прийнято профільний нормативно-правовий акт про запобігання корупції [94]. Його положення базуються на втіленні успішних практик зарубіжних держав та відповідності іноземним стандартам.

Також одним з перших кроків на шляху по впровадженню сучасних міжнародних теоретико-методологічних засобів протидії корупції став Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1699-VII [93], яким було затверджено Антикорупційну стратегію на 2014–2017 роки.

Український парламент, який затвердив Антикорупційну стратегію на 2014–2017 роки [93] констатував, що до цього часу в Україні фактично не було ефективної стратегії запобігання корупції, яка б враховувала актуальну ситуацію в країні та гостроту проблеми корупції. Зокрема, антикорупційна стратегія України на 2011–2015 роки була визнана неефективною через відсутність чітких індикаторів стану корупції, системи аналізу та оцінки виконання даної програми.

Зважаючи на зазначене, під сучасним станом антикорупційної діяльності у нашій дисертаційній роботі необхідно розуміти 2014 – 2018 роки. Під антикорупційною діяльністю автор розуміє систему заходів, які передбачають: перше: розроблення та впровадження антикорупційного національного законодавства на базі міжнародних стандартів та практик; друге: ефективне застосування спеціалізованими антикорупційними органами механізмів, порядків (антикорупційного законодавства), спрямованих на протидію та запобігання корупції; третє: моніторинг та оцінка результатів діяльності антикорупційних органів.

Слід відзначити, що фундаментальною правовою основою для активізації антикорупційної діяльності та впровадження антикорупційної реформи в Україні послужила Угода про асоціацію між Україною та Європейським союзом (надалі Угода), підписання якої відбулося поступово в кілька етапів. У березні 2014 року в Брюсселі пройшов перший етап підписання політичної частини Угоди. А у червні 2014 року, під час другого етапу, було підписано економічну частину Угоди. Надалі розпочалася ратифікація Угоди державами Євросоюзу. Однак через позицію Нідерландів в повному обсязі Угода була ратифікована лише у червні 2017 року [95]. Незважаючи на затяжний процес ратифікації Угоди зі сторони членів Євросоюзу, Україна одразу після її підписання розпочала законодавчі реформаторські дії.

На початку 2015 року набрав чинності Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII [96], який передбачив створення Національного антикорупційного бюро України» (НАБУ). Уже через чотири місяці на підставі зазначеного закону був утворений новий державний правоохоронний антикорупційний орган протидії кримінальній корупції, завданням якого стала інкримінація вищим посадовим особам держави та місцевого самоврядування, задіяних у корупційній діяльності.

Протягом 2015–2016 рр. Урядом було утворено два агентства протидії корупції: Національне агентство з питань запобігання корупції [97] та

Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів [98]. Обидва агентства отримали статус органів виконавчої влади із спеціальними статусами, діяльність яких координується Урядом України.

До позитивних декларативних змін у сфері протидії корупції необхідно віднести розроблення Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» (Стратегія), схваленої Указом Президента України №5/2015 від 12 січня 2015 року [99]. У рамках названої Стратегії заплановано провести 62 реформи та програми. Серед них за вектором безпеки передбачено антикорупційну реформу та оновлення влади. Досягнення зазначеної реформи передбачає впровадження інноваційних антикорупційних механізмів, зокрема онлайн декларування активів службовців публічних структур, забезпечення доступу громадськості до публічної інформації у формі «відкритих даних». Стратегія включає 25 індикаторів, які оцінюють її позитивне втілення, одним із них – взяте владою на себе зобов'язання влади щодо включення України до 50 найкращих держав світу за індексом сприяння корупції.

Задекларована мета реалізації антикорупційної політики шляхом виконання Антикорупційної стратегії на 2014–2017 роки передбачала створення в Україні механізму прийняття антикорупційних рішень на базі аналізу зібраних правдивих даних про корупційну злочинність та чинників, які її провокують, зокрема шляхом моніторингу виконання цих рішень антикорупційними органами та представниками громадськості, а також формування підтримки зі сторони суспільства у подоланні корупційних проявів [93].

На нашу думку, реалізація зазначеної мети Антикорупційної стратегії отримує більше шансів на позитивне втілення, якщо її впровадження розглядати саме через аспект інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності. Адже суть інформаційно-правового забезпечення як складової частини протидії корупції полягає в тому, що без розвинутої інформаційно-правової системи не може функціонувати жодна з

сучасних сфер правовідносин та галузей діяльності людини, громадськості та держави. Необхідно розуміти, що складовою частиною родового поняття правове забезпечення протидії корупції є поняття інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, яке для характеристики стану протидії корупції вживається як у науково-юридичній літературі, так і в офіційних документах відносно недавно.

Зважаючи на вищесказане, необхідно відзначити, що в рамках формування Антикорупційної стратегії на 2014–2017 роки [93] було передбачено чимало заходів протидії корупції, серед яких, на нашу думку, значна їх частина відноситься до інформаційно-правового забезпечення як невід'ємного елемента механізму протидії корупції, а саме:

- поширення інформації про корупцію серед громадськості та проведення заходів із формування світогляду неприйняття корупції спеціально створеним державним органом протидії корупції, у діяльності якого на законодавчому рівні буде забезпечено участь представників громадськості;

- здійснення, за участю громадськості, щорічного моніторингу сприйняття корупції населенням України, а також оцінка стану довіри громадян до спеціально уповноважених органів протидії корупції;

- заслуховування у Верховній Раді загальнодержавного звіту уповноважених органів протидії корупції про заходи та стан протидії корупції, його оприлюднення;

- проведення інформаційних кампаній, спрямованих на формування нетерпимості до корупції;

- протидія корупції у політичних партіях шляхом публічного висвітлення ними звітів з конкретизованою інформацією про всі майнові (фінансові) надходження, зобов'язання та видатки, оприлюднення кошторису та звітів про їх використання;

- закріплення на законодавчому рівні бази даних про осіб, які здійснюють лобіювання інтересів в органах влади, із зазначенням осіб яких

вони люблять та інтересів, що любляться, забезпечення доступу громадськості до зазначеної інформації;

- забезпечення публічного доступу до інформації про діяльність Верховної ради органів міського самоврядування шляхом оприлюднення через Інтернет протоколів засідань, інформації про фінансування, витрати та зобов'язання депутатів, даних про відрядження помічників депутатів тощо;

- запровадження постійних спеціальних програм щодо забезпечення підприємцям доступу до інформації про їх права та обов'язки, адміністративні процедури;

- встановлення на законодавчому рівні механізму доступу до інформації у вигляді «відкритих даних», розміщених на єдиному державному порталі.

Вищенаведені та інші антикорупційні заходи, передбачені Законом № 1699-VII отримали перші імплементаційні кроки в постанові українського Уряду від 29 квітня 2015 року №265 [90]. Постановою було затверджено чітку програму виконання Антикорупційної стратегії на 2015–2017 роки, яка визначала конкретних виконавців та строки реалізації відповідних заходів.

Однією з переваг зазначеної антикорупційної програми 2015–2017 рр. над її попередніми аналогами стало встановлення індикаторів, за якими визначався рівень упровадження міжнародних стандартів. Серед них такі: виконання рекомендацій, наданих GRECO (Групою держав проти корупції); імплементація плану в рамках Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» та Плану з лібералізації візового режиму з Євросоюзом; покращення Corruption Perceptions Index (Індексу сприяння корупції) у рамках досліджень Transparency International.

Слід зазначити, що протягом 2014–2018 років, на виконання рекомендацій GRECO, MONEYVAL (Спеціального Комітету експертів Ради Європи з питань оцінки заходів боротьби з відмиванням коштів), а також на вирішення питань про реалізацію низки міжнародних договорів України, Парламентом України прийнято більше 30 спеціальних та непрямих

законодавчих актів, положення яких певнимчином направлені на протидію корупції. Найважливіші з них закони: Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 27 березня 2014 р. [100], «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» від 08 квітня 2014 р. [101], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 р. [102], «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 р. [103], «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. [94], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» від 14 жовтня 2014 р. [104], «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. [105], «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 жовтня 2014 р. [106], «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 р. [96], «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» від 14 жовтня 2014 р. [93], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28 грудня 2014 р. [107], «Про відкритість використання публічних коштів» від 11 лютого 2015 р. [108], «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 р. [109], «Про внесення змін до деяких законів України щодо Суспільного телебачення і радіомовлення України» від 19 березня 2015 р. [110], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення прозорості у сфері відносин власності з метою запобігання корупції» від 14 липня 2015 р. [111], «Про внесення змін до деяких законів України у сфері державних закупівель щодо приведення їх у відповідність із міжнародними стандартами та вжиття

заходів з подолання корупції» від 15 вересня 2015 р. [112], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» від 08 жовтня 2015 р. [113], «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» від 03 листопада 2015 р. [114], «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10 листопада 2015 р. [115], «Про Державне бюро розслідувань» від 12 листопада 2015 р. [116], «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 р. [117], Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» щодо забезпечення прозорості в організації діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з метою виконання рекомендацій Міжнародного валютного фонду від 18 лютого 2016 р. [118], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру» у 2016 році від 15 березня 2016 р. [119], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності» від 02 червня 2016 р. [120], «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02 червня 2016 р. [121], «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 р. [122], «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 р. [123], «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища» від 09 лютого 2017 р. [124], «Про внесення змін до деяких законів України щодо особливостей фінансового контролю окремих категорій посадових осіб» від 23 березня 2017 р. [125], «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19 жовтня 2017 р. [126], «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15 березня 2018 р. [127], «Про дипломатичну службу» від 07 червня 2018 р. [128], «Про Вищий антикорупційний суд» від 07 червня 2018 р. [129].

Зазначені нормативно-правові акти хоч і направлені на запобігання та протидію корупції в органах влади, однак значна їх частина стосується забезпечення доступу громадян до інформації про діяльність влади. Так, доступ громадськості до даної інформації значно сприяє протидії корупційним проявам, проте водночас на сьогодні в Україні немає нормативно-правового акту, який би визначав механізм інформаційно-правового забезпечення органів протидії корупції. На сучасному етапі антикорупційної реформи в Україні поки що відсутня Єдина офіційна державна платформа інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, яка одночасно була б простою в користуванні та забезпечувала протидію корупції у всіх сферах суспільних відносин, забезпечуючи необхідною інформацією як антикорупційні органи, так і інститути громадського суспільства. Як правило, інформаційно-правове забезпечення протидії корупції супроводжується окремим розміщенням зазначеної інформації на сайтах державних органів та органів місцевого самоврядування у вигляді окремої інформаційної сторінки. Відсутність єдиного підходу до форми викладення та оновлення антикорупційних матеріалів на сайті зазначених органів створює додаткові складнощі для громадськості у доступі до актуальної інформаційно-правової бази протидії корупції. На нашу думку, систематизація всіх спеціальних або опосередкованих нормативних документів щодо протидії та запобігання корупції, а також упорядкування та висвітлення результатів антикорупційної діяльності дозволила б підвищити рівень інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності. Зокрема, пропонується створити Єдиний державний портал інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності.

До позитивних досягнень інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності слід віднести завершення першого етапу онлайн декларування. Станом на 30 жовтня 2015 року було зареєстровано 107050 доступних для громадськості декларацій [130]. Опублікування декларацій

дозволяє зробити оцінку відповідності реального способу життя посадовців до їх офіційних доходів. На другому етапі декларування, протягом 2017 року, до системи електронного декларування надійшло 1448804 декларації, з них 1176431 – щорічних, 174178 – кандидатів на посаду, 169525 – виправлених декларацій, 59521 – декларацій, поданих перед звільненням [131]. Зазначені цифри свідчать про величезне навантаження на правоохоронні органи протидії корупції, які зобов'язані здійснювати моніторинг та перевірку поданої у декларації інформації. Станом на сьогодні у Національного агентства з питань запобігання корупції відсутній безпосередній автоматизований доступ до інформаційних систем, баз даних, бланків та інформаційних реєстрів державних органів (у тому числі таких, що містять інформацію з обмеженим доступом) [132]. Як видно з розпорядження Уряду №787-р [133], у липні 2018 року тривав процес впровадження системи контролю декларацій та вдосконалення комплексу інформаційної системи декларацій.

На нашу думку, лише завершення процедури впровадження сучасного програмного забезпечення автоматизованого обміну інформацією між органами влади та Національним агентством з питань запобігання корупції дозволить проводити якісний моніторинг поданої декларантами інформації, що забезпечить досягнення високих показників перевірки та аналізу в розрізі видатків та доходів посадових осіб публічної служби чи їх близьких родичів.

Обов'язковість розкриття інформації про кінцевих бенефіціарів юридичних осіб – суб'єктів сектору господарювання теж можна віднести до позитивних змін у сфері інформаційно-правового забезпечення протидії корупції. Зазначене впровадження дозволило посилити контроль громадськості, в тому числі засобів масової інформації, та сприяло журналістським розслідуванням.

Наступним кроком на шляху до вдосконалення антикорупційної діяльності стало реформування сфери державних закупівель у 2016 році. Упровадження нового механізму державних закупівель через електронну

систему «ProZorro» можна назвати сучасним проривом у даній галузі державного регулювання. Система «ProZorro» визнана міжнародними критиками як одна з кращих електронних процедур державних закупівель, що отримала зарубіжну премію «Public Procurement Awards».

Для посилення протидії митній корупції у травні 2016 року Урядом України було прийнято рішення [134] про запровадження єдиної системи обміну інформацією під назвою «Єдине вікно». Зазначена система дозволяє в онлайн режимі обмінюватися актуальною інформацією між контролюючими органами про товар, який перетинає державний кордон України. З 1 лютого 2018 року використання «Єдиного вікна» стало обов'язковим для державних підприємств та органів влади [135]. Позитивною стороною «Єдиного вікна» є спрощення митних процедур, скорочення часу проходження митного контролю та вилучення необхідності спілкування з представниками митних органів (за винятком, коли є необхідність в огляді товару чи паперових документів), впровадження відеофіксації митних процедур та автоматизованого механізму розподілу митних декларацій.

З метою налагодження зарубіжної співпраці та обміну досвідом у сфері протидії корупції, Національне агентство з питань запобігання корупції у 2016 році стало одним із засновників Мережі з питань доброчесності (Network for Integrity) у місті Париж. Мережа була створена у рамках міжнародного саміту «Open Governance» за участю Італії, Франції, Хорватії, Греції, Румунії, Латвії, Кореї, Грузії, Мексики, Перу, Молдови та Сенегалу [136, с. 18, 30].

Наступним кроком вдосконалення антикорупційної діяльності стало запровадження типової антикорупційної програми для юридичних осіб, що розрахована на зменшення корупції у приватному секторі економіки України. У її розроблені задіяні фахівці Європейської Бізнес-Асоціації, Американської торгівельної палати в Україні, Ради бізнес-омбудсмена та з участю Програми Розвитку ООН в Україні (ПРООН).

З огляду на вищевикладене можна зробити висновок, що як інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності, так і в цілому антикорупційна політика України в сучасний період характеризується позитивними змінами та неформальним підходом, який напроти цього спостерігався впродовж 25-ти років незалежності нашої країни. Лише тепер, після тривало застою та зволікань, можна сказати про чітку послідовність модернізації інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності. Прийняття антикорупційної стратегії та законів міжнародного стандарту, видання низки підзаконних актів, розпорядчих документів та програм, спрямованих на практичне впровадження антикорупційної стратегії, утворення профільних антикорупційних структур є поступовим перетворенням правового механізму протидії корупції та реальним початком антикорупційної реформи.

Якщо говорити про рівень впровадження Антикорупційної стратегії в Україні на 2014–2017 роки, то за даними експертизи Антикорупційної ініціативи Європейського Союзу, проведеної за участю Національного агентства з питань запобігання корупції, станом на III квартал 2017 року, було впроваджено лише 64 % заходів зазначеної Антикорупційної стратегії. У НАЗК це пояснюють тим, що нові антикорупційні органи розпочали свою роботу лише на початку 2016 року [136,с. 12].

Оскільки нашим завданням є дослідження сучасного стану антикорупційної діяльності в Україні, то для визначення його якісних та кількісних характеристик потрібно провести аналіз роботи правоохоронних органів щодо протидії та запобігання корупції. Хоча статистична інформація про антикорупційну діяльність не може достовірно свідчити про відповідний рівень корупції в країні. Однак дослідження діяльності антикорупційних органів у сучасних умовах реформування, на нашу думку, певним чином свідчатиме про рівень інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності.

Незважаючи на те, що з 2016 року в Україні діють фахові антикорупційні органи, головним організатором із формування облікової інформації щодо стану протидії корупції залишається Міністерство внутрішніх справ. Теж стосується і підвідомчості у розслідуванні адміністративних та кримінальних корупційних правопорушень.

З метою вивчення сучасного стану антикорупційної діяльності в Україні автор пропонує провести дослідження у два періоди: на першому етапі розглянути діяльність антикорупційних підрозділів за 2014–2016 роки, на другому – проаналізувати 2017 рік – перший квартал 2018 року. Поясненням такому поділу є те, що на 2014–2016 роки припадає початок антикорупційної реформи, утворення спеціалізованих структурних підрозділів та прийняття галузевих антикорупційних програм і методичних рекомендацій. Тоді як протягом другого періоду антикорупційної діяльності теоретичні напрацювання першого періоду мали більш практичне застосування. За основу антикорупційної діяльності бралися до уваги результати роботи органів внутрішніх справ, прокуратури (в т.ч. у воєнній, екологічній сферах), Служби безпеки, податкових контролюючих органів щодо фіксації та розслідування корупційних правопорушень.

Загалом по всій території України протягом 2014–2016 років правоохоронними підрозділами протидії корупції складено та направлено до суду 7 тисяч 565 протоколів про адміністративні корупційні правопорушення. З них 1 тисячу 501 адміністративну справу закрито за рішенням суду: 836 – через відсутність події і складу правопорушення та 407 – за закінченням строків давності притягнення до відповідальності. Усього притягнуто до відповідальності 5 тисяч 534 осіб, з них найбільше корумпованими виявилися депутати та посадові особи органів місцевого самоврядування – 4 тисячі 517 осіб. Найбільше адміністративних корупційних правопорушень зафіксовано у бюджетній і освітній сферах: 737 і 310 відповідно, та в сфері земельних відносин – 984. Домінуючими корупційними діяннями стали порушення вимог фінансового контролю (ст.

172-6 КУпАП) – 1947 адміністративних правопорушень та 2911 – порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів (ст. 172-7 КУпАП). Загальна сума штрафу, накладеного протягом 2014–2016 років за адміністративні корупційні правопорушення, склала 5 мільйонів 528 тисяч 570 гривень. Від спричинених корупційних правопорушень державі (територіальним громадам) було завдано збитків на 504 тисячі 499 гривень.

За притягненням до кримінальної відповідальності протягом 2014–2016 років правоохоронні антикорупційні підрозділи направили до суду 6 тисяч 952 обвинувальних актів у кримінальних провадженнях. Серед них – 3 тисячі 739 проваджень в тяжких та особливо тяжких злочинах. Більшість з зазначених корупційних злочинів вчинено у бюджетній сфері – 1051, освітній – 519, земельній – 391, банківській системі – 370 та в галузі охорони здоров'я – 357. До найпоширеніших кримінальних корупційних правопорушень слід віднести: одержання хабара (ст. 368 КК України) – 2820 злочинів; привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ч.ч.2-5 ст.191 КК України) – 1784; зловживання впливом (ст. 369-2 КК України) – 547; зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України) – 525. Протягом 2014–2016рр. судами розглянуто кримінальних проваджень, у яких вирок (ухвали) набрали законної сили, відносно 2 тисяч 407 осіб, з них 2 тисячі 35 осіб – засуджено. Цікавим є те, що з основних видів покарань, застосованих до засуджених у вигляді позбавлення волі на певний строк, було застосовано лише до 126 осіб, а обмеження волі – до 31 особи [137–139].

На підставі проведеного статистичного дослідження антикорупційної діяльності, можна зробити такі висновки. Критичною стороною є вражаюче низький кінцевий результат антикорупційної роботи органів протидії корупції. Зокрема, зі 100 % обвинувальних актів, що були передані до суду, лише 29 % корупціонерів було притягнуто до відповідальності, водночас з них тільки до 6,2 % осіб було застосовано покарання у вигляді позбавлення волі. При цьому слід враховувати, що зі 100% переданих до суду

кримінальних проваджень 53,8% проваджень стосувалися тяжких та особливо тяжких злочинів.

Зазначене дає підстави стверджувати про необхідність перегляду двох чинників протидії корупції: 1) реформування системи правосуддя, яка протягом 2014–2016 рр. була як мінімум дуже лояльна до корупціонерів під час розгляду кримінальних проваджень; 2) вдосконалення діяльності антикорупційних органів з протидії корупції, які за вказаний період на виході показали низьку ефективність та результативність роботи із притягнення корупціонерів до відповідальності.

Враховуючи постійне вдосконалення антикорупційної політики України, впровадження міжнародних стандартів, методів та підходів в діяльності антикорупційних органів, для більш ретельного дослідження сучасного стану антикорупційної діяльності та визначення змін порівняно з попередніми роками (2014–2016 рр.) пропонується провести аналіз антикорупційної діяльності правоохоронних органів за 2017 та I квартал 2018 року (другий період).

У процесі дослідження було встановлено, що протягом 2017 р. – та I кварталу 2018 р. правоохоронними органами направлено до суду 8 тисяч 397 адміністративних протоколи. З них 2 тисячі 627 адміністративних справ закрито за рішенням суду: 1344 – через відсутність події і складу правопорушення та 864 – за закінченням строків давності притягнення до відповідальності. Усього притягнуто до відповідальності 3 тисяч 362 осіб, з них, як і раніше (протягом 2014–2016 рр.), найбільш корумпованими є депутати та посадові особи органів місцевого самоврядування – 2 тисячі 379 осіб. Лідерами серед найбільш корумпованих сфер суспільних відносин в адміністративних корупційних правопорушень залишається бюджетна сфера – 638, сфера земельних відносин – 521, освітня сфера – 137. Найбільш поширеними є корупційні діяння з порушення фінансового контролю (ст. 172-6 КУпАП), протягом 2017 року – I кварталу 2018 року зафіксовано 1758 адміністративних правопорушень та порушення вимог щодо повідомлення

про конфлікт інтересів (ст. 172-7 КупАП) – 1545. Загальна сума штрафу, накладеного за адміністративні корупційні правопорушення впродовж 2017 року – I кварталу 2018 року, становить 5 мільйонів 126 тисяч 989 гривень.

За притягненням до кримінальної відповідальності за 2017 рік – I квартал 2018 року антикорупційні органи направили до суду 3 тисячі 742 обвинувальних акти у кримінальних провадженнях, з них 2 тисячі 278 проваджень – в тяжких та особливо тяжких злочинах. Як і раніше, найбільш корумпованими залишаються бюджетна сфера – 503 кримінальних проваджень, освітня – 232, земельна – 195. Найпоширенішими кримінальними корупційними правопорушеннями залишаються: привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ч.ч.2-5 ст.191 КК України) – 1491 правопорушення; одержання хабара (ст. 368 КК України) – 915; зловживання впливом (ст. 369-2 КК України) – 291; зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України) – 335. У розглянутих судами кримінальних провадженнях протягом 2017 року – I кварталу 2018 року 2 тисячі 539 вироків (ухвал) набрали законної сили. Засуджено 1 тисяча 972 осіб, з них позбавлення волі на певний строк було застосовано до 129 осіб, а обмеження волі – до 29 осіб [140–141].

Як вбачається із наведених аналітичних даних про антикорупційну діяльність правоохоронних органів протягом 2017 року – I кварталу 2018 року, кількість адміністративних та кримінальних корупційних правопорушень, що були викриті правоохоронними органами, в два рази перевищує показники роботи тих же підрозділів за 2014–2016 роки. Зокрема, загальна кількість направлених до суду протоколів про адміністративні корупційні правопорушення лише за останні півтора роки щонайменше на 10 % перевищує їх кількість за 2014–2016 роки. Теж саме можна сказати про статистичні дані у кримінальних корупційних провадженнях стосовно осіб, засуджених до позбавлення та обмеження волі. Суми штрафів, що були накладені за адміністративні корупційні правопорушення протягом 2014–

2016 рр. та впродовж наступних 15 місяців (2017 р. – I квартал 2018 р.), є майже однаковими – 5 мільйонів 528 тисяч 570 гривень та 5 мільйонів 126 тисяч 989 гривень.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що на сучасному етапі антикорупційної реформи стан антикорупційної діяльності правоохоронних підрозділів поступово змінюється на краще, особливо це помітно за останні 15 місяців діяльності, що, зокрема, відображається в кількості притягнутих до відповідальності осіб та накладених штрафів. Водночас, як вбачається з аналітичних даних, на сьогодні близько 55–60 % осіб у адміністративних судових провадженнях та 40–50 % у кримінальних звільняються від відповідальності через відсутність події і складу правопорушення, за закінченням строків давності притягнення до відповідальності, за малозначністю, повернення проваджень на доопрацювання тощо.

Слід зазначити, що за даними Всесвітнього дослідження економічних злочинів, що проводилося PricewaterhouseCoopers (PwC) у 2018 році, представники українських організацій вважають, що наступні два роки корупція залишатиметься одним із проблемних злочинів для їхніх компаній. Рівень корупції в українських компаніях у 2018 році виріс на 17% порівняно з 2016 роком. Найпоширенішими злочинами, з якими доводилося стикатися організаціям, стали хабарництво (73%), незаконне привласнення майна (46%), управління персоналом (33%), шахрайство у сферах закупівель (33%), кіберзлочини (31%), порушення прав інтелектуальної власності (25%). Проведене дослідження доводить, що сучасні українські організації не мають належних механізмів виявлення та попередження ризиків хабарництва, що є важливим чинником протидії корупції [142].

Виходячи із зарубіжного досвіду, явище корупції в тій чи іншій мірі притаманне будь-якій країні та суспільству. Жодна держава в світі не може засвідчити себе такою, в якій у цілому не має корупції. Однак економічно розвинутим країнам все ж таки вдається запобігати цьому явищу через створення ефективного механізму протидії, якому притаманні такі спільні

ознаки, як: бажання організувати протидію корупції; залучення інститутів громадянськості; створення правової платформи [143].

Антикорупційна діяльність складає єдину взаємоузгоджену систему заходів інформаційно-правового, економічного, соціального, політичного та організаційного характеру, направлену на попередження, виявлення та припинення корупційних дій. Сама актуальність зазначених заходів не робить їх дієвими. А тому, однією з основних проблем, залишається проблема вдосконалення законних способів виявлення корупційних злочинів, їх розслідування та притягнення винних осіб до відповідальності. Певною мірою вирішити дану проблему можна за допомогою належного інформаційно-правового забезпечення протидії корупції.

Положеннями статті 19 Закону «Про запобігання корупції» передбачено розроблення та погодження з Національним агентством з питань запобігання корупції антикорупційних програм міністерств, центральних органів виконавчої влади, державних цільових фондів, обласних рад, обласних адміністрацій, інших державних органів, повноваження яких поширюється на всю територію України. 02 лютого 2018 року набрав чинності Порядок підготовки, подання антикорупційних програм на погодження до Національного агентства з питань запобігання корупції. Слід зазначити, що антикорупційна програма відповідного органу є певною системою антикорупційних критеріїв, своєрідним інформаційно-правовим превентивним засобом запобігання корупції.

Постановою КМУ від 29 квітня 2015 р. № 265, якою затверджено порядок виконання Антикорупційної стратегії, встановлено щорічне (до 1 березня) затвердження антикорупційних програм центральних та місцевих органів виконавчої влади.

Згідно з рішенням НАЗК від 08 грудня 2017 року №1379 [144], антикорупційна програма повинна бути погоджена НАЗК протягом 30 днів. У випадку відмови в її затвердженні, відповідний орган, якого стосується

програма, повинен доопрацювати її протягом 30 днів та повторно подати на затвердження.

Водночас, як видно з опублікованої інформації на сайті Національного агентства з питань запобігання корупції, в липні 2018 року до НАЗК подано 76 антикорупційних програм, з них лише 23 – погоджено НАЗК, про що свідчить рішення, опубліковані на його сайті; 7-ми органам відмовлено в погодженні їх антикорупційних програм; по 46-ти антикорупційних програмах рішення про їх затвердження не опубліковані, що може свідчити про те, що вони не розглянуті НАЗК.

На нашу думку, несвоєчасне затвердження та погодження антикорупційних програм є недоліком в інформаційно-правовому забезпеченні антикорупційної діяльності та потребує перегляду зазначених вище термінів. Своєчасне розроблення, затвердження та погодження антикорупційних програм, безумовно, створює можливості їх виконавцям проводити моніторинг та формувати правильну оцінку виконаних антикорупційних заходів протягом поточного року, застосовувати санкції дисциплінарного впливу до відповідальних виконавців заходів.

На сьогодні в Україні на законодавчому рівні відсутні механізми здійснення Національним агентством заходів постійного моніторингу за станом виконання антикорупційних програм в органах влади. Зазначене також негативно впливає на виконання (в т.ч. на своєчасне виконання) заходів протидії корупції, визначених антикорупційними програмами [145].

Викликає інтерес позиція авторів О.Ю. Бусол, О.М. Костенко, які переконані, що створення значної кількості антикорупційних органів не є вирішальним чинником проблеми корупції. Водночас неможливо не погодитися з авторами, що досягнути зменшення корупції в Україні можливо лише через поєднання законодавчих заходів з просвітницькими методами, які повинні підвищувати правову культуру та поведінку громадян [146].

Позитивними законодавчими змінами на шляху до мінімізації корупційних ризиків серед органів влади стала Концепція розвитку

електронного урядування в Україні, впровадження якої передбачено потягом 2016–2020 років [147]. Зазначена Концепція передбачає модернізацію публічних послуг та вдосконалення взаємодії органів влади, громадян і бізнесу на базі інформаційно-комунікаційних технологій. Одним із напрямків протидії корупції передбачено заходи, спрямовані на розвиток електронних послуг та відкритих даних. Розвиток та підтримка некорупційних, прозорих, безпечних, доступних, найменш затратних, зручних і швидких та електронних послуг дасть змогу зменшити корупційні ризики та забезпечити, щоб електронні послуги обслуговували економіку країни, покращити якість надання публічних послуг, підвищити їх мобільність. Формування і розвиток інфраструктури відкритих даних сприятиме запобіганню та викриттю корупції, дасть змогу підвищити прозорість діяльності органів влади, удосконалити механізми доступу громадськості до інформації, що перебуває у володінні влади, сприятиме ведення господарської діяльності.

З огляду на проведені нами дослідження, можна зробити достовірний висновок, що сучасна система антикорупційної діяльності та її інформаційно-правове забезпечення знаходяться на стадії переходу від формально-статистичної платформи до реальної структурно виконавчої інституції. Зазначене підтверджується виконанням Україною рекомендації Групи держав Ради Європи проти корупції шляхом імплементації в антикорупційне національне законодавство європейських стандартів, утворенням спеціальних центральних органів виконавчої влади протидії корупції, впровадженням фінансової та майнової звітності, залученням громадськості до антикорупційного реформаторського процесу тощо.

Заслуговує на увагу Заключна заява та рекомендації, що підписані 18–19 квітня 2018 в Страсбурзі, під час спільного сьомого засідання Парламентського комітету Асоціації між представниками Європейського союзу та Україною [148]. Зокрема, позитивною стороною антикорупційної реформи в Україні комісією було визнано ефективну роботу протидії

корупції, яка є ключовою реформою всіх інших реформ. Однак окремі інститути антикорупційної діяльності потребують вдосконалення: перевірка електронних декларацій; посилення незалежності Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

У своєму виступі під час зустрічі з випускниками Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка Глава держави констатував, що створення Вищого антикорупційного суду є завершальним етапом формування антикорупційної інфраструктури нашої країни, до якої увійшли створені за останні 3 роки система електронних декларацій, Національне антикорупційне бюро, Національне агентство запобігання корупції, Спеціалізована антикорупційна прокуратура[149].

Незважаючи на те, що на стадії проведення антикорупційної реформи протягом 2014–2018 рр. створено низку спеціалізованих антикорупційних органів в Україні, значну антикорупційну роботу проводять органи, які функціонували і раніше, до утворення нових спеціалізованих. Відповідно, до статистичної звітності про антикорупційну діяльність, що формується Національною поліцією за звітом Форми № 1-КОР, на сучасному етапі протидії корупції антикорупційну діяльність ведуть такі органи: Служба безпеки України, Прокуратура (в т.ч. військова прокуратура), підрозділи Державної фіскальної служби, підрозділи Державної прикордонної та митної служби, підрозділи Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції. Здебільшого, зазначені органи протидії корупції мають розгалужену структуровану мережу внутрішніх підрозділів як на центральному, так і на регіональному рівнях. Можна сказати, що в Україні сформувався не механізм протидії корупції, а система органів, які певною мірою характеризуються дублюванням схожих функцій та завдань.

Таким чином, проведений аналіз у сфері антикорупційної діяльності свідчить що зазначена сфера суспільних відносин є однією з найбільш

динамічних та швидко розвиваючих сфер правовідносин, яка стає невід'ємним елементом кожної сфери життєдіяльності громадян, суспільства та держави.

Водночас, не дивлячись на вжиті заходи правового характеру, закріплені в сучасних законодавчих актах, можливості новоутворених антикорупційних органів, реальних проявів участі інститутів громадськості у сфері протидії корупції на даному етапі антикорупційної реформи не спостерігається, хоча окремі кроки зі сторони влади в даному напрямку зроблені.

На думку автора даної дисертації, інститути громадськості здатні забезпечити реальну антикорупційну діяльність новоутворених антикорупційних органів, забезпечити функціонування системи співпраці та обміну інформацією між владою на громадянами за умови належного інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні.

Підсумуємо.

Сучасний стан антикорупційної діяльності в Україні можна охарактеризувати як процес розбудови та становлення антикорупційної інфраструктури, що включає в себе як модернізацію нормативно-правового регулювання відповідно до міжнародних вимог, так і створення спеціалізованих антикорупційних органів, діяльність яких повинна мати підтримку зі сторони громадського суспільства та бути незалежною від будь-яких політичних процесів у державі, таких як політичні конфлікти та лобіювання політичних інтересів.

Ефективність антикорупційної діяльності – основне завдання держави. На нашу думку, одним з методів успішної протидії корупції є удосконалення інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності та виявлення його недоліків (слабких сторін), налагодження співпраці між громадськими інститутами та антикорупційними органами. На сучасному етапі антикорупційної діяльності можна виділити такі недоліки інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності:

- на сьогодні в Україні відсутня нова офіційна загальнодержавна Антикорупційної стратегія на наступні 3–4 роки, яка б формувала чіткі вектори антикорупційної роботи в державі, встановила першочергові задачі та пріоритети роботи для сформованих антикорупційних органів;
- відсутність єдиного державного порталу інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, який би, з одного боку, дозволив сформувати реальну взаємодію між громадянськими інститутами та антикорупційними органами, з іншого – сприяв ефективній роботі антикорупційних органів;
- однією з ключових проблем антикорупційної діяльності є низький рівень правової культури та правової свідомості громадян, а також відсутність дієвих механізмів підняття культури та правосвідомості громадян щодо негативного ставлення до корупції;
- відсутність правозастосовних заходів для притягнення до відповідальності високопосадовців, а також відсутність справедливого правосуддя. За інформацією Національного антикорупційного бюро України, лише 25 відсотків корупційних справ, прийнятих судами до свого провадження, були розглянуті, і більше 15 відсотків справ містяться в судах, у яких більше як півроку не розпочато слухання справи по суті;
- відсутність у Національного агенства з питань запобігання корупції належного автоматизованого доступу до всіх необхідних реєстрів баз даних, що, у свою чергу, не дозволяє повноцінно виявити різницю видатків над доходами декларантів та їх близьких родичів;
- відсутність інформаційно-правового забезпечення щодо проведення превентивної роботи протидії корупції в органах місцевого самоврядування первинної ланки. Зокрема, здебільшого сільські ради не мають або не ведуть офіційних інтернет сайтів, на яких повинна висвітлюватися вся інформація про їх діяльність (її посадових осіб, виконавчих органів, комісій тощо). Відсутні єдині стандарти опублікування обов'язкової інформації на офіційних порталах зазначених органів, відсутні

спеціальні посадові особи, що є відповідальними за своєчасність оновлення інформації на офіційному порталі. Зазначені обставини свідчать про високу вірогідність корупційних ризиків. Дана проблема потребує невідкладного пошуку реальних шляхів її вирішення. Зокрема, закладення у національну Антикорупційну стратегію на 2019–2022 роки заходів щодо вирішення вищезазначених проблем;

- система антикорупційних підрозділів різних правоохоронних інституцій (Служби безпеки України, прокуратури (в т.ч. військової), фіскальних органів, Державної прикордонної служби, Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції) нараховує значну кількість органів, повноваження яких перетинаються або дублюються.

На нашу думку, врахування зазначених недоліків може бути використано під час розроблення нової Антикорупційної стратегії на наступні 3–4 роки, що позитивно позначиться на розвитку та становленні інформаційно-правового забезпечення діяльності антикорупційних органів як самостійного інституту в системі протидії корупції.

1.3. Поняття та ознаки інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні

Сучасне суспільство розвивається під впливом двох взаємопов'язаних процесів: інформатизації та глобалізації, які призводять до утворення таких нових явищ, як: транснаціональна злочинність, кіберзлочинність та багатьох інших, що, у свою чергу, вимагає нових форм та методів діяльності правоохоронних органів. Саме тому досягти ефективності в роботі правоохоронних органів можливо лише шляхом формування у їх межах цілісної концепції єдиного інформаційного простору.

Досліджуючи питання інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності як невід'ємного елемента єдиної системи

протидії та запобігання корупції, постає необхідність вивчити теоретичні питання, що характеризують дане поняття, сформулювати його авторське визначення та проаналізувати особливості інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні. Вітчизняні науковці, які вивчали проблеми протидії корупції, переконані, що відкритість органів публічної влади про свою діяльність перед суспільством є важливим фундаментальним підґрунтям антикорупційної реформи. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що невід'ємною складовою механізму подолання корупції є прозорість та відкритість органів влади перед населенням, що, у свою чергу, сприяє взаємодії між даними інститутами держави та своєрідній підконтрольності влади громадськості. З моменту проголошення незалежності України проблемі корупції та пошуку засобів її протидії приділялася постійна увага. Однак на сьогодні, як ніколи, дана проблема знаходиться в центрі уваги не лише українського суспільства, а й всієї європейської спільноти. Україна розглядає дану проблему як загрозу національної безпеки країни[150].

Необхідно констатувати, що сьогодні існує низка теоретичних, правових, організаційних та тактичних проблем зі здійснення взаємодії між різними підрозділами правоохоронних органів України. У свою чергу, інформатизація вимагає істотного підвищення оперативності та ефективності роботи правоохоронних органів, що практично неможливо без впровадження новітніх комп'ютерних технологій. Однак на сьогодні інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, фіскальної служби, Служби зовнішньої розвідки України спрямоване переважно на обслуговування внутрішніх потреб кожного суб'єкта окремо, водночас обмін інформацією між ними здійснюється лише в порядку офіційного листування, а не в режимі реального часу чи електронного обміну даними шляхом використання національної інформаційної інфраструктури, що в умовах розвитку е-врядування значно

ускладнює процес запобігання і протидії злочинності [151, с. 103].

Як свідчить анкетування, оперативні працівники оцінюють ефективність обміну інформацією як незадовільну з таких причин: 22% – відсутність єдиної системи взаємного інформування; 26,9% – відсутність окремого підрозділу для організації взаємодії; 25,2 % – незадовільне налагодження співпраці керівників взаємодіючих підрозділів; 25,9% – недосконалість правової основи тощо. Рівень інформаційної взаємодії становить «задовільно» (25%), «незадовільно» (75%) [152, с. 101].

Сьогодні наявне існування багатьох розрізнених інформаційних систем, які перебувають у підпорядкуванні різних підрозділів правоохоронних органів або ж у підпорядкуванні різних державних органів. Як відомо, кількість баз даних правоохоронних органів зумовлена їхніми функціями та завданнями. Однак саме наявність великої кількості автоматизованих інформаційних систем, які не співпрацюють між собою, є суттєвою перешкодою в діяльності та унеможлиблює правильне оцінювання ситуації і прийняття відповідного рішення. Підтвердженням цього слугує ситуація, коли 4 грудня 2016 року в селищі Княжичі Броварського району Київської області група затримання карного розшуку та спецпідрозділ КОРД очікували в покинутому будинку появи грабіжників, тоді як в одному з будинків спрацювала сигналізація. На місце приїхав наряд Держслужби охорони, який затримав поліцейських, прийнявши їх за грабіжників. Група захоплення КОРД вирішила, що співробітників розвідки захопили злочинці – сталася перестрілка, внаслідок якої загинули двоє співробітників держслужби охорони, двоє поліцейських-розвідників і співробітник спецпідрозділу КОРД [153].

Тому саме формування сучасного інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності правоохоронних органів надасть можливість повно й оперативно проводити аналіз і оцінку криміногенної ситуації. Для цього необхідно здійснити комплексну інтеграцію наявних інформаційних систем та інформаційних ресурсів (наприклад, «Гарт-1», «Аркан», «Відеоконтроль-

Рубіж», «Скорпіон»), тобто створити єдиний інформаційний простір із метою збору, оброблення та передачі інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень у сфері протидії злочинності.

Єдиний інформаційний простір правоохоронних органів – це сукупність баз і банків даних, технологій їх ведення та використання, інформаційно-телекомунікаційних систем і мереж, що функціонують на основі єдиних принципів і загальних правил, що забезпечують інформаційну взаємодію правоохоронних органів і мають на меті попередження, розкриття, розслідування злочинів. Взаємне інформування уможливорює своєчасне виявлення осіб і фактів, які становлять оперативний інтерес. Особливо така необхідність виникає в тих випадках, коли в процесі проведення ОРД одержано інформацію, що потребує дій, які не входять до компетенції відповідного підрозділу.

Ознаками, які визначають єдиний інформаційний простір правоохоронних органів, є:

- єдиний інформаційний простір правоохоронних органів включає в себе такі технічні елементи, як: бази та банки даних, технології їх ведення та використання, інформаційно-телекомунікаційні системи та мережі;
- єдиний інформаційний простір передбачає інтеграцію всіх своїх компонентів в єдине ціле;
- єдиний інформаційний простір правоохоронних органів повинен функціонувати на основі єдиних принципів та норм;
- він існує в межах правоохоронних органів, між якими не повинно бути обмежених бар'єрів, та передбачає здійснення інформаційного обміну.

Системоутворюючими компонентами єдиного інформаційного простору у системі правоохоронних органів, за аналогією зі складниками єдиного інформаційного простору загалом, на нашу думку, виступають:

- 1) інформаційні ресурси, що містять дані, відомості і знання,

зафіксовані на відповідних носіях інформації;

2) організаційні структури, що забезпечують функціонування і розвиток єдиного інформаційного простору, зокрема збір, обробку, зберігання, поширення, пошук і передачу інформації, а також об'єднання різних мереж, систем і комплексів засобів зв'язку;

3) засоби інформаційної взаємодії громадян із системою правоохоронних органів і їх доступу в певному правовому режимі до інформаційних ресурсів на основі відповідних інформаційних технологій [154, с. 145].

Сучасний розвиток світової спільноти послідовно демонструє чітку тенденцію до постійного розширення міжнародних контактів на офіційному міжурядовому рівні. Так, у межах таких світових організацій, як Інтерпол та Європол створена інтегрована база даних, яка дозволяє здійснювати інформаційний обмін «стратегічною» і «технічною» інформацією. Зі змісту ст.2 Угоди випливає, що «стратегічна інформація» включає в себе дані про заходи правоохоронного характеру, що можуть бути корисними для припинення злочинів і, зокрема, спеціальні засоби боротьби зі злочинами; спеціальну інформацію про нові способи скоєння злочинів, дані про тенденції та розробки способів скоєння злочинів, нову інформацію про дані, отримані в результаті успішного застосування новітніх методів та засобів протидії злочинності, інформаційні дані про маршрути що використовуються контрабандистами чи особами, причетними до злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми та зміни цих маршрутів, дані про стратегії та методи запобігання злочинності керівництвом правоохоронних відомств України і держав ЄС з метою вибору пріоритетів у правоохоронній діяльності, інформацію щодо оцінки загроз і доповіді про кримінальну ситуацію.

За своїм змістовним наповненням «стратегічна» інформація становить оперативний інтерес для органів охорони правопорядку. Збір такої інформації відбувається у складних умовах і є результатом не лише інформаційного, але й складного інформаційно-розвідувального процесу, в якому накопичення

інформації складає початкову й одночасно фундаментальну стадію, за якою логічно йдуть наступні: аналіз, обробка, використання.

Організаційно обмін інформацією відбувається шляхом виконання спеціальних запитів, які може складати будь-яка сторона Угоди про співробітництво. Крім того, запитуюча сторона наділена правом вимагати від запитуваної сторони вжити всіх необхідних заходів для гарантування конфіденційності факту надіслання такого запиту, його змісту й будь-яких документів, що додаються, а також нерозголошення факту надання нею допомоги [155, с. 106; 156].

Як свідчить практика, найбільш потужною інформаційною базою даних ЄС є Шенгенська Інформаційна Система (з англ. Schengen Information System) — урядова база даних ЄС, створена на підставі Шенгенської Угоди та Шенгенської Конвенції про виконання Угоди [157, с. 122]. Вона використовується європейськими країнами для зберігання й обміну інформації про осіб та предмети, що перетинають кордон з метою дотримання національної безпеки, прикордонного контролю та правоохоронних цілей.

База даних Шенгенської Інформаційної Системи містить такі дані:

- 1) заборони на в'їзд та перебування стосовно громадян третіх країн, тобто громадян держав, які не є членами шенгенського простору;
- 2) відомості про осіб, які підлягають арешту та передачі або видачі на підставі європейського наказу щодо затримання;
- 3) відомості про зниклих осіб;
- 4) відомості про осіб, які перебувають у судовому розшуку (осіб, які викликані судом під час провадження кримінальної справи; осіб, яких закликано відбутися покарання, свідків);
- 5) відомості про приховане спостереження або цільову перевірку відносно осіб та предметів;
- 6) відомості про предмети, що підлягають арешту, або таких, що підлягають використанню в якості доказу під час провадження кримінальної справи [158, с. 274].

Доступ до Шенгенської Інформаційної Системи мають чітко визначені правоохоронні органи, органи контролю та перевірки кордонів, міністерства іноземних справ, органи видачі віз, митні органи та органи юстиції, а також Європол і Євроюст [159, с. 14].

Як бачимо, основна перевага існування спільної інформаційної системи полягає в тому, що це дає змогу на ранніх стадіях розслідування виявити зв'язки, які не могли бути встановлені під час їх первинного аналізу національними підрозділами. Саме тому правоохоронні органи України повинні насамперед налагодити інформаційний обмін у межах власного інформаційного простору, а вже після цього можна говорити про їх інтеграцію та взаємодію зі світовими організаціями та правоохоронними органами.

Таким чином, однією з причин недостатньої ефективності запобігання та протидії злочинності (у т.ч. корупційній) є незадовільний стан інформаційної взаємодії підрозділів правоохоронних органів України внаслідок відсутності належної системи обміну інформацією та своєчасного її отримання. У зв'язку із цим, з метою отримання об'єктивних даних для прийняття правильних управлінських рішень доцільно створити єдину інтегровану інформаційно-аналітичну систему і визначити порядок доступу та користування нею в режимі онлайн усіх правоохоронних органів України.

Стрімкий розвиток інформаційного середовища, створення розгалуженої мережі інформаційних ресурсів (реєстрів, баз даних, реєстрів, кадастрів, класифікаторів тощо) став базою для формування нових інформаційних відносин у всіх сферах управління України. Сучасні інформаційні ресурси повною мірою можуть забезпечити прозору та відкриту діяльність органів публічної влади. Водночас, значне коло питань в інформаційних відносинах залишається неврегульованим на законодавчому рівні. Зокрема, це стосується неузгодженості або взагалі відсутності певної термінології в інформаційному законодавстві. Не є винятком понятійний апарат інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності.

Актуальність нашої теми дослідження обумовлена потребою надати визначення поняттю інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності як окремого засобу протидії корупції та запропонувати закріпити його на законодавчому рівні. Зазначене дозволить учасникам суспільних відносин однозначно тлумачити та застосовувати на практиці дану термінологію.

На сьогодні серед науковців немає єдиного підходу до визначення терміну «інформаційно-правове забезпечення», кожний вчений дає своє трактування, певним чином це залежить від сфери суспільних відносин, у якій проводить дослідження науковець.

Учені-економісти В.С. Пономаренко, І.В. Журавльова, І.Л. Латишева вивчали інформаційне та правове забезпечення як окремі поняття. Інформаційне забезпечення зазначені науковці розглядають як сукупність методів, засобів із розміщення й організації даних, що включають уніфіковані системи документації, системи класифікації і кодування, раціоналізації документообігу і формування документів, а також шляхи створення внутрішньо-машинної інформаційної бази. Правовим забезпеченням, на думку авторів, є сукупність норм права, що регулюють створення, юридичний статус та функціонування інформаційних систем, які визначають механізм тримання, трансформації використання інформаційних даних. Основною ціллю правового забезпечення є посилення законності. Систему правового забезпечення складають закони, накази, постанови державних органів влади, інструкції, укази й інші нормативні документи органів влади та організацій центрального і місцевого рівня. Науковці виділяють у правовому забезпеченні дві частини – загальну та локальну, перша визначає функціонування всіх інформаційних систем, друга – функціонування чітко визначеної системи [160, с.9, 11].

В.В. Бірюков, науковець у галузі кримінального права та процесу, дає визначення «інформаційно-довідковому забезпеченню», під яким він розуміє забезпечення розслідування правопорушень, певне криміналістичне вчення

про організацію та функціонування інформаційних механізмів, незалежно від їх цільового призначення і відомчої належності, процедуру отримання обліково-статистичної інформації та особливості її використання у викритті злочинців [161].

Науковець В.С. Безрученко вивчав понятійний апарат «інформаційно-аналітичного забезпечення». На його думку, інформаційно-аналітичне забезпечення— це система елементів з організації діяльності із виявлення осіб та фактів, які мають оперативний інтерес, збирання, передачі та обробки інформаційних даних, аналітичних методів, їх аналіз, каналів зв'язку. Інформаційно-аналітичне забезпечення має поступово сприяти принципам єдності процесів пошуку, накопичення, опрацювання і передачі інформації з допомогою технічних засобів та в поєднанні з використанням прогнозно-аналітичних розрахунків і методів статистики [162].

Як зазначає Р.А. Коваль, інформаційне забезпечення входить до складу інформаційної системи та є однією з функцій інформаційної політики в державі. Завдяки інформаційному забезпеченню здійснюється інформаційний супровід діяльності органів публічної влади, громадських та політичних об'єднань, організацій різних форм власності [163].

І.О. Петрова переконана, що інформаційне забезпечення органів місцевого самоврядування може залежати від ряду показників. Серед основних— наявність пакету нормативних та правових актів, що регулюють порядок отримання, використання, опрацювання та розповсюдження інформації [164].

Проблеми інформаційного забезпечення запобігання корупції в окремих сферах суспільних відносин вивчали вітчизняні науковці Є. А. Бовкун, Н. А. Литвин, В.М. Бесчастний, Н.В. Мицишин.

Є.А. Бовкун, досліджуючи засоби протидії корупції в органах державної податкової служби, до загальних принципів (засад) інформаційного забезпечення протидії корупції в податкових органах відносить: науковість; законність; економічну доцільність; паритетність

(рівність); системність; плановість; гласність; спільність інтересів; комплексність; маневреність; безперервність; спеціалізованість тощо [165].

На нашу думку, такі принципи, як законність, рівність, гласність не викликають особливої уваги, оскільки є загальноприйнятими та обов'язковими в діяльності органів влади, а їх виконання закріплено Конституцією України та спеціальними законами про державну службу. Розв'язання цієї проблеми ставить завдання пошуку принципів, які дозволить через їх визначення довести особливості інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в усіх сферах державного управління як невід'ємного елемента антикорупційного механізму.

Заслуговує на увагу позиція науковця М.С. Азарова, який до засад інформаційного забезпечення протидії корупції відносить три ключових принципи:

- 1) принцип публічності та відкритості органів влади;
- 2) принцип системного використання інформаційно-просвітницьких, організаційних, політичних, правових, соціально-економічних спеціальних та інших засобів;
- 3) принцип співпраці влади з громадськістю, міжнародними організаціями, фізичними особами [166].

Н.В. Бесчастний вбачає інформаційне забезпечення протидії корупції через моніторинг інтернет ресурсів, публікацій ЗМІ. На думку автора, інформаційне забезпечення полягає в оцінці інформаційного контенту про злочинність за кількісними і якісними ознаками з метою отримання актуальної кримінологічної інформації про закономірності, тенденції протиправної поведінки [89].

Слід зазначити, що загальну характеристику понятійного апарату інформаційного забезпечення можна отримати з більше як 50 нормативно-правових актів у сфері інформатизації, найактуальнішими з них є: закони України «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про доступ до публічної інформації», «Про телебачення та радіомовлення», «Про

інформацію», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про Національну програму інформатизації», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» та інші; постанови Уряду «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади», «Про затвердження порядку легалізації комп'ютерних програм в органах виконавчої влади», «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи Електронний Уряд», «Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про затвердження Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів» та інші; Указ Президента «Про заходи по розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпеченню широкого доступу до цієї мережі в Україні».

Зазначені нормативні акти хоч і стосуються інформаційного забезпечення державного управління, однак не містять ні визначення «інформаційно-правове забезпечення», ні положень щодо інформаційно-правової протидії корупції. На нашу думку, дана прогалина є значним недоліком антикорупційної політики, однією із сторін якої є інформаційно-правова антикорупційна діяльність.

Слід вказати, що спроби закладення основ інформаційного забезпечення протидії корупції були зроблені наприкінці 90-х років в Концепції Національної програми інформатизації[167]. Дана концепція передбачала впровадження програмно-технічних та інформаційно-аналітичних платформ з метою оперативного аналізу, оцінювання, зберігання, оброблення та обміну інформацією в боротьбі з корупцією, правопорушеннями та організованою злочинністю, застосування

інформаційних технологій у розслідуванні злочинів; створення єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи, збирання, оброблення та передачу інформації, необхідної для прийняття стратегічно важливих рішень у всіх сферах життєдіяльності суспільства; розроблення структури інформаційно-аналітичних підрозділів органів влади та місцевого самоврядування.

Визначення терміну «інформаційно-аналітичного забезпечення» міститься в Податковому кодексі України. Під інформаційно-аналітичним забезпеченням діяльності державної податкової служби розуміється система заходів із збору, опрацювання та використання інформації, потрібна для виконання державною податковою службою покладених на неї завдань та функцій [168]. Незважаючи на те, що даний термін стосується лише аналітичної діяльності органів податкової служби, його визначення є цілком вдалим по відношенню до понятійного апарату досліджуваного нами поняття. Заразом, поняття «інформаційно-правове забезпечення» є дещо ширшим за термін інформаційно-аналітичне забезпечення.

Ще одним документом, в якому зафіксовано поняття «інформаційне забезпечення», є міждержавний стандарт ГОСТ 34.003-90. Даний ГОСТ закріплює визначення поняття «інформаційне забезпечення» відносно автоматизованих систем з обробки інформації. Тому термін «інформаційне забезпечення» вживається нероздільно з поняттям «автоматизована система». Під «інформаційним забезпеченням автоматизованої системи» наведеному ГОСТ розуміють сукупність форм документів, класифікаторів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення та форм існування інформації, яка застосовується в автоматизованій системі при її функціонуванні [169]. Поняття «інформація в автоматизованих системах» зустрічається в Законі України «Про інформацію» [170]. Однак вказаний закон не містить визначення терміну «інформаційне забезпечення».

Слід зазначити, що позитивними тенденціями розвитку інформаційного-правового забезпечення стали спроби впровадження єдиних інформаційних систем обміну даними та взаємодії між органами влади,

фізичними, юридичними особами. На законодавчому рівні було прийнято низку нормативно-правових актів щодо підвищення ролі інформаційно-правового забезпечення, зокрема, Кабінетом Міністрів України у 1993 році було схвалено Комплексну програму створення єдиної національної системи зв'язку [171] і лише у 2012 році прийнято Концепцію створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів [172]. Указом Президента України у 2006 році було доручено Кабінету Міністрів України створити Єдину комп'ютерну інформаційну систему правоохоронних органів з питань боротьби зі злочинністю [173]. На сьогодні в системі правоохоронних органів функціонує єдина цифрова відомча телекомунікаційна мережа, Положення про яку затверджено наказом МВС від 04 липня 2016 № 596 [174].

Водночас, перелічені нормативні акти хоч і стосувалися інформатизації суспільства та були направлені на запобігання злочинності в державі, однак їхні положення є узагальненими і не вирішували проблему інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності.

Пошук шляхів вирішення поставленого перед нами питання спонукав нас звернутися до положень міжнародно-правових актів протидії корупції, таких як: Керуючі принципи для ефективного виконання Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (1989 р.), Декларація Організації Об'єднаних Націй «Про боротьбу з корупцією та хабарництвом в міжнародних комерційних операціях» (1996 р.), Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб (1996 р.), Міжамериканська конвенція по боротьбі з корупцією (1996 р.), Двадцять принципів боротьби з корупцією (1997 р.), Кримінальна Конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999 р.), Цивільна Конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999 р.), Глобальна коаліція для Африки – 25 принципів боротьби з корупцією (1999 р.), Модельний кодекс поведінки для державних службовців (2000 р.), Єдині правила протидії корупції при фінансуванні політичних

партій та виборчих кампаній (2003 р.), Рамкове рішення Ради Європейського Союзу № 568 «Про боротьбу з корупцією в приватному секторі» (2003р.), Конвенція Організації Об'єднаних Націй протидії корупції (2003 р.), Стамбульський план дій по боротьбі з корупцією (2004 р.).

У наведених міжнародних документаху сфері протидії та запобігання корупції, хоч і немає визначення терміну «інформаційно-правове забезпечення протидії корупції», однак вони містять узагальнене розуміння даному поняття. Зокрема, в Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року[175], що стала обов'язковою для України лише з 01 січня 2010 року, в статті 10 закріплено обов'язок держави вживати заходів із забезпечення прозорості державного управління. До таких заходів віднесено прийняття правил, що дозволятимуть громадськості у визначених випадках отримувати інформацію про діяльність влади та прийнятими рішеннями; полегшення доступу громадськості до адміністративних послуг; опублікування інформації про ризики корупції в державному управлінні.

Стамбульський план дій щодо боротьби з корупцією[176]також передбачає низку інформаційних заходів протидії корупції. Даному питанню присвячений «третій принцип»зазначеного плану, який закріплює обов'язок держави створювати сприятливі умови діяльності неурядових організацій, які беруть активну участь у протидії корупції, закріплення їх повноважень на законодавчому рівні. Зокрема інститути громадськості та засоби масової інформації повинні бути забезпечені свободою отримувати інформацію про корупцію. Заходи, що забезпечують дану свободу,мають включати її вільне отримання на запити, а також через інформаційні системи і бази даних, що стосуються корупції, чинників і обставин, які їй сприяють.

Таким чином, серед засобів протидії та попередження корупції, вказаних в «Конвенції ООН проти корупції» та «Стамбульському плані дій по боротьбі з корупцією» перевага надається засобам, що направлені на забезпечення прозорого та відкритого доступу до інформації органів державного управління та місцевого самоврядування.

Як бачимо, на сьогодні ні серед науковців, ні в нормативно-правових актах немає єдиного підходу до визначення поняття «інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності». Досліджені наукові трактування та закріплені в нормативних актах визначення по-різному розкривають зміст вказаної дефініції.

Зважаючи на наведені вище визначення, «інформаційне забезпечення» вважається допоміжним видом забезпечення основної діяльності організації. Здебільшого «інформаційне забезпечення» розглядається як аналітичний, статистичний процес або через аспект забезпечення функціонування певної системи. Водночас, на нашу думку, буде справедливо розглянути його як самостійний вид діяльності та платформу опрацювання інформації. У цілому слід розуміти, що на сьогодні поняття «інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності» залишається нерозглянутим на науковому рівні, що підсилює актуальність досліджуваної проблеми. Для об'єктивного та всебічного визначення категорії «інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності» необхідно вивчити та розкрити притаманні даному поняттю ознаки.

Серед науковців ознаки правового забезпечення вивчалися науковцем О.І. Безпаловою, яка окреслила шляхи вдосконалення правового забезпечення управління підрозділами поліції. До основних ознак правового забезпечення управління поліцією автор відносить:

- щільний взаємозв'язок з державою;
- системність та комплексний характер;
- владний вплив на правовідносини з метою їх упорядкування;
- процесуальний характер реалізації;
- цілеспрямований, організований та результативний характер;
- адресність та вибіркового впливу;
- поєднання нормативно-правового та індивідуального регулювання;
- тривалість у часі та стадійність;
- нормативність (характерна лише для нормативно-правових актів і не

стосується актів індивідуальної дії);

- доцільність (нормативні акти приймаються з метою підвищення ефективності управління).

Як зазначає О.І. Безпалова, сучасний механізм правового забезпечення має ряд недоліків, які безпосередньо впливають на процес здійснення органами влади свої повноважень, що негативно відображається на стані правопорядку та законності в країні. Велике значення має система заходів, спрямована на підвищення ефективності правового забезпечення органів влади[177, с. 115–117].

Оскільки понятійний апарат досліджуваного поняття включає як узагальнену термінологію «інформаційно-правове забезпечення», так і профільний напрямок– «антикорупційної діяльності», необхідно розрізняти загальні та спеціальні ознаки.

На нашу думку, інформаційно-правове забезпеченню антикорупційної діяльності характеризують такі основні загальні властивості та ознаки:

1. Присутність якісної інформації. Дана ознака є першочерговою, оскільки відомості про корупційні ризики, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді, по суті, становлять об'єкт, що опрацьовується в процесі функціонування системи. Сукупність характеристик, що відображають, рівень придатності конкретних даних про факти, події і їхній взаємозв'язок, для досягнення поставленої мети становлять якість інформації[178]. Слід зазначити, що лише якісна інформація (точна, повна, об'єктивна, достовірна) про корупційні ризики спроможна забезпечити ефективне функціонування механізму прийняття рішень з протидії корупції. Тому функція «забезпечення» може бути реалізована за умови наповнення її якісною інформацією.

2. Інформативність. Ця риса характеризує «інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності» як сукупність структурованих даних (відомостей, знань) про конкретні факти та події, які доступні антикорупційним органам для оцінки їх на предмет співвідношення

зкорупційними ризиками чи діяннями. Розглядаючи інформативність через аспект правового забезпечення, необхідно розуміти її як систему нормативно-правових актів протидії корупції, що визначають процедуру прийняття рішень із виявлення корупційних ризиків та дій, а також механізм їх припинення, притягнення винних осіб до відповідальності.

3. Організаційність або системність. Невід'ємною властивістю інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності є об'єднання його елементів та процесів протидії корупції (інформаційного, правового, технічного, програмного, комунікативного тощо) в єдину систему, що певним чином впливає на її ефективність.

4. Законність. Дана ознака визначає юридичний статус інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності та виражається у закріпленні на законодавчому рівні процедури доступу антикорупційних органів до інформації, необхідної їм для виконання службових завдань та обов'язків.

5. Синтез (аналіз) інформації. Дана ознака характеризує інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності як процес цілеспрямованих дій, спрямованих на фільтрацію, структурування, оброблення та використання інформації, яка розкриває (сприяє розкриттю) корупційні діяння, а також забезпечує отримання найбільш якісної інформації для прийняття рішення.

6. Оперативність. Однією з ключових ознак інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності є оперативність інформування про корупційні ризики (діяння) та оперативність реагування на отриману інформацію, що сприяє невідкладному прийняттю рішень протидії корупції.

До фахових (спеціальних) ознак (характеристик) інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності слід віднести:

1. Забезпечує ефективне функціонування антикорупційних органів.
2. Сприяє виконанню заходів, спрямованих на запобігання корупційним правопорушенням (пов'язаних з ними), таких як:

оцінка корупційних ризиків у діяльності суб'єктів правовідносин; усунення виявлених корупційних ризиків; поширення інформації антикорупційного спрямування; моніторинг, оцінка виконання та періодичний перегляд антикорупційних програм.

3. Створює механізм обміну інформацією про корупційні ризики та діяння між підрозділами правоохоронних органів з протидії корупції.

4. Об'єднує весь масив нормативних документів з протидії корупції.

5. Сприяє формуванню нових та удосконалення діючих правових механізмів виявлення та протидії корупції.

6. Забезпечує своєчасне та об'єктивне прийняття рішень антикорупційними органами.

7. Сприяє своєчасному та повному доступу суспільству та громадським інститутам до інформації про стан антикорупційної діяльності в державі, а також забезпечує підняття правової культури та правової свідомості громадян, вироблення нульової толерантності до корупції.

8. Формує інформаційно-правову, статистично-аналітичну платформу про корупційні ризики, адміністративні та кримінальні корупційні правопорушення, осіб, які вчинили корупційні злочини.

9. Є засобом (платформою) взаємодії між антикорупційними органами та інститутами громадянського суспільства протидії корупції.

З огляду на проведений аналіз ознак досліджуваного нами поняття, можна зробити висновок, що в системі протидії корупції, серед історично сформованих інститутів антикорупційної діяльності, сьогодні формується інноваційний механізм протидії корупції «інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності», який повинен бути закріплений на законодавчому рівні як окремий інститут, що покликаний забезпечити протидію корупції в єдиній антикорупційній системі.

Вивчаючи характеристику понятійного апарату інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, притаманні йому складові риси можна класифікувати за різними критеріями.

Залежно від способу (форми) інформаційно-правового забезпечення, його складові характеристики можна поділити на основні та допоміжні (матеріальні). До основних рис слід віднести: використання систематизованої правової бази нормативно-правових актів протидії корупції, положення яких відповідають сучасним міжнародним стандартам; наявність кваліфікованого персоналу з високим рівнем правової культури та свідомості; узгодженість нормативно-правових приписів, які встановлюють механізм безперешкодного доступу (отримання) антикорупційними органами інформації необхідної для виконання їхніх обов'язків та здійснення ними повноважень; високі стандарти оплати праці та відповідальності за неналежне виконання посадовими особами антикорупційних органів своїх обов'язків тощо. До допоміжних (матеріальних) слід віднести: наявність та використання сучасного технологічного обладнання; інформаційно-комунікаційних технологій; належне державне фінансування; формування базової інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури; автоматизований обмін даними між інформаційними базами, реєстрами та системами органів влади; належний захист інформації під час її обміну та обробки тощо.

Досліджуючи понятійний апарат «інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності», пропонуємо розглянути його складові елементи, вивчити їх призначення методом аналізу кожного елемента окремо та у взаємозв'язку з досліджуваним поняттям, у результаті чого надати авторське визначення інформаційно-правовому забезпеченню антикорупційної діяльності.

Складовою частиною досліджуваного нами понятійного апарату є термін «інформація». Слід вказати, що чинне законодавство України не містить єдиного підходу до визначення терміну «інформація». Характеристику даному поняттю надають близько 25 нормативно-правових актів, здебільшого вони відрізняються один від одного словесним наповненням, серед них є подібні або ідентичні визначення, однак, по суті, всі вони перетинаються на одному і тому ж, вказуючи, що

«інформація» – це сукупність даних, виражених в будь-якій формі чи спосіб. Водночас формулювання поняття «правова інформація» наведено лише в законі «Про інформацію». Згідно із даним законом, під «правовою інформацією» розуміють будь-які відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо[170]. У юридичній термінології під терміном «забезпечення» прийнято розуміти певну гарантію виконання якогось обов'язку. Поняття «забезпечення» міститься у нормативно-правових актах, як правило бухгалтерського чи банківського напрямку, зокрема, в Правилах бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України вказано, що «забезпечення» – це зобов'язання з невизначеним строком або сумою. Таке тлумачення поняття «забезпечення» не відповідає цільовому призначенню понятійного апарату досліджуваного нами терміну. Необхідно відзначити, що в національному законодавстві відсутнє визначення поняття «інформаційне забезпечення». Наближена за змістом характеристика терміну «інформаційне забезпечення» міститься у Міжнародній угоді 1992 року «Про інформаційне забезпечення системи управління та захист секретів Об'єднаних Збройних Сил Співдружності Незалежних Держав та Збройних Сил держав-учасниць Угоди СНД» [179], згідно з якою, «інформаційне забезпечення системи управління» – це сукупність методів, систем і засобів отримання, передачі, збору, обробки, зберігання та використання інформації.

Альтернативну характеристику поняття «забезпечення» містить економічний словник. Так, у сучасному Тлумачному словнику економіста за редакцією С.М. Гончарова термін «забезпечення» визначено як сукупність заходів і коштів, створення умов, що сприяють нормальному здійсненню економічних процесів, реалізації запланованих програм, проектів, підтримці стабільного функціонування економічної системи та її об'єктів, усуненню порушень нормативних актів. Під «інформаційним забезпеченням» економісти розуміють наявність інформації, необхідної для управління

економічними процесами, що міститься у базах даних інформаційних систем. На нашу думку, наведена в економічному словнику характеристика поняття «інформаційне забезпечення» є більш прийнятною до застосування у нашій роботі, ніж визначення, що міститься в юриспруденції[180].

Законом «Про запобігання корупції» встановлено, що інформаційно-довідкове забезпечення діяльності Національного агентства здійснює його апарат. Забезпечення інформаційно-правової діяльності НАЗК закріплено в статті 12 зазначеного Закону, відповідно до якої Національне агентство з метою виконання покладених на нього повноважень має право *«мати прямий доступ до інформаційних баз даних державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, користуватися державними, у тому числі урядовими системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами»*. На наш погляд, формулювання «має право мати» сформульовано законодавцем дещо невдало, оскільки не гарантує прямого доступу, а лише закріплює право мати такий доступ у майбутньому.

Ми вважаємо, що в чинному законі «Про запобігання корупції» питанню інформаційно-правового забезпечення антикорупційних органів не приділено достатньої уваги. Не надано окремої уваги даній проблемі і в «Положенні про апарат НАЗК», на який, згідно зі ст. 8 Закону, покладено обов'язок забезпечення діяльності НАЗК, в тому числі і обов'язок належного інформаційно-правового забезпечення. Оскільки чинне антикорупційне законодавство не розглядає інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності, як окремий напрямок діяльності, який, на наше переконання, дозволяє протидіяти корупції, це призводить до відсутності чітких критеріїв та підходів до визначення його понятійного апарату.

На сучасному етапі антикорупційної реформи, в системі нормативно-правових актів набули широко застосування такі терміни, як: «антикорупційна діяльність», «протидія корупції» та «запобігання корупції». На наш погляд, термін «антикорупційна діяльність» поглинає два інших,

оскільки є більш широким поняттям. Водночас національне законодавство не дає визначення жодному із наведених термінів. Єдиним документом, в якому надано характеристику терміну «запобігання корупції», є Модельний закон «Основи законодавства про антикорупційну політику» СНД 2003 року[181]. Під «запобіганням (попередженням) корупції», у наведеному міжнародно-правовому акті розуміють діяльність суб'єктів антикорупційної політики, спрямовану на виявлення, вивчення, обмеження або усунення явищ, що породжують корупційні правопорушення або сприяють їх поширенню. На нашу думку, відсутність у законодавстві тлумачення вказаних термінів може пояснюватися тим, що вони є достатньо зрозумілими та не потребують додаткового тлумачення.

Наступним компонентом, який покладено в основу досліджуваного нами поняття є елемент «правового забезпечення» антикорупційної діяльності. Правове забезпечення – це діяльність, згідно з якою суспільна злагода досягається на основі і шляхом правового регулювання індивідуальних, колективних і громадських інтересів та встановлення відповідальності у разі порушення будь-ким їх збалансованості.

З огляду на проведені нами дослідження, можна стверджувати, що інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності – це, в першу чергу, безперервний інформаційний процес, який складається з певних елементів отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачі та обміну даних. Водночас кожен елемент інформаційного процесу має бути наділений правовими ознаками, тобто бути законодавчо закріпленим, що відповідатиме ст. 19 Основного Закону, яка визначає правовий порядок, а відповідно і гарантує механізм здійснення антикорупційної діяльності уповноваженими державними органами.

На основі виділених елементів, які характеризують «інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності», а також притаманних ознак даному поняттю можна зробити висновок, що інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності – це безперервний, комплексний,

закріплений на законодавчому рівні процес взаємоузгоджених заходів, який включає пошук, отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачі та обмін інформацією між усіма суб'єктами інформаційних правовідносин, що дозволяє прийняти ефективне управлінське рішення, спрямоване на припинення корупційних діянь та запобігання корупційних ризиків.

Проведений нами аналіз чинного законодавства з протидії корупції дає можливість стверджувати про відсутність закріпленого на законодавчому рівні такого інституту з протидії корупції як інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності. Зазначене вимагає внесення відповідних змін до Закону «Про запобігання корупції». На підставі здійсненого дослідження ми пропонуємо впровадити на законодавчому рівні механізм інформаційно-правового забезпечення діяльності антикорупційних органів, виклавши окремі положення профільного закону наступними нормами, а саме:

1) Частину першу статті 1 Закону № 1700-VII від 14.10.2014 доповнити новим абзацом такого змісту: *«інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності» – сукупність заходів спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, що включає доступ до всіх державних та комунальних баз даних, пошук, отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачу всіх даних та обмін інформацією, що необхідні антикорупційним органам для прийняття ефективних рішень для припинення корупційних діянь та запобігання корупційних ризиків.*

2) У частині 2 статті 8 Закону № 1700-VII від 14.10.2014 слова *«інформаційно-довідкове»* замінити на *«інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності»*, виклавши частину 2 статті 8 Закону в такій редакції: *«Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності, організаційне та інше забезпечення діяльності Національного агентства здійснює його апарат».*

3) Розділ дев'ятий Закону № 1700-VII від 14.10.2014 доповнити

новою статтею(60-1) такого змісту:

«Стаття 60-1. Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності

1. Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції здійснюється відповідно до Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності.

2. Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності розробляється Національним антикорупційним бюро України, Національним агентством з питань запобігання корупції спільно з Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, вищим антикорупційним підрозділом Національної поліції та затверджується постановою Кабінету Міністрів України.

3. Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності встановлює механізм доступу спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції до всіх державних та комунальних баз даних, пошук, отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачу всіх даних та обмін інформацією, що необхідні спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції для прийняття ефективних рішень з метою припинення корупційних діянь та запобігання корупційних ризиків.

4. Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності є таємним і має гриф з обмеженим доступом».

Підсумуємо.

На сучасному етапі розвитку антикорупційного законодавства в Україні законодавець не виділяє інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності як одного із ключових елементів протидії корупції. Національна нормативно-правова база не дає чіткої характеристики даному поняттю та є нерозвинутою оскільки не містить чітких завдань, цілей, які можна досягти за допомогою інформаційно-правового

забезпечення органів з протидії корупції.

Слід розуміти, що система управління та прийняття рішень з протидії корупції не може належним чином функціонувати та бути дієвою без належного рівня інформаційно-правового забезпечення та закріплення його на законодавчому рівні як окремого елемента протидії корупції.

Формування інституту інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності та закріплення його нормативно-правових засад в профільному законі, покладення на спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції чітких завдань та обов'язків із впровадження та розвитку даного інституту сприятиме ефективній антикорупційній діяльності в Україні.

Висновки до розділу

1. Провівши науково-правовий аналіз та всебічно вивчивши сторони наукових досліджень, які присвячені проблематиці антикорупційної діяльності в Україні, слід відзначити таке. Більшість наукових джерел у сфері протидії та запобігання корупції присвячені адміністративно-правовим засобам впливу. Значна частина досліджень проводилася на предмет подолання корупції в правоохоронних органах. Як найбільш затребуваний засіб протидії корупції, науковці виділяють забезпечення громадянам та громадським інститутам прозорого механізму доступу до інформації. Окремі дисертаційні дослідження містять теоретико-методологічні напрацювання певних аспектів інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності. У цілому в наукових дослідженнях у сфері протидії корупції, інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності вивчалось як складова частина в системі адміністративно-правових засобів протидії корупції.

Отже, аналіз наукових джерел (публікацій, наукових видань, посібників, авторефератів, дисертацій тощо) засвідчив, що здебільшого проблемними питаннями в галузі протидії корупції за допомогою інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності виступають:

- відсутність публічного роз'яснення прав та обов'язків громадян у сфері антикорупційної діяльності;

- необхідність проведення громадської експертизи проектів нормативних актів;

- недосконалість механізму прозорого доступу до адміністративних послуг;

- необхідність вдосконалення механізму доступу до інформації, що віднесена до публічної;

- потреба висвітлення корупційних діянь та рівня корупції в державі через засоби масової інформації;

- забезпечення засобам масової інформації незалежної діяльності від їх засновників та публічних осіб держави;

- належне інформаційно-аналітичне забезпечення суб'єктів антикорупційної діяльності;

- проведення пропаганди негативного ставлення громадськості до корупційних діянь;

- інформаційний обмін між суб'єктами протидії корупції та громадськими антикорупційними організаціями.

2. Акцент на зазначених проблемах створює засади для подальшого дослідження обраної нами теми. Зокрема, перспективним напрямком подальшого дослідження вважаємо вивчення сучасного стану антикорупційної діяльності в Україні з метою встановлення проблем інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності та шляхів їх вирішення.

Відсутність сучасних наукових напрацювань по вибраній темі дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати про необхідність

проведення комплексного і концептуального науково-правового дослідження в області аналізу сучасного стану інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності та в контексті антикорупційної реформи в Україні.

3. Сучасний стан антикорупційної діяльності в Україні можна охарактеризувати як процес розбудови та становлення антикорупційної інфраструктури, що включає в себе як модернізацію нормативно-правового регулювання відповідно до міжнародних вимог, так і створення спеціалізованих антикорупційних органів, діяльність яких повинна мати підтримку зі сторони громадського суспільства та бути незалежною від будь-яких політичних процесів у державі, таких як: політичні конфлікти та лобіювання політичних інтересів.

Ефективність антикорупційної діяльності – це основне завдання держави. На нашу думку, одним з методів успішної протидії корупції є удосконалення інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності та виявлення його недоліків (слабких сторін), налагодження співпраці між громадськими інститутами та антикорупційними органами. На сучасному етапі антикорупційної діяльності можна виділити такі недоліки інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності:

- на сьогодні в Україні відсутня нова офіційна загальнодержавна Антикорупційної стратегія на наступні 3–4 роки, яка б формувала чіткі вектори антикорупційної роботи в державі, встановила першочергові задачі та пріоритети роботи для сформованих антикорупційних органів;

- відсутність єдиного державного порталу інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, який би, з одного боку, дозволив сформуванню реальну взаємодію між громадянськими інститутами та антикорупційними органами, з іншого – сприяв ефективній роботі антикорупційних органів;

- однією з ключових проблем антикорупційної діяльності є низький рівень правової культури та правової свідомості громадян, а також

відсутність дієвих механізмів підняття культури та правосвідомості громадян щодо негативного ставлення до корупції;

- відсутність правозастосовних заходів для притягнення до відповідальності високопосадовців, а також відсутність справедливого правосуддя. За інформацією Національного антикорупційного бюро України, лише 25 відсотків корупційних справ, прийнятих судами до свого провадження, були розглянуті, і більше 15 відсотків справ містяться в судах, у яких більше як півроку не розпочато слухання справи по суті;

- відсутність у Національного агенства з питань запобігання корупції належного автоматизованого доступу до всіх необхідних реєстрів баз даних, що, у свою чергу, не дозволяє повноцінно виявити різницю видатків над доходами декларантів та їх близьких родичів;

- відсутність інформаційно-правового забезпечення щодо проведення превентивної роботи протидії корупції в органах місцевого самоврядування первинної ланки. Зокрема, здебільшого сільські ради не мають або не ведуть офіційних інтернет сайтів, на яких повинна висвітлюватися вся інформація про їх діяльність (її посадових осіб, виконавчих органів, комісій тощо). Відсутні єдині стандарти опублікування обов'язкової інформації на офіційних порталах зазначених органів, відсутні спеціальні посадові особи, що є відповідальними за своєчасність оновлення інформації на офіційному порталі. Зазначені обставини свідчать про високу вірогідність корупційних ризиків. Дана проблема потребує невідкладного пошуку реальних шляхів її вирішення. Зокрема, закладення в національну Антикорупційну стратегію на 2019–2022 роки заходів вирішення вищезазначених проблем.

- система антикорупційних підрозділів різних правоохоронних інституцій (Служби безпеки України, прокуратура (в т.ч. військової), фіскальних органів, Державної прикордонної служби, Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції) нараховує значну кількість органів, повноваження яких перетинаються або дублюються.

На нашу думку, врахування зазначених недоліків може бути використано під час розроблення нової Антикорупційної стратегія на наступні 3-4 роки, що позитивно позначиться на розвитку та становленні інформаційно-правового забезпечення діяльності антикорупційних органів як самостійного інституту в системі протидії корупції.

4. З огляду на проведені нами дослідження, можна стверджувати, що інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності – це, в першу чергу, безперервний інформаційний процес, який складається з певних елементів отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачі та обміну даних. Водночас кожен елемент інформаційного процесу має бути наділений правовими ознаками, тобто бути законодавчо закріпленим, що відповідатиме ст. 19 Основного Закону, яка визначає правовий порядок, а відповідно і гарантує механізм здійснення антикорупційної діяльності уповноваженими державними органами.

На основі виділених елементів, які характеризують «інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності», а також притаманних ознак даному поняттю можна зробити висновок, що інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності – це безперервний, комплексний, закріплений на законодавчому рівні процес взаємоузгоджених заходів, який включає пошук, отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачі та обмін інформації між усіма суб'єктами інформаційних правовідносин, що дозволяє прийняти ефективне управлінське рішення спрямоване на припинення корупційних діянь та запобігання корупційних ризиків.

5. Проведений нами аналіз чинного законодавства з протидії корупції дає можливість стверджувати про відсутність закріпленого на законодавчому рівні такого інституту з протидії корупції як інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності. Зазначене вимагає внесення відповідних змін до Закону «Про запобігання корупції». На підставі здійсненого дослідження ми пропонуємо впровадити на законодавчому рівні механізм інформаційно-правового забезпечення діяльності антикорупційних

органів, доповнивши окремі положення профільного закону наступними нормами, а саме:

1) Частину першу статті 1 Закону № 1700-VII від 14.10.2014 доповнити новим абзацом такого змісту: *«інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності» – сукупність заходів спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, що включає доступ до всіх державних та комунальних баз даних, пошук, отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачу всіх даних та обмін інформацією, що необхідні антикорупційним органам для прийняття ефективних рішень для припинення корупційних діянь та запобігання корупційних ризиків.*

2) У частині 2 статті 8 Закону № 1700-VII від 14.10.2014 слова *«інформаційно-довідкове»* замінити на *«інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності»*, виклавши частину 2 статті 8 Закону в такій редакції: *«Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності, організаційне та інше забезпечення діяльності Національного агентства здійснює його апарат».*

3) Розділ дев'ятий Закону № 1700-VII від 14.10.2014 доповнити новою статтею (60-1) такого змісту:

«Стаття 60-1. Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності

1. *Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції здійснюється відповідно до Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності.*

2. *Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності розробляється Національним антикорупційним бюро України, Національним агентством з питань запобігання корупції спільно зі Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, вищим антикорупційним підрозділом Національної поліції та затверджується постановою Кабінетом Міністрів України.*

3. Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності встановлює механізм доступу спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції до всіх державних та комунальних баз даних, пошук, отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачу всіх даних та обмін інформацією, що необхідні спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції для прийняття ефективних рішень з метою припинення корупційних діянь та запобігання корупційних ризиків.

4. Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності є таємним і має гриф з обмеженим доступом».

6. На сучасному етапі розвитку антикорупційного законодавства в Україні законодавець не виділяє інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності як одного із ключових елементів протидії корупції. Національна нормативно-правова база не дає чіткої характеристики даному поняттю та є нерозвинутою, оскільки не містить чітких завдань, цілей, які можна досягти за допомогою інформаційно-правового забезпечення органів з протидії корупції.

Слід розуміти, що система управління та прийняття рішень з протидії корупції не може належним чином функціонувати та бути дієвою без належного рівня інформаційно-правового забезпечення та закріплення його на законодавчому рівні як окремого елемента протидії корупції.

Формування інституту інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності та закріплення його нормативно-правових засад у профільному законі, покладення на спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції чітких завдань та обов'язків із впровадження та розвитку даного інституту сприятиме ефективній антикорупційній діяльності в Україні.

РОЗДІЛ 2

ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Інформаційно-правові відносини, пов'язані з антикорупційною діяльністю в Україні

Інформаційні відносини були та залишаються найпоширенішими суспільними відносинами. З розвитком інституту держави і права офіційні інформаційні відносини набули статусу інформаційно-правових та упорядкували всі сфери суспільних відносин шляхом застосування нормативно-правових актів. У сучасній науковій літературі існує чимало досліджень на тему правової природи інформаційних правовідносин. Одні науковці їх виникнення пов'язують з іншими правовідносинами та вважають, що інформаційно-правові відносини є частиною будь-яких інших правовідносин. На думку інших вчених, інформаційні правовідносини є специфічною однорідною групою суспільних відносин, предметом яких виступає інформація. Здебільшого, в науковій літературі особливості інформаційних правовідносин розглядають через два аспекти: як доступу громадськості до інформації або як забезпечення адміністративно-управлінської діяльності органів влади на підставі систематизації (збирання, оброблення, упорядкування, зберігання тощо) інформації. Проблематикою даної тематики вважають: відсутність законодавчо закріпленого уніфікованого визначення дефініції «інформаційні правовідносини», відсутність кодифікованого акту про інформацію, інформаційно-правову відповідальність, специфічність об'єкта інформаційно-правових відносин тощо.

Слід зазначити, що серед наукових публікацій про інформаційні

правовідносини є велика кількість, що присвячена загальним положенням інформаційних правовідносин. Водночас цього неможна сказати стосовно галузевих напрямків дослідження, є деякі напрацювання в галузі державної фіскальної служби, у діяльності судової влади, інформативної відкритості. Щодо спеціалізованих наукових напрацювань, які би розкривали характеристику інформаційно-правових відносин в антикорупційній сфері, то вони відсутні.

У зв'язку із цим та з метою надання профільної та об'єктивної класифікації інформаційно-правових відносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю в Україні, вважаємо за потрібне взяти за основу кілька загальнонаукових підходів, що характеризують особливості інформаційних правовідносин. На підставі запропонованих науковцями концепції, спробуємо сформувати власну класифікацію інформаційних правовідносин, що виникають у процесі забезпечення антикорупційної діяльності.

Цікавою та дискусійною позицією про інформаційно-правові відносини є дослідження вченого Л.П.Коваленка. Науковець переконаний, що підставою для виникнення зазначених відносин є виконання інформаційно-правової норми. Загальними рисами інформаційних правовідносин є те, що вони зумовлені інтересами державного управління та забезпечуються примусом держави. Спеціальні ознаки цих відносин зумовлені методом та предметом регулювання, оскільки саме держава видає нормативно-правові акти, які мають виконуватися всіма суб'єктами інформаційних правовідносин [182, с.476]. Зазначений підхід до характеристики інформаційно-правових відносин може бути використаний для визначення загальних засада правовідносин, пов'язаних із забезпеченням антикорупційної діяльності, оскільки саме держава формує та забезпечує антикорупційну політику, проводить моніторинг антикорупційних заходів, створює механізми протидії корупції, забезпечує нетолерантне ставлення до корупції тощо.

Теоретико-правове дослідження інформаційно-правових відносин шляхом аналізу їх об'єкта проводив Д.О.Петров. Автор є прихильником плюралістичного підходу розуміння об'єкта даних правовідносин. Він категорично проти того, що дії суб'єктів інформаційно-правових відносин можуть виступати їх об'єктом. Зокрема, на його думку, не можуть бути об'єктом інформаційних правовідносин дії із створення, поширення, зберігання, використання, пошуку, збору, знищення інформації, а також звернення щодо захисту права на інформацію та підготовка інформаційних листів. Д.О.Петров, погоджуючись із науковим підходом С.В.Стасюк, переконаний, що об'єктом інформаційних правовідносин є конкретні державні (суспільні) та особисті цінності (блага) у галузі інформаційно-правових відносин [183, с. 92–93]. Із зазначеного контексту, на нашу думку, автори під об'єктом розуміють інформацію, яка має ціннісні характеристики для суспільства чи певної особистості. У даному випадку хотілося б відзначити, що не всю інформацію, яка є предметом інформаційно-правових відносин в антикорупційній діяльності можна віднести до цінностей в прямому сенсі, тобто у даному випадку мова йде про факти корупції. Ми вважаємо, що відомості (факти) про корупцію, які б вони не були негативні, все одно залишаються об'єктом інформаційних правовідносин у даній сфері. Водночас, якщо внаслідок запровадження чіткого та дієвого механізму протидії та запобігання корупції вдається досягти позитивних антикорупційних змін в державі, зокрема таких, як: сформувати в суспільстві нетерпимість до корупції, підвищити правову свідомість, досягти низького рівня корупції тощо, то такі досягнення, на нашу думку, можна віднести до цінностей держави.

У науковому середовищі загальноприйнятим вважається науковий підхід вченого в сфері інформаційного права В.А.Копилова, згідно з яким, діяльність (бездіяльність) суб'єктів інформаційних правовідносин (наприклад, набуття або відчуження інформаційних об'єктів, виключних прав, тощо) він відносить до найважливіших елементів цих відносин.

Науковець застосовує моністичний підхід до визначення категорії об'єкта інформаційно-правових відносин. Автор проводить розгалужену класифікацію інформаційних правовідносин за критерієм діяльності суб'єктів правовідносин та виділяє серед них, зокрема, такі, що виникають стосовно: пошуку та використання інформації; поширення інформаційних продуктів; створення і застосування засобів інформаційної безпеки; застосування інформаційних систем тощо. Під інформаційно-правовими відносинами він розуміє інформаційні суспільні відносини, які врегульовані інформаційно-правовою нормою, на підставі якої виникають для сторін правовідносин взаємні права і обов'язки [184, с.132]. З цього приводу слід уточнити, що запропонована В.А.Копиловим класифікація правовідносин в інформаційній сфері є цілком прийнятна для нашого дослідження. Надалі на її основі та із врахуванням специфіки антикорупційної діяльності спробуємо провести аналіз та класифікацію інформаційних правовідносин в антикорупційній сфері.

Аналізуючи спектр наукових робіт, спрямованих на вирішення проблематики інформаційно-правових відносин, ми дійшли висновку, що здебільшого їх дослідження проводиться на підставі загальнотеоретичного підходу, закладеного в теорії права. Таким чином стверджується, що інформаційні правові відносини, пов'язані з антикорупційною діяльністю, формуються на основі трьох взаємопов'язаних елементів: 1) спеціальний суб'єкт антикорупційної діяльності; 2) об'єкт – інформація, що обробляється в процесі антикорупційної діяльності; 3) сукупність прав та обов'язків, якими володіють суб'єкти даних правовідносин та реалізують їх на підставі об'єктів.

Таким чином, на основі загальних теоретико-методологічних досліджень розглянемо структуру інформаційно-правових відносин, які існують у сфері протидії та запобігання корупції. Зазначене дозволить нам сформулювати особливості інформаційних правовідносин в антикорупційній сфері й надалі, із врахуванням визначених критеріїв, дасть можливість

провести класифікацію даних правовідносин.

Розглядаючи питання про суб'єкта антикорупційних інформаційно-правових відносин, слід погодитися з науковим висновком О. В. Кохановської [185, с.100–101], яка зазначає, що будь-які особи не можуть бути суб'єктами інформаційних правовідносин, ними можуть бути лише ті, котрі володіють певними правами та обов'язками відповідно до чинного законодавства.

На думку А. Марущак, спеціального суб'єкта інформаційно-правових правовідносин характеризує його інформаційна правосуб'єктність, зміст якої складають права та обов'язки з конкретним змістом. Тобто, кожен суб'єкт має свою певну інформаційну правосуб'єктність. Зокрема, для органів публічної влади її зміст визначається сукупністю повноважень та компетенцією цих органів [186, с. 45]. У зв'язку із цим слід уточнити, що суб'єктами інформаційно-правових відносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю, виступають спеціалізовані органи з протидії корупції. Зміст інформаційної правосуб'єктності наведених учасників (суб'єктів) закріплено в положеннях спеціального Закону «Про запобігання корупції» та інших законодавчих та нормативно-правових актах, що визначають їхню компетенцію.

Так, згідно зі статтею 1 Закону «Про запобігання корупції», до спеціально уповноважених учасників з протидії корупції належать: Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, органи Національної поліції та Спеціалізована антикорупційна прокуратура [94].

Слід розуміти, що коло суб'єктів інформаційно-правових відносин в антикорупційній діяльності не обмежується переліком, що наведений у фаховому антикорупційному законі. Водночас єдиними спеціальними суб'єктами інформаційних правовідносин в антикорупційній діяльності є лише зазначені антикорупційні органи та їх посадові особи.

З цього приводу О.С.Рожественська зазначає, що до суб'єктів

інформаційних правовідносин, яким у зв'язку з їх професійною діяльністю законом надано більш широкі права на інформацію, ніж іншим суб'єктам інформаційних правовідносин, слід відносити персоніфікованих (особливих) суб'єктів правовідносин [187, с.161].

Розглядаючи антикорупційні інформаційно-правові відносини через аналіз взаємодії суб'єктів даних правовідносин, слід погодитися з проведеною В.А.Копиловим класифікацією суб'єктів інформаційно-правових відносин, який поділяє їх на: споживачів, власників та виробників інформації [184, с.131]. На нашу думку, в антикорупційній сфері суб'єктами-виробниками інформаційно-правових відносин є фізичні особи, на яких поширюється дія Закону «Про запобігання корупції», їх перелік наведено в ст. 3 цього Закону. Причиною віднесення зазначених осіб до категорії виробників інформації є те, що внаслідок їх дій чи бездіяльності (поведінки) створюється інформація, яка згодом аналізується антикорупційними органами на предмет (ознаки) корупції. До категорії суб'єктів-власників інформаційно-правових відносин слід віднести юридичних осіб всіх форм власності (хоча здебільшого це органи публічної влади), які є розпорядниками інформаційних реєстрів (баз даних) з інформацією, що становить інтерес для спеціалізованих антикорупційних органів. Як не дивно, однак, на нашу думку, суб'єктами-споживачами в інформаційно-правових правовідносинах, пов'язаних з антикорупційною діяльністю, виступають антикорупційні органи, оскільки саме вони під час виконання своїх повноважень зацікавлені в отриманні інформації, що виступає об'єктом інформаційних правовідносин в антикорупційній діяльності.

Продовжуючи аналіз складу інформаційно-правових відносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю, звернемо увагу на специфіку об'єкта даних правовідносин.

На законодавчому рівні під об'єктом інформаційно-правових відносин заведено вважати інформацію [170].

Водночас у науковій літературі, присвяченій проблематиці об'єкта

інформаційних правовідносин, немає єдиного підходу до його розуміння. Як ми вже зазначали вище, одні автори надають перевагу плюралістичному розумінню (коли об'єктом виступає сама інформація (інформаційні продукти), як наслідок дій), інші – моністичному підходу (коли дії/бездіяльність розглядають як об'єкт інформаційних відносин).

Вважаємо, що визначення об'єкта у досліджуваних нами правовідносинах безпосередньо залежить від суб'єкта правовідносин, який є виробником інформації. Як ми вже зазначали, виробниками інформації у інформаційних правовідносин пов'язаних з антикорупційною діяльністю є фізичні особи на перелік яких наведено в ст. 3 Закону «Про запобігання корупції». Внаслідок посадової діяльності, а також способу життя зазначених фізичних осіб, створюється інформація, яка є об'єктом антикорупційних інформаційних правовідносин. Таку інформацію можна розділити на дві категорії. До першого виду належить інформація, що створюється безпосередньо в процесі службової діяльності чи бездіяльності зазначених суб'єктів (прийняття незаконних рішень або утримання від прийняття необхідних рішень, умисне невиконання або неналежне виконання владних службових обов'язків тощо). Тобто до першої категорії слід віднести весь спектр інформації, що стосується правопорушень у сфері службової діяльності, які вчинені умисно з корисливих інтересів та мають ознаки корупції. У матеріальній формі дана інформація може бути виражена у вигляді рішень посадових осіб (протоколах, ухвалах, звітах, постановках, наказах тощо) або в скаргах, доповідних записках, заявах, якщо місце мала поведінка зазначених суб'єктів.

До другого виду інформації, що визначає об'єкт інформаційних правовідносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю, на нашу думку, слід віднести ту, що створюється в приватноправовій сфері життєдіяльності фізичних осіб. Тобто інформація, яка належить до цієї категорії, створюється під час набуття (відчуження) зазначеними особами (членами їх сімей, родичами) активів, майнових благ (купівля-продаж майна або майнових

прав, укладення будь-яких договорів, предметом яких є пряма чи непряма майнова зацікавленість, несення будь-яких витрат або отримання доходів, подарунків, здійснення дарунків, відкриття рахунків у банку та рух коштів по них тощо). Матеріальним носієм наведеної інформації є документи, в яких вона відображена (договори, виписки з банків, квитанції тощо), а також подана декларація згідно із законом про запобігання корупції.

Як висновок, необхідно відзначити специфічність об'єкта інформаційних правовідносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю. На нашу думку, інформація, яка виступає об'єктом інформаційних правовідносин в антикорупційній сфері, характеризується такими особливостями:

1) формується (створюється) фізичними особами, визначеними в статті 3 Закону «Про запобігання корупції»;

2) не є суспільним благом у прямому сенсі;

3) має цінність для антикорупційних органів та необхідна їм для виконання повноважень;

4) завжди виступає предметом інформаційного моніторингу в антикорупційній діяльності;

5) є підставою реалізації прав та обов'язків суб'єктів з протидії корупції.

Повертаючись до складової характеристики інформаційних правовідносин, що виникають в сфері антикорупційної діяльності, розглянемо права та обов'язки суб'єктів даних правовідносин, які й складають останній їх елемент – зміст правовідносин.

О.В.Кохановська, яка здійснила системний аналіз наукових концепцій змісту інформаційно-правових відносин, розуміє під ним взаємодію суб'єктів правовідносин шляхом реалізації їхніх взаємних суб'єктивних прав та обов'язків. На її думку, суб'єктивне право (право у суб'єктивному розумінні) є складовою інформаційно-правових відносин. Його слід розуміти як закріплену законодавством можливість суб'єкта діяти та вимагати відповідних законних дій від інших суб'єктів. Інформаційна норма та

суб'єктивне інформаційне право тісно взаємопов'язані. Не можна відносити до інформаційних правовідносин, в яких дії (факти) учасників відносин не регламентовані нормою інформаційного права. Науковець виділяє три основні елементи, що характеризують внутрішню структуру суб'єктивних інформаційних прав: 1) суб'єкт правовідносин повинен мати можливість виконувати юридично та фактично значущі дії (право на власні дії); 2) мати право вимагати від інших учасників правовідносин виконання їхніх обов'язків (право на чужі дії); 3) суб'єкт правовідносин повинен мати право на захист (у випадку порушення суб'єктивного інформаційного права або невиконання іншим суб'єктом правовідносин свого обов'язку) шляхом звернення до державно-примусових органів [185, с.107–108].

У нашому випадку інформаційні права органів, які здійснюють антикорупційну діяльність здебільшого носять характер права вимоги. Зокрема, таку диспозицію містять пункти 1, 2 частини 2 статті 13 Закону «Про запобігання корупції» [94], згідно з яким Національне агентство з питань запобігання корупції з метою проведення перевірки має право доступу до документів та інших матеріалів; право вимагати інформацію та документи для виконання своїх повноважень; в межах закону отримувати письмові пояснення від службових та посадових органів місцевого самоврядування та державної влади.

Поділяючи теоретико-правовий підхід до розуміння змісту інформаційних правовідносин, який складається з прав та обов'язків, слід зазначити про особливий характер прав антикорупційних органів як спеціальних учасників інформаційних відносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю. Оскільки вони характеризуються не тільки правом вимоги, але й державним примусом та організованістю зі сторони держави.

Окремо заслуговує на увагу питання обов'язків антикорупційних органів. Варто наголосити, що не всі нормативні акти, що регламентують діяльність суб'єктів протидії корупції, розмежовують коло повноважень цих

органів на права та обов'язки. Зокрема, перелік обов'язків Національного агентства з питань запобігання корупції законодавець сформулював у статті 11 Закону «Про запобігання корупції» під узагальненою назвою «повноваження».

Слід зазначити, що термін «повноваження» на законодавчому рівні розглядається як закріплені за відповідним органом влади конкретні права та обов'язки (включаючи обов'язок нести відповідальність за невиконання повноважень (юрисдикційні обов'язки). Визначений обсяг повноважень вважається «компетенцією» [188]. Аналогічне розуміння повноважень пропонується і в науковій літературі.

За таких обставин визначення прав та обов'язків під виглядом єдиної статті в якості повноважень є спірним, оскільки дефініція «повноваження» включає в себе не лише обов'язки, але й права. Права – це певні можливості суб'єкта, за невиконання ж обов'язків настає відповідальність.

У системі інформаційних правовідносин, що пов'язані з антикорупційною діяльністю, реалізація антикорупційними органами своїх прав (зокрема, таких, як: перевірка достовірності джерел доходів, видатків суб'єктів декларування; доступ до баз даних тощо) одночасно покладає на них обов'язок зберігати в таємниці зібрану інформацію під час реалізації таких повноважень.

Як підставу виникнення антикорупційних інформаційно-правових відносин можна віднести обов'язки органів влади та місцевого самоврядування звітувати перед антикорупційними органами про виконання антикорупційних цілей, програм та повідомляти про корупційні ризики і факти.

Таким чином, слід констатувати, що права та обов'язки суб'єктів інформаційних правовідносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю, взаємопов'язані. Сформована на сьогодні система нормативних прав та обов'язків суб'єктів антикорупційних інформаційних правовідносин становить зміст інформаційно-правових відносин, пов'язаних з

антикорупційною діяльністю.

Як зазначає О.В. Кохановська, правам відповідають обов'язки і навпаки. Зловживання правами супроводжується відповідальністю, водночас ті, хто виконує обов'язки, користуються також і певними правами [185, с. 111].

Аналізуючи місце інформаційно-правових відносин в системі антикорупційної діяльності, спробуємо розібрати приписи антикорупційного національного законодавства та визначити проблеми протидії корупції на фоні інформаційно-правових відносин в Україні.

Оскільки підставою для виникнення інформаційних правовідносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю, є норми права, зокрема ті, які встановлюють спеціальні права та обов'язки для суб'єктів цих правовідносин, вважаємо, що особливості інформаційних правовідносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю, потрібно розглядати через специфіку повноважень суб'єктів антикорупційної діяльності.

У системі спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції центральним антикорупційним органом влади, діяльність якого спрямована на протидію кримінальним корупційним правопорушенням, є Національне антикорупційне бюро. Організація діяльності Національного антикорупційного бюро врегульована Законом «Про Національне антикорупційне бюро України», а тому правову основу інформаційно-правових відносин у сфері антикорупційної кримінальної діяльності складає зазначений Закон України (№ 2475-VIII).

Проаналізувавши приписи вказаного закону, ми виділили ряд інформаційно-правових відносин, які виникають під час виконання Національним антикорупційним бюро свої прав та обов'язків. Зокрема, до правовідносин, що виникають з обов'язків, належать:

- здійснення інформаційно-аналітичної роботи;
- систематичне звітування про свою діяльність Президенту України, Уряду, Верховній Раді України;
- інформування громадськості про результати антикорупційної роботи

шляхом розміщення інформації на власному офіційному веб-сайті, через засоби масової інформації;

- розгляд повідомлень про корупційні кримінальні правопорушення у випадках, визначених законом.

Коло антикорупційних інформаційно-правових правовідносин, які виникають під час реалізації Національним антикорупційним бюро своїх прав, є набагато ширшим. До них потрібно віднести такі правовідносини:

- взаємодія зі Службою безпеки України, співпраця з органами внутрішніх справ та іншими правоохоронними структурами стосовно витребування кримінальних проваджень, оперативно-розшукових документів, а також діяльність щодо обміну, передачі необхідної інформації;

- отримання прямого доступу до всіх банків даних (реєстрів, систем тощо) органів влади та місцевого самоврядування;

- витребування від правоохоронних органів, державних органів та органів місцевого самоврядування відомостей про активи (доходи, видатки, майно, фінансові зобов'язання) фізичних та юридичних осіб;

- ознайомлення зі всіма документами (іншими носіями інформації) в органах влади та місцевого самоврядування;

- витребування від правоохоронних органів, державних органів та органів місцевого самоврядування відомостей про розпорядження (використання) комунальним, державним майном, коштами Державного бюджету України;

- отримання від фінансових установ (банків, кредитних спілок, бірж тощо), а також інших підприємств, установ та організацій всіх форм власності відомостей про правочини, рахунки, операції, вклади фізичних та юридичних осіб;

- надання органам влади та місцевого самоврядування обов'язкових до розгляду рекомендацій, пропозицій відносно усунення обставин, що сприяють вчиненню корупційних правопорушень;

- ведення обліку оперативно-розшукової та слідчої діяльності;

- здійснення інформаційного співробітництва з міжнародними організаціями, компетентними органами зарубіжних країн з питань досудового розслідування;
- отримання від Міністерства юстиції України та органів прокуратури інформаційних довідок у рамках надання міжнародної правової допомоги;
- співпраця щодо обміну інформацією з окремими державними органами згідно з укладеними угодами [96].

Продовжуючи аналіз інформатизації антикорупційної діяльності, варто звернути увагу на положення статті 19 Закону «Про Національне антикорупційне бюро України», відповідно до якої інформаційно-правові відносини в антикорупційній сфері обумовлені не лише повноваженнями спеціально уповноважених антикорупційних органів але й обов'язками органів влади. Зокрема, з метою протидії кримінальним корупційним правопорушенням, що віднесені до підслідності Національного антикорупційного бюро, такі державні органи, як: Національний банк України, Фонд державного майна, Антимонопольний комітет, Національне агентство з питань запобігання корупції, Державна аудиторська служба України, а також інші органи державної влади, на які покладено державний контроль за виконанням фізичними та юридичними особами законодавства України, – зобов'язані передавати Національному антикорупційному бюро інформацію, отриману ними при здійсненні контрольних функцій, та яка може свідчити про відповідні кримінальні правопорушення [96].

Не менш важливим засобом протидії корупції в державі є успішне формування антикорупційної політики. Систематичне поширення відомостей про корупцію, проведення кампаній щодо формування негативного ставлення до корупції, постійне проведення інформаційних заходів, орієнтованих на різні верстви населення та спрямованих на усунення толерантного відношення до корупції, підняття співпраці влади та громадськості у протидії корупції належать до заходів, які передбачає антикорупційна політика держави. Водночас реалізація

зазначених заходів здійснюється через інформаційно-правові відносини та належне інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності. Центральним органом державної влади, основним завданням якого є забезпечення формування антикорупційної політики в Україні, є Національне агентство з питань запобігання корупції.

Аналіз положень Закону «Про запобігання корупції» дає підстави говорити, що коло інформаційно-правових відносин, в яких бере участь Національне агентство з питань запобігання корупції, реалізуючи свої повноваження з протидії корупції, є одним з найбільших серед антикорупційних органів. Зокрема, в систему антикорупційних інформаційно-правових відносини Національного агентства з питань запобігання корупції входить:

- користування базами даних органів влади та місцевого самоврядування;

- отримання письмових пояснень від суб'єктів декларування (про обставини, які свідчать про недостовірність відомостей, вказаних у деклараціях; щодо запобігання конфлікту інтересів; про недотримання етичної поведінки);

- направлення запитів до органів влади та місцевого самоврядування, фізичних осіб, юридичних осіб всіх форм власності та отримання від них інформації, яка необхідна для виконання антикорупційних завдань;

- перевірка повідомлень про корупцію, отриманих від фізичних або юридичних осіб;

- моніторинг та аналіз стану антикорупційної роботи в Україні, аналітичної, статистичної інформації про корупцію, результатів наукових та журналістських досліджень;

- розроблення та оцінка виконання Антикорупційної стратегії;

- направлення до спеціалізованих суб'єктів протидії корупції матеріалів, що свідчать про ознаки корупційної діяльності;

- розроблення проектів антикорупційного законодавства;

- надання органам влади та місцевого самоврядування методичної допомоги щодо виявлення та усунення корупційних ризиків, підготовки антикорупційних програм;

- проведення інформаційних заходів, спрямованих на негативне ставлення громадськості до корупції;

- зберігання, оприлюднення та перевірка декларацій суб'єктів декларування;

- консультування, надання роз'яснення та методичної допомоги щодо виконання антикорупційного законодавства;

- доведення до громадськості інформації про проведену антикорупційну роботу Національним агентством з питань запобігання корупції;

- обміну інформацією з уповноваженими органами зарубіжних країн, організаціями міжнародного рівня [94].

Слід зазначити, що своєрідною формою антикорупційних інформаційно-правових відносин, в яких ключова роль належить Національному агентству з питань запобігання корупції, є складення протоколів про адміністративні правопорушення відносно дрібних корупційних вчинків, а також внесення приписів: про неетичну поведінку державних службовців; про врегулювання конфлікту інтересів; щодо дотримання інших вимог антикорупційного законодавства.

Розглядаючи систему виникнення інформаційно-правових відносин, пов'язаних з протидією корупції через специфіку повноважень спеціально визначених суб'єктів антикорупційної діяльності, потрібно звернути увагу на особливості повноважень Національної поліції та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури в інформаційних правовідносинах.

До положень Закону «Про національну поліцію», які стосуються інформаційно-правових відносин та є актуальними для нашого дослідження, потрібно віднести приписи статей 25 та 26 цього закону. Дані норми наділяють національну поліцію повноваженнями у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення. Зокрема, такими, як:

інформаційно-аналітична та інформаційно-пошукова діяльність; освоєння інформаційних баз Міністерства внутрішніх справ; формування власних баз даних, які формують єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ; здійснення інформаційної взаємодії з національними органами влади, а також із правоохоронними органами зарубіжних країн та міжнародними організаціями. Як бачимо, спектр інформаційно-правових відносин з протидії злочинності, в яких бере участь національна поліція, досить чітко виписаний в Законі «Про національну поліцію» [189].

Водночас повноваження національної поліції в сфері протидії корупції зводяться до критично малого обсягу. Так, виходячи з аналізу Закону «Про національну поліцію» та Закону «Про запобігання корупції», до антикорупційних інформаційно-правових відносин, в яких ключове місце посідає поліція як спеціальний антикорупційний орган, потрібно віднести:

- наповнення баз даних з інформацією про зареєстровані кримінальні та адміністративні корупційні правопорушення; підтримання в актуальному стані інформації про осіб, які вчинили корупційні правопорушення;

- постійне оновлення статистичної інформації про результати розгляду корупційних правопорушень у судах;

- внесення подання керівникові органу влади чи підприємства (установи, організації), в якій працює особа, що вчинила корупційне правопорушення про проведення службового розслідування в порядку, встановленому законодавством [189].

Виходячи із наведених антикорупційних повноважень національної поліції, постає питання про віднесення органів поліції до органу, який в системі спеціальних антикорупційних органів здійснює статистично-аналітичні функції, та за відсутності відкриття кримінальних проваджень не має права здійснювати інші повноваження з протидії корупції.

Необхідно вказати, що на сьогодні наказом Національної поліції України №81 від 07 листопада 2015 року повноваження поліції в сфері антикорупційної діяльності закріплені за Департаментом захисту економіки

Національної поліції України [190]. Станом на сьогодні сформувалася практика, коли зазначений підрозділ поліції за відсутності відкритого корупційного кримінального провадження може звертатись до органів влади, місцевого самоврядування чи судових установ із відповідними запитами про надання конфіденційної інформації, мотивуючи дані запити антикорупційними заходами [191]. Як правило, на такі звернення поліції надходять вмотивовані відмови з посиланням на відповідні норми Кримінально-процесуального кодексу України. Наведений приклад щодо реалізації антикорупційних повноважень поліції свідчить про необхідність закріплення в Законі «Про національну поліцію» чітких повноважень за національною поліцією, а також визначення спеціального підрозділу поліції, на який буде покладено такі повноваження.

Завершуючи дослідження піднятої проблематики, потрібно визначити місце Спеціалізованої антикорупційної прокуратури в системі антикорупційних інформаційно-правових відносин. Положення про антикорупційну прокуратуру до її основних функцій відносить нагляд за діяльністю Національного антикорупційного бюро України та підтримку державного обвинувачення в суді у кримінальних провадженнях антикорупційного бюро. З аналізу положень законодавства, що регламентує повноваження антикорупційної прокуратури, виходить, що антикорупційні інформаційно-правові відносини за її участю виникають під час:

- перевірки відомостей про корупцію, опублікованих засобами масової інформації, розгляду запитів народних депутатів, звернень громадян на доступ до публічної інформації;

- внесення інформації до Єдиного реєстру досудових розслідувань, інформаційно-аналітичної системи «Облік та статистика органів прокуратури»;

- інформування громадськості про проведену антикорупційну роботу[192].

Таким чином, коло прямих інформаційно-правових відносин, пов'язаних

з антикорупційною діяльністю, в яких беруть участь поліція та спеціалізована антикорупційна прокуратура, є набагато меншим, ніж в інших суб'єктів протидії корупції, таких, як: Національне антикорупційне бюро та Національне агентство з питань запобігання корупції. Як правило, участь поліції в інформаційно-правових відносинах зводиться до наповнення та підтримання актуального стану інформаційних баз даних про корупційні правопорушення (осіб що їх вчинили), а діяльність спеціалізованої прокуратури – до контрольної-наглядової функції щодо перевірки відомостей (повідомлень) про корупцію.

Підсумуємо.

Проведений системний аналіз складу та правової природи інформаційно-правових відносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю в Україні, дає можливість виділити особливі ознаки, які характерні лише для даного роду інформаційних правовідносин:

1. Підставою для виникнення інформаційно-правових відносин в антикорупційній сфері є норми антикорупційного законодавства, зокрема, ті нормативно-правові акти, в яких закріплені повноваження антикорупційних органів, а також обов'язки та відповідальність суб'єктів декларування.

2. Антикорупційні інформаційні правовідносини виникають лише під час антикорупційної діяльності, тобто в процесі реалізації спеціально уповноваженими суб'єктами антикорупційної діяльності своїх завдань та функцій, зокрема, під час здійснення антикорупційної політики, збирання та перевірки інформації про корупцію тощо.

3. Правова природа антикорупційних інформаційних правовідносин має державно-владний характер, це можна пояснити тим, що суб'єкти протидії корупції діють від імені держави, виконуючи контрольну-примусову функцію стосовно інших учасників даних відносин.

4. Інформаційно-правові відносини з протидії корупції мають специфічний суб'єктивний склад, оскільки до нього завжди входить спеціальний суб'єкт – антикорупційний орган, тобто спеціально

уповноважений антикорупційний суб'єкт є обов'язковим учасником даних правовідносин.

5. Здебільшого антикорупційні інформаційно-правові відносини виникають за ініціативою органів протидії корупції.

6. Спеціально уповноважені суб'єкти з протидії корупції можуть впливати на поведінку учасників інформаційно-правових відносин в антикорупційній сфері, зокрема, на коло осіб, перелік яких наведений в ст. 3 Закону «Про запобігання корупції».

7. Інформаційно-правові відносини виникають не лише під час реалізації прав спеціальними суб'єктами протидії корупції, а також з виконання ними своїх обов'язків, зокрема з обов'язку здійснювати моніторинг способу ведення життя посадовими особами уповноважених на виконання функцій держави (місцевого самоврядування), обов'язку збирати необхідну інформацію для перевірки рівня доходів та витрат.

8. Невід'ємною ознакою антикорупційних інформаційних правовідносин є наявність кримінальної або адміністративної відповідальності їхніх учасників (не антикорупційних органів) перед державою за порушення обов'язку надавати інформацію, яка стосується протидії корупції. Зокрема, суб'єкт декларування за невиконання свого інформаційного обов'язку щодо подання декларації несе відповідальність за її неподання, а також за подання декларації з недостовірною інформацією. Так само і посадові особи органів державної влади та місцевого самоврядування несуть відповідальність за неправомірну відмову у наданні інформації на запит антикорупційного органу.

З огляду на викладене вище, можна сказати, що інформаційно-правові відносини, пов'язані з антикорупційною діяльністю є специфічним видом суспільних відносин державно-владного характеру, що виникають під час діяльності антикорупційних органів з приводу виконання даними органами повноважень з протидій корупції, а також у процесі виконання суб'єктами декларування, органами влади та місцевого самоврядування обов'язків,

передбачених актами антикорупційного законодавства.

Інформаційно-правові відносини в антикорупційній сфері, хоч і мають типову структуру, водночас кожен їхній елемент (суб'єкт, об'єкт, зміст) характеризується особливими ознаками, які обумовлені специфікою антикорупційної діяльності.

Позитивною стороною інформатизації антикорупційної діяльності є закріплення за Національним антикорупційним бюро чітко розмежованих прав та обов'язків. Що стосується інформаційних прав та обов'язків Національного агентства з питань запобігання корупції, то вони не містять чітких розмежувань та викладені як повноваження.

Провівши аналіз інформаційних правовідносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції, потрібно зробити висновок, що правова природа інформаційних відносин Національного антикорупційного бюро має превентивний характер. Особливістю інформаційно-правових відносин Національного агентства з питань запобігання корупції є їхній контрольно-наглядний характер.

Слід констатувати, що на відміну від положень профільних законодавчих актів, що регламентують діяльність Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції, Закон «Про національну поліцію», а також Закон «Про запобігання корупції» не містить чітких антикорупційних повноважень національної поліції як спеціально уповноваженого суб'єкта протидії корупції, окрім наповнення баз даних інформацією про кримінальні та адміністративні корупційні правопорушення, про осіб, які їх скоїли, та судові рішення щодо зазначених проваджень.

Віднесення органів поліції до переліку спеціальних суб'єктів протидії корупції та відсутність чітко регламентованих повноважень поліції у сфері протидії корупції викликає необхідність розроблення спеціального нормативно-правового акта або доопрацювання чинного Закону «Про

запобігання корупції» на предмет повноважень національної поліції як спеціального органу з протидії корупції, а також визначення спеціального структурного підрозділу поліції, що дозволить уникнути зловживань з боку органів поліції та підсилить їх місце в системі спеціальних органів протидії корупції.

2.2. Інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів

На сучасному етапі розвитку антикорупційної діяльності в Україні роль та місце посадових осіб антикорупційних органів у системі інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності потребує повноцінного переосмислення. Оскільки правовий статус службових осіб антикорупційних органів під час виконання своїх посадових осіб та у взаємодії з іншими суб'єктами інформаційно-правових антикорупційних відносин є основоположним аспектом для визначення не тільки їхнього становища, як окремих суб'єктів, але й антикорупційної політики в цілому в державі. Слід зазначити, що законодавче закріплення особливої ролі антикорупційної діяльності розглядається як запорука успішного державного управління та стабільного економічного розвитку держави. Саме через це залишається актуальним питання раціональної організації системи протидії корупції, створення для посадових осіб антикорупційних органів достатніх засад для виконання їхніх обов'язків перед державою та суспільством. Розв'язанню цієї проблеми сприятиме системний теоретико-правовий аналіз інформаційно-правового статусу службових осіб органів протидії корупції.

Наявність незначної кількості публікацій та наукових праць дає можливість стверджувати, що до питання правового статусу антикорупційних органів здебільшого автори підходять через адміністративний аспект, акцентуючи увагу на функціях та відповідальності органів протидії корупції. Так, деякі аспекти адміністративно-правового

статусу посадової особи досліджували у своїх працях І.В. Галашан [193], С. А. Подоляка [194], Ю.М. Комарова [195], І.О. Клочко [60].

Водночас аналіз значного обсягу наукових досліджень та літератури свідчить про те, що проблема інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів на сьогодні залишається актуальною та потребує вивчення через відсутність відповідних праць.

Необхідно зазначити, що реальна та повна характеристика ролі службових осіб у системі антикорупційних органів неможлива без комплексного розгляду їхнього інформаційно-правового статусу, у взаємозв'язку з усіма його складовими елементами. Водночас, понятійний апарат «інформаційно-правового статусу посадової особи» антикорупційних органів на сьогодні не досліджувався науковцями як окремий понятійний інститут. Дане поняття є новим та не закріплене на законодавчому рівні.

У зв'язку із цим, розгляд зазначеної проблеми потрібно розпочати із з'ясування змісту понятійного апарату таких дефініцій: «правовий статус» та «адміністративно-правовий статус посадової особи», які, на нашу думку, є фундаментальною основою при дослідженні «інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів».

Зважаючи на те, що сьогодні поняття «правовий статус» посадових осіб було предметом вивчення багатьох наукових праць різної тематики, про що свідчить сформований серед науковців універсальний підхід до складових компонентів цієї дефініції, ми не вбачаємо за необхідне акцентувати увагу на детальному аналізі понятійного апарату зазначеного поняття. Вважаємо, що достатнім буде наведення кількох прикладів узагальнених досліджень зазначеної дефініції. Зокрема, П.І. Павленко, провівши системний аналіз наукових праць відомих науковців, робить узагальнення, що правовий статус посадових осіб складають їхні повноваження, які, у свою чергу, включають права та обов'язки цих осіб, а також їхню компетенцію [196, с. 9–10]. Аналогічно і О.І. Ткачук, досліджуючи правовий статус посадових осіб, проаналізував наукові

праці багатьох відомих вчених, вказав на те, що сутність правового статусу становлять права, обов'язки та завдання, які, згідно з законом і від імені держави, здійснюють дані посадові особи. Узагальнюючи особливості правового статусу посадових осіб, автор звертає увагу на такі елементи, як: певні обмеження, встановлені законом для посадових осіб, що спрямовані на ефективне здійснення ними службової діяльності; підвищену відповідальність; відповідні матеріально-побутові і соціальні гарантії [197, с. 10].

Що стосується характеристики та змісту поняття «адміністративно-правового статусу посадової особи», то воно теж є досить дослідженим на науковому рівні, у тому числі і в сфері антикорупційної діяльності, про що дають можливість стверджувати наукові напрацювання сучасних авторів (І. В. Галашан, С. А. Подоляка, Ю. М. Комарова, І. О. Ключко).

Змістовну характеристику юридичної природи та структури «адміністративно-правового статусу посадової особи» було сформульовано у науковій праці Н. В. Янюк. Автор виділяє службову деліктоздатність як спеціальний елемент статусу посадової особи. У цілому до елементів, що характеризують правовий статус посадової особи, Н. В. Янюк відносить: комплекс службових обов'язків та завдань; обсяг службових прав; етичні вимоги поведінки, які сприяють професійному виконанню публічно-службових завдань; правообмеження службової діяльності, що встановлюються для попередження правопорушень, які пов'язані з виконанням службових завдань; правові гарантії, які забезпечують виконання посадовою особою адміністративно-владних повноважень (організаційно-правові гарантії; гарантії спеціального державного захисту; матеріальні гарантії; гарантії пенсійного забезпечення; гарантії соціально-побутового забезпечення; гарантії судового захисту); адміністративну та дисциплінарну відповідальність [198, с. 9–11].

Диференційований підхід до класифікації адміністративно-правового статусу суб'єктів протидії корупції запропонувала С. А. Подоляка.

Адміністративно-правовий статус прокурорів як суб'єктів протидії корупції автор поділила на такі категорії: прокурорів, які здійснюють розслідування адміністративних корупційних правопорушень; прокурорів – державних обвинувачів; прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури; прокурорів, які здійснюють адміністративно-правові функції в органах прокуратури. Водночас, науковець зазначає, що один прокурор у тих чи інших правовідносинах може виступати у одному чи декількох наведених вище статусах [199, с. 128].

На відміну від понять «правовий статус» та «адміністративно-правовий статус», зміст та характеристика складових елементів дефініції «інформаційно-правовий статус» на сьогодні є малодослідженими, а стосовно посадових осіб антикорупційних органів взагалі не розкритими.

З цього приводу заслуговують на увагу наукові роботи вітчизняного вченого М.Ю. Кузнецової та зарубіжного вченого І.М. Рассолова, оскільки проблематика їхніх праць деякою мірою перетинається з досліджуваною нами проблемою.

У низці своїх праць М.Ю. Кузнецова наголошує на актуальності інформаційно-правового статусу посадових осіб органів виконавчої влади [200–201]. На підставі опрацювання значної кількості наукових позицій стосовно «правового статусу», М.Ю. Кузнецова надала авторське визначення поняття «інформаційно-правовий статус». Під ним вона розуміє своєрідну систему, що складається з інформаційних прав та свобод, законних інформаційних інтересів та інформаційних обов'язків суб'єктів інформаційного права [200, с. 168].

У своєму дисертаційному дослідженні М.Ю. Кузнецова зробила висновок, що в сучасних умовах інформаційного суспільства спостерігається розвиток інформаційної функції державних органів виконавчої влади, яка взаємодіє з публічно-сервісною та управлінською функціями цих органів. Автор обґрунтовує, що здійснення інформаційної функції обумовлює інформаційно-правовий статус цих органів. На її думку, інформаційно-

правовий статус органів виконавчої влади України зводиться до тих цілей і завдань, з метою яких вони створюються. Враховуючи різнобічність поняття «інформаційно-правовий статус» та ґрунтуючись на результатах наукових досліджень, автором встановлено наступні ознаки цього статусу: 1) має загальний, універсальний характер, включає статуси різних суб'єктів інформаційного права; 2) відображає індивідуальні особливості суб'єктів інформаційного права (органи виконавчої влади, громадян тощо); 3) інформаційно-правовий статус не може бути реалізований без інформаційних обов'язків, які кореспондуються з інформаційними правами, без юридичної відповідальності за їх невиконання (неналежне виконання), без правових гарантій; 4) встановлення інформаційно-правового статусу спеціально уповноваженими органами державної влади та ін. [201, с. 8, 14, 15].

Зарубіжний науковець І.М. Рассолов, вивчаючи питання інформаційно-правового статусу, вказує, що під ним слід розуміти сукупність прав і свобод, законних інтересів та обов'язків особи в інформаційній сфері, визнаних та гарантованих державою [202, с. 53].

Підсумовуючи проведений аналіз наукових позицій таких категорій як «правовий статус», «адміністративно-правовий статус» та «інформаційно-правовий статус», а також враховуючи обов'язкову присутність антикорупційного елемента по відношенню до нашої теми дослідження, можемо зробити власний узагальнений висновок, що «інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів» – це закріплена в антикорупційних нормативних актах різного рівня та відомчості сукупність прав, гарантій та обов'язків інформаційно-правового характеру за відповідними посадовими особами органів протидії корупції, що реалізується ними у встановлених межах (правообмеженнях) та забезпечується юридичною відповідальністю.

На нашу думку, визначити особливості інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів можна, виходячи з

положень чинного законодавства, які закріплюють ключові функції посадових осіб антикорупційних органів, до яких, зокрема, належить:

- попередження корупції, вжиття превентивних антикорупційних заходів;
- виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень;
- запобігання корупції (зокрема, спеціальна перевірка щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; вимоги щодо прозорості інформації тощо);
- проведення моніторингу стану запобігання та протидії корупції в Україні;
- формування (реалізація) антикорупційної політики в державі, а також інші завдання, визначені законодавством України та інші.

Беручи до уваги наукові підходи до інформаційно-правового статусу та враховуючи специфіку завдань посадових осіб державних органів протидії корупції, до складових елементів інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів слід віднести:

- 1) інформаційні права та гарантії посадових осіб антикорупційних органів, що спеціально визначені актами в сфері протидії корупції, а також їх посадовими інструкціями, положеннями про відповіді підрозділи;
- 2) посадові обов'язки інформаційного характеру, як ті, що окремо встановлені антикорупційними документами, посадовими інструкціями (положеннями про відповіді підрозділи), так і ті, що виникають у процесі реалізації посадовими особами антикорупційних органів їх прав;
- 3) визначенні чинним законодавством обмеження при реалізації посадовими особами антикорупційних органів своїх інформаційних прав, гарантій та обов'язків;
- 4) встановлена законодавством відповідальність посадових осіб антикорупційних органів за неналежне виконання своїх інформаційно-правових обов'язків або за зловживання інформаційно-правовими правами

чи гарантіями.

Детальний аналіз кожного із зазначених елементів дозволить визначити місце та роль інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів у системі антикорупційної діяльності та розкрити суть даної дефініції.

Обсяг інформаційних прав, гарантій та обов'язків, що становлять зміст інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів, не вичерпуються Законом «Про запобігання корупції» та профільними законами («Про Національну поліцію», «Про Прокуратуру», «Про Національне антикорупційне бюро»), які регулюють діяльність спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції. Як було нами встановлено в попередньому розділі даного дослідження, інформаційна взаємодія антикорупційних органів з іншими суб'єктами інформаційно-правових відносин з протидії корупції регулюється досить потужним спектром підзаконних нормативно-правових актів. З огляду на зазначене, можна констатувати, що антикорупційні повноваження інформаційно-правового характеру не мають системності та закріплені в різних нормативних актах, а деякі з них не мають правового регулювання.

Як ми вже зазначали, під час виконання своїх завдань (повноважень) посадові особи органів протидії корупції наділені комплексом прав та обов'язків. На нашу думку, необхідно розмежовувати права та обов'язки посадових осіб антикорупційних підрозділів за критерієм їх професійності, компетентності та суб'єктами реалізації. У зв'язку із цим, пропонуємо поділити їх на чотири групи:

- права та обов'язки посадових осіб спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції (Національне агентство з питань запобігання корупції; Національне антикорупційне бюро України; органи Національної поліції; органи прокуратури);

- права та обов'язки посадових осіб центральних органів виконавчої влади, діяльність яких теж спрямована на протидію корупції, які не

відносяться до спеціально визначених суб'єктів у сфері протидії корупції (зокрема: Державне бюро розслідувань; Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів; Служба безпеки України; Рахункова палата України та ін.);

- права та обов'язки посадових осіб внутрішніх антикорупційних підрозділів органів державної влади (наприклад, Уповноважений підрозділ (особа) з питань запобігання та виявлення корупції в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади);

- права та обов'язки посадових осіб, які виконують антикорупційні функції в юридичних особах (зокрема, Уповноважений юридичної особи; суб'єкти протидії корупційним правопорушенням, які впливають на результати офіційних спортивних змагань, визначені пунктами 3–4 частини 1 статті 9 Закону «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань»).

Посадові особи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції здійснюють основні інформаційні функції антикорупційної діяльності. Саме дані посадові особи, в міру своїх повноважень, формують (наповнюють) так звані вектори (напрямки) інформаційної антикорупційної діяльності. Зокрема, на нашу думку, до таких напрямків інформаційної діяльності з протидії корупції потрібно віднести:

- забезпечення автоматичного способу перевірки інформації у деклараціях і забезпечення взаємодії інформаційних баз даних держави із дотриманням вимог захисту персональних даних;

- проведення інформаційних кампаній, орієнтованих на різні соціальні групи та спрямованих на усунення толерантного ставлення до корупції, підвищення рівня співпраці влади, громадян та бізнес-середовища у протидії корупції;

- запровадження широкого інформування громадськості про розробленні законопроектів, їх мету та прогноз результатів;

- унормування порядку інформування громадськості про суб'єктів, які займаються лобізмом в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, а також про те, чиї інтереси та на яких умовах ними лобіюються;

- забезпечення відкритого онлайн доступу до інформації про державне та комунальне майно;

- запровадження моніторингу діяльності та розкриття інформації про діяльність публічних і комунальних підприємств;

- підвищення рівня поінформованості бізнесу щодо доброчесності ведення бізнесу, проведення інформаційних заходів для бізнес-середовища з метою популяризації доброчесності бізнесу;

- регулярність проведення різних видів інформаційних кампаній, спрямованих на формування стійкої і поширеної психологічної установки у населення щодо несприйняття корупції як способу розв'язання проблем;

- співпраця з інститутами громадянського суспільства, представниками бізнесу, міжнародними організаціями та представництвами, засобами масової інформації скоординовано виконувати заходи комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції;

- регулярне інформування населення про найбільш важливі антикорупційні заходи, що здійснюються в державі, і про їх результати;

- широке залучення активної частини населення, громадських об'єднань, представників бізнесу, засобів масової інформації до антикорупційних заходів і до поширення ідей доброчесності, нульової толерантності або нетерпимості до корупції, дотримання стандартів професійної етики;

- формування високого рівня відкритості для суспільства інформації про результати антикорупційної політики держави [203].

Щодо інших трьох категорій посадових осіб, які не належать до посадових осіб спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, то, на нашу думку, вони здійснюють додаткові функції

інформаційної антикорупційної діяльності. Їхні роль та місце в системі антикорупційної діяльності зводяться до допоміжної функції, оскільки здійснювані ними напрямки роботи покликані забезпечити інформацією посадових осіб, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції. Зокрема, на нашу думку, такими напрямками інформаційної діяльності з протидії корупції слід вважати:

- участь в інформаційному та науково-дослідному забезпеченні здійснення заходів щодо запобігання та виявлення корупції, інформаційна взаємодія (інформування) спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції про факти, що можуть свідчити про вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади;

- щорічне подання до Національного агентства з питань запобігання корупції всіма центральними органами виконавчої влади (іншими суб'єктами вказаними в статті 19 Закону «Про запобігання корупції») звітної інформації щодо виконання їхніх антикорупційних програм;

- здійснення належного нагляду, контролю та моніторингу за дотриманням антикорупційної програми у діяльності юридичної особи, а також оцінки результатів здійснення передбачених нею заходів покладено на Уповноваженого (правовий статус якого визначений статтею 64 Закону «Про запобігання корупції»)[204].

З метою аналізу змісту інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів пропонуємо класифікувати його структурні елементи шляхом характеристик, закріплених в чинному антикорупційному законодавстві інформаційно-правових повноважень зазначених осіб.

Усі антикорупційні органи створюються з єдиною спільною метою – протидія та запобігання корупції. При цьому механізми та засоби протидії корупції в цих органах хоч і мають спільні засади діяльності, однак їх реалізація відрізняється специфікою та цільовим призначенням. Ми переконані, що юридично правильно закладена на законодавчому рівні

специфіка діяльності та цільове призначення того чи іншого антикорупційного органу виключає дублювання ним однакових функцій та дозволяє досягти високих результатів в антикорупційній діяльності.

Виходячи із зазначеного, ми пропонуємо класифікувати такі елементи інформаційного-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів як інформаційні права, гарантії та обов'язки на: загальні та спеціальні.

До загальних прав, гарантій та обов'язків інформаційно-правового змісту, на нашу думку, слід віднести ті, що характерні для всіх посадових осіб органів протидії корупції, а саме:

- надання методичної та консультаційної допомоги з питань дотримання вимог антикорупційного законодавства, роз'яснення щодо застосування антикорупційного законодавства;

- участь в інформаційному та науково-дослідному забезпеченні здійснення заходів щодо запобігання та виявлення корупції, а також міжнародному співробітництві в зазначеній сфері;

- проведення організаційної та роз'яснювальної роботи із запобігання, виявлення і протидії корупції;

- отримання від інших структурних підрозділів державного органу, (організації) інформації і матеріалів, необхідних для виконання покладених завдань на посадову особу антикорупційного органу, а також отримання в установленому законом порядку інформації з обмеженим доступом;

- отримання від працівників державних органів, організацій усних та письмових пояснень з питань, які виникають під час проведення перевірок, службових розслідувань за зверненнями (повідомленнями) громадян, зокрема, викривачів, юридичних осіб;

- у порядку, встановленому законодавством, ініціювання запитів до державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності з метою отримання від них відповідної інформації та матеріалів, необхідних для виконання завдань, покладених на посадову особу антикорупційного органу [94;96];

- обов'язковість системного розміщення у засобах масової інформації (друкованих засобах масової інформації, офіційному веб-сайті антикорупційного органу, організації, інших інтернет-ресурсах) публікацій та повідомлень про негативне ставлення громадян до корупції (роз'яснення основних положень антикорупційного законодавства, про етику поведінки державних службовців тощо), а також розміщення виступів на зазначені теми в аудіовізуальних засобах масової інформації;

- проведення тренінгів, семінарів, круглих столів, конференцій, у тому числі спільних заходів із запрошенням міжнародних організацій, що здійснюють діяльність у сфері запобігання та протидії корупції на тематику: про негативне ставлення громадян до корупції; роз'яснення основних положень антикорупційного законодавства; про запобігання та шляхи врегулювання конфлікту інтересів; про етику поведінки державних службовців тощо;

- вживання заходів щодо поширення інформації з програм антикорупційного спрямування [205].

На нашу думку, до спеціальних прав, гарантій та обов'язків (повноважень) інформаційно-правового характеру належать ті, що закріплені за посадовими особами конкретного антикорупційного органу. Слід зазначити, що повноваження посадових осіб органів протидії корупції теж можуть співпадати (бути аналогічними), як правило це спостерігається між органами одного адміністративного рівня (наприклад, повноваження посадових осіб Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції). Таку аналогію повноважень не потрібно вважати дублюванням, оскільки їх наявність пояснюється специфікою діяльності відповідного антикорупційного органу.

Отже, посадові особи антикорупційних органів мають наступні спеціальні інформаційно-правові повноваження (права, гарантії та обов'язки):

- вимагають в установленому законом порядку від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для виконання своїх посадових обов'язків (посадові особи Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції);

- знайомляться з інформацією, документами (у тому числі з обмеженим доступом) в державних органах, органах місцевого самоврядування, які необхідні їм для попередження, виявлення, припинення та розслідування корупційних адміністративних та кримінальних правопорушень (посадові особи Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції, Національної поліції);

- отримують в установленому законом порядку інформацію від банків, депозитарних, фінансових та інших установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб, яка необхідна для виконання обов'язків (посадові особи Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства з питань запобігання корупції);

- у цілях оперативно-розшукової та слідчої діяльності створюють інформаційні системи та ведуть оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством (посадові особи Національного антикорупційного бюро України);

- обмінюються оперативною інформацією з органами внутрішніх справ, Службою безпеки України, іншими органами, уповноваженими законом на проведення досудового розслідування, в порядку, встановленими спільними нормативно-правовими актами та відповідними органами (посадові особи Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Національної поліції, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури);

- заводять оперативно-розшукові справи в установленому порядку (посадові особи Національного антикорупційного бюро України);

- вимагають від інших правоохоронних органів оперативно-розшукові справи та кримінальні провадження у випадках та порядку, встановленому законодавством (посадові особи Національного антикорупційного бюро України);

- інформують громадськість про здійснювані Національним агентством заходи щодо запобігання корупції, реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції (посадові особи Національного агентства з питань запобігання корупції);

- посадовим особам Національного агентства з питань запобігання корупції та Національного антикорупційного бюро гарантується доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування;

- посадовим особам Національного агентства з питань запобігання корупції та Національного антикорупційного бюро гарантується користування державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;

- працівникам Національного антикорупційного бюро (членам їхніх сімей) гарантується захист відомостей про їхнє місце проживання шляхом встановлення на законодавчому рівні заборони про розголошення в засобах масової інформації відомостей про їхнє місце проживання (члені їхніх сімей);

- працівникам Національного антикорупційного бюро гарантується захист відомостей про проходження ними служби в Національному бюро (інформація про проходження служби працівниками Національного антикорупційного бюро надається лише з дозволу директора Національного бюро або його заступника);

- працівникам Національного антикорупційного бюро, які повідомили про протиправні дії чи бездіяльність іншого працівника Національного бюро,

гарантується захист від розголошення відомостей про них як про осіб, котрі сповістили про випадок протиправних дій чи бездіяльності іншого працівника Національного бюро;

- посадові особи Національного антикорупційного бюро України здійснюють інформаційно-аналітичну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро;

- посадова особа Національного бюро, якій стала відома інформація про протиправні дії чи бездіяльність працівника Національного бюро, зобов'язана негайно повідомити про це директора Національного бюро та підрозділ внутрішнього контролю Національного бюро [94];

- посадові особи Національної поліції користуються базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади, здійснюють інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу, інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями [189].

Спеціальний інформаційно-правовий статус має директор Національного антикорупційного бюро України, зокрема:

- встановлює порядок реєстрації, оброблення, зберігання та знищення відповідно до законодавства отриманої Національним бюро інформації;

- вживає заходи із запобігання несанкціонованому доступу до інформації з обмеженим доступом, а також забезпечує додержання законодавства про доступ до публічної інформації, розпорядником якої є Національне бюро;

- двічі на рік письмово звітує про діяльність Національного антикорупційного бюро України перед Президентом, Парламентом та Урядом.

Якщо права, гарантії та обов'язки посадових осіб антикорупційних органів, що становлять елементи їх інформаційно-правового статусу, мають

свою специфіку згідно з суб'єктом реалізації, то правові обмеження та відповідальність посадових осіб антикорупційних органів як елементи інформаційно-правового статусу характеризуються однаковістю.

Набуття особою статусу працівника антикорупційного органу (уповноваженої особи, відповідальної за протидію корупції) тягне за собою набуття певних обмежень особистої автономії та залежність від суспільства. У соціальному середовищі дії особи, яка займає посаду в антикорупційному органі, сприймаються та оцінюються у контексті приналежності цієї особи до відповідного антикорупційного органу. Засоби масової інформації, що зазвичай нейтральні до приватних осіб, до представників державної влади налаштовані упереджено та провокативно [206].

З метою об'єктивного уникнення конфлікту інтересів у службовій діяльності посадових осіб антикорупційних органів, збереження авторитету та довіри до органів протидії корупції, для їхніх працівників на законодавчому рівні встановлюються певні *інформаційно-правові обмеження*, а саме:

- забороняється використовувати довірену посадовій особі антикорупційного органу службову інформацію або іншу інформацію з обмеженим доступом у власних інтересах або інтересах інших осіб, зокрема, шляхом надання порад чи рекомендацій;

- забороняє відмовляти фізичним та юридичним особам в отриманні інформації, надання якої передбачено правовими актами, зокрема, заборонено затримувати її навмисно чи надавати недостовірну, неповну інформацію;

- працівник антикорупційного органу повинен використовувати інформацію з обмеженим доступом тільки для законної мети, обумовленої інтересами служби;

- посадовій особі антикорупційного органу забороняється розголошувати інформацію, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, у тому числі після припинення служби [206, с. 38–

39].

Відповідно до «Методичних рекомендацій щодо організації роботи із повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами посадовим особам, залученим до процесу роботи з повідомленнями», забороняється розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, що міститься у повідомленні, а також будь-яку іншу інформацію, пов'язану з прийняттям та розглядом повідомлення, крім випадків, встановлених законом [207].

Водночас за порушення зазначених інформаційно-правових обмежень, зловживання своїм інформаційно-правовим статусом, посадові особи антикорупційних органів несуть юридичну відповідальність, а у випадках встановлених законом, також можуть бути піддані заходу морального впливу (застереженню про припинення неетичної поведінки з попередженням про можливість застосування дисциплінарного стягнення).

Слід зазначити, що в даному дослідженні юридичну відповідальність як елемент інформаційно-правового статусу ми розглядаємо винятково через інформаційний аспект. У зв'язку із цим та враховуючи склад і наслідки правопорушення, посадові особи антикорупційних органів можуть бути притягнуті до таких видів юридичної відповідальності:

1) *до дисциплінарної відповідальності* може бути притягнута посадова особа органів протидії корупції за недотримання вимог статті 53 Закону «Про запобігання корупції», що забороняє розголошення інформації про викривача [94];

2) *до адміністративної відповідальності* може бути притягнуто посадову особу антикорупційного органу за недотримання вимог:

- статті 172-8 «Кодексу України про адміністративні правопорушення», якою встановлена відповідальність за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень;

- статті 212-2 «Кодексу України про адміністративні правопорушення» за порушення законодавства про державну таємницю;

- статті 212-3 «Кодексу України про адміністративні правопорушення» за порушення права на інформацію та права на звернення;

- статті 212-5 «Кодексу України про адміністративні правопорушення» за порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію[208];

3) до кримінальної відповідальності може бути притягнута посадова особа органів протидії корупції за недотримання вимог:

- частини 2 статті 209-1 «Кримінального кодексу України» за розголошення у будь-якому вигляді інформації, яка, відповідно до закону, надається спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади із спеціальним статусом з питань фінансового моніторингу, особою, якій ця інформація стала відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо такі дії заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб;

- статті 231 «Кримінального кодексу України» за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю;

- статті 232 «Кримінального кодексу України» за розголошення комерційної або банківської таємниці;

- статті 328 «Кримінального кодексу України» за розголошення державної таємниці;

- статті 330 «Кримінального кодексу України» за передачу або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни;

- статті 361-1 «Кримінального кодексу України» за декларування недостовірної інформації;

- статті 381 «Кримінального кодексу України» за розголошення

відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, службовою особою, якою прийнято рішення про ці заходи, особою, яка їх здійснює, або службовою особою, якій ці рішення стали відомі у зв'язку з її службовим становищем, а також особою, взятою під захист, якщо ці дії спричинили шкоду здоров'ю особи, взятої під захист;

- статті 387 «Кримінального кодексу України» за розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування [209];

4) до цивільно-правової відповідальності може бути притягнута посадова особа органів протидії корупції шляхом відшкодування матеріальної та/або моральної шкоди за вчинення дій чи прийняття рішень з порушенням стандартів етичної поведінки, внаслідок визнання недійсними правочинів, укладених нею з порушенням стандартів етичної поведінки [206, с. 61].

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів визначає їх інформаційно-правову роль у сфері антикорупційної діяльності.

У даному підрозділі нами було встановлено, що інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів визначають його складові елементи: права, гарантії, обов'язки, правові обмеження та відповідальність, що наповнені інформаційно-правовим змістом.

Інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів – це закріплена в антикорупційних нормативних актах різного рівня та відомчості сукупність прав, гарантій та обов'язків інформаційно-правового характеру за відповідними посадовими особами органів протидії корупції, що реалізується ними у встановлених межах (правообмеженнях) та забезпечується юридичною відповідальністю.

На нашу думку, визначити особливості інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів можна, виходячи з положень чинного законодавства, які закріплюють ключові функції посадових осіб антикорупційних органів, до яких, зокрема, належить:

- попередження корупції, вжиття превентивних антикорупційних заходів;
- виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень;
- запобігання корупції (зокрема, спеціальна перевірка щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; вимоги щодо прозорості інформації тощо);
- проведення моніторингу стану запобігання та протидії корупції в Україні;
- формування (реалізація) антикорупційної політики в державі, а також інші завдання, визначені законодавством України та інші.

Беручи до уваги наукові підходи до інформаційно-правового статусу та враховуючи специфіку завдань посадових осіб державних органів протидії корупції, до складових елементів інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів потрібно віднести:

1) інформаційні права та гарантії посадових осіб антикорупційних органів, що спеціально визначені актами в сфері протидії корупції, а також їх посадовими інструкціями, положеннями про відповіді підрозділи;

2) посадові обов'язки інформаційного характеру, як ті, що окремо встановлені антикорупційними документами, посадовими інструкціями (положеннями про відповіді підрозділи), так і ті, що виникають у процесі реалізації посадовими особами антикорупційних органів їх прав;

3) визначені чинним законодавством обмеження при реалізації посадовими особами антикорупційних органів своїх інформаційних прав, гарантій та обов'язків;

4) встановлена законодавством відповідальність посадових осіб антикорупційних органів за неналежне виконання своїх інформаційно-правових обов'язків або за зловживання інформаційно-правовими правами чи гарантіями.

Аналіз чинного законодавства дає підстави стверджувати, що питання

інформаційно-правових повноважень посадових осіб антикорупційних органів є дуже актуальним. Слід відзначити, що положення законів «Про запобігання корупції», «Про національне антикорупційне бюро України» та низки підзаконних нормативно-правових актів зосереджені на інформаційно-правовому забезпеченні антикорупційних заходів державних органів. Встановлено, що інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів формує система їхніх повноважень, зокрема:

- доступ до інформаційних баз даних всіх органів влади;
- вимагання інформації таємної, конфіденційної;
- інформування громадськості про заходи щодо запобігання корупції;
- реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції;
- висвітлення антикорупційної діяльності в аудіовізуальних та друкованих засобах масової інформації та мережі Інтернет;
- забезпечення виконання антикорупційних програм тощо.

Зазначене та інше реалізується посадовими особами антикорупційних органів через законодавчо закріплену за ними сукупність повноважень (прав, гарантій та обов'язків) інформаційно-правового характеру при дотриманні правових обмежень та забезпечується юридичною відповідальністю.

Висновки до розділу

1. Підставою для виникнення інформаційно-правових відносин в антикорупційній сфері є норми антикорупційного законодавства, зокрема, ті нормативно-правові акти, в яких закріплені повноваження антикорупційних органів, а також обов'язки та відповідальність суб'єктів декларування.

Антикорупційні інформаційні правовідносини виникають лише під час антикорупційної діяльності, тобто в процесі реалізації спеціально уповноваженими суб'єктами антикорупційної діяльності своїх завдань та функцій, зокрема, під час здійснення антикорупційної політики, збирання та

перевірки інформації про корупцію тощо.

Правова природа антикорупційних інформаційних правовідносин носить державно-владний характер, це можна пояснити тим, що суб'єкти протидії корупції діють від імені держави, виконуючи контрольно-примусову функцію стосовно інших учасників даних відносин.

Інформаційно-правові відносини з протидії корупції мають специфічний суб'єктивний склад, оскільки до нього завжди входить спеціальний суб'єкт – антикорупційний орган, тобто спеціально уповноважений антикорупційний суб'єкт є обов'язковим учасником даних правовідносин.

Здебільшого антикорупційні інформаційно-правові відносини виникають за ініціативою органів протидії корупції.

Спеціально уповноважені суб'єкти з протидії корупції можуть впливати на поведінку учасників інформаційно-правових відносин в антикорупційній сфері, зокрема, на коло осіб, перелік яких наведений в ст. 3 Закону «Про запобігання корупції».

2. Інформаційно-правові відносини виникають не лише під час реалізації прав спеціальними суб'єктами протидії корупції, а також з виконання ними своїх обов'язків, зокрема, з обов'язку здійснювати моніторинг способу ведення життя посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави (місцевого самоврядування), обов'язку збирати необхідну інформацію для перевірки рівня доходів та витрат.

Невід'ємною ознакою антикорупційних інформаційних правовідносин є наявність кримінальної або адміністративної відповідальності їхніх учасників (не антикорупційних органів) перед державою за порушення обов'язку надавати інформацію, яка стосується протидії корупції. Зокрема, суб'єкт декларування за невиконання свого інформаційного обов'язку щодо подання декларації несе відповідальність за її неподання, а також за подання декларації з недостовірною інформацією. Так само і посадові особи органів державної влади та місцевого самоврядування несуть відповідальність за неправомірну відмову у наданні інформації на запит антикорупційного

органу.

З огляду на викладене вище, можна сказати, що інформаційно-правові відносини, пов'язані з антикорупційною діяльністю, є специфічним видом суспільних відносин державно-владного характеру, що виникають під час діяльності антикорупційних органів з приводу виконання даними органами повноважень з протидії корупції, а також у процесі виконання суб'єктами декларування, органами влади та місцевого самоврядування обов'язків, передбачених актами антикорупційного законодавства.

Інформаційно-правові відносини в антикорупційній сфері хоч і мають типову структуру, водночас кожен їхній елемент (суб'єкт, об'єкт, зміст) характеризується особливими ознаками, що обумовлені специфікою антикорупційної діяльності.

Позитивною стороною інформатизації антикорупційної діяльності є закріплення за Національним антикорупційним бюро чітко розмежованих прав та обов'язків. Що стосується інформаційних прав та обов'язків Національного агентства з питань запобігання корупції, то вони не містять чітких розмежувань та викладені як повноваження.

Провівши аналіз інформаційних правовідносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції, потрібно зробити висновок, що правова природа інформаційних відносин Національного антикорупційного бюро має превентивний характер. Особливістю інформаційно-правових відносин Національного агентства з питань запобігання корупції є їхній контрольно-наглядний характер.

Слід констатувати, що на відміну від положень профільних законодавчих актів, що регламентують діяльність Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції, Закон «Про національну поліцію», а також Закон «Про запобігання корупції» не містять чітких антикорупційних повноважень національної поліції як спеціально уповноваженого суб'єкта протидії корупції, окрім

наповнення баз даних інформацією про кримінальні та адміністративні корупційні правопорушення, про осіб, які їх скоїли, та судові рішення із зазначених проваджень.

Віднесення органів поліції до переліку спеціальних суб'єктів протидії корупції та відсутність чітко регламентованих повноважень поліції у сфері протидії корупції викликає необхідність розроблення спеціального нормативно-правового акта або доопрацювання чинного Закону «Про запобігання корупції» на предмет повноважень національної поліції як спеціального органу з протидії корупції, а також визначення спеціального структурного підрозділу поліції, що дозволить уникнути зловживань з боку органів поліції та підсилить їх місце в системі спеціальних органів протидії корупції.

4. На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів визначає їх інформаційно-правову роль у сфері антикорупційної діяльності.

У даному розділі нами було встановлено, що інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів визначають його складові елементи: права, гарантії, обов'язки, правові обмеження та відповідальність, що наповнені інформаційно-правовим змістом.

Інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів – це закріплена в антикорупційних нормативних актах різного рівня та відомчості сукупність прав, гарантій та обов'язків інформаційно-правового характеру за відповідними посадовими особами органів протидії корупції, що реалізується ними у встановлених межах (правообмеженнях) та забезпечується юридичною відповідальністю.

На нашу думку, визначити особливості інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів можна, виходячи з положень чинного законодавства, які закріплюють ключові функції посадових осіб антикорупційних органів, до яких, зокрема, належить:

- попередження корупції, вжиття превентивних антикорупційних

заходів;

- виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень;

- запобігання корупції (зокрема, спеціальна перевірка щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; вимоги щодо прозорості інформації тощо);

- проведення моніторингу стану запобігання та протидії корупції в Україні;

- формування (реалізація) антикорупційної політики в державі, а також інші завдання, визначені законодавством України, та інші.

Беручи до уваги наукові підходи до інформаційно-правового статусу та враховуючи специфіку завдань посадових осіб державних органів протидії корупції, до складових елементів інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів слід віднести:

- 1) інформаційні права та гарантії посадових осіб антикорупційних органів, що спеціально визначені актами в сфері протидії корупції, а також їх посадовими інструкціями, положеннями про відповіді підрозділи;

- 2) посадові обов'язки інформаційного характеру, як ті, що окремо встановлені антикорупційними документами, посадовими інструкціями (положеннями про відповіді підрозділи), так і ті, що виникають у процесі реалізації посадовими особами антикорупційних органів їх прав;

- 3) визначенні чинним законодавством обмеження при реалізації посадовими особами антикорупційних органів своїх інформаційних прав, гарантій та обов'язків;

- 4) встановлена законодавством відповідальність посадових осіб антикорупційних органів за неналежне виконання своїх інформаційно-правових обов'язків або за зловживання інформаційно-правовими правами чи гарантіями.

Аналіз чинного законодавства дає підстави стверджувати, що питання інформаційно-правових повноважень посадових осіб антикорупційних

органів є дуже актуальними. Слід відзначити, що положення законів «Про запобігання корупції», «Про національне антикорупційне бюро України» та низки підзаконних нормативно-правових актів зосереджені на інформаційно-правовому забезпеченні антикорупційних заходів державних органів. Встановлено, що інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів складає система їхніх повноважень, зокрема:

- доступ до інформаційних баз даних всіх органів влади;
- право вимагати інформацію таємну, конфіденційну;
- інформування громадськості про заходи щодо запобігання корупції;
- реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції;
- висвітлення антикорупційної діяльності в аудіовізуальних та друкованих засобах масової інформації та мережі Інтернет;
- забезпечення виконання антикорупційних програм тощо.

Зазначене та інше реалізується посадовими особами антикорупційних органів через законодавчо закріплену за ними сукупність повноважень (прав, гарантій та обов'язків) інформаційно-правового характеру при дотриманні правових обмежень та забезпечується юридичною відповідальністю.

РОЗДІЛ 3

УПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ

3.1. Зарубіжний досвід інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності і можливості його застосування в Україні

Корупція як суспільне явище існувала ще у стародавні часи. Однак із плином часу та постійним науковим, технічним, моральним розвитком більшість населення стала сприймати це явище як негативне та спрямовувати свої дії на його викорінення. Нині більшість провідних європейських країн провела низку реформ, спрямованих на подолання корупції, їх успішність залежала від багатьох чинників: соціальних, економічних, інформаційних, правових тощо.

Україна на сучасному етапі свого розвитку, зважаючи на взяті перед Європейським Союзом зобов'язання, проводить низку заходів задля зменшення проявів корупції у суспільстві. Однак для того, щоб повністю викоринити це явище або мінімізувати його прояви, необхідне постійне оновлення та вдосконалення чинного законодавства і створення системи ефективних заходів задля боротьби з корупцією. Не менш важливим є розгляд досвіду боротьби з корупцією країн Європейського Союзу, визначення ролі чинника інформаційно-правового забезпечення як важливої складової частини антикорупційної стратегії, аналіз можливості впровадження міжнародного досвіду в цій сфері у систему боротьби з корупцією в Україні.

Останнім часом корупційні явища активно досліджуються багатьма закордонними вченими, а також фахівцями «Трансперенсі Інтернешнл», Всесвітнього банку, Міжнародного валютного фонду, зарубіжних і вітчизняних наукових установ. В Україні цю проблему на базі зарубіжного

досвіду активно вивчали політологи, філософи, економісти, правознавці, серед яких: Р.М. Тучак, А.В. Гайдук, О.В. Ткаченко, О.Ю. Бусол, Д. І. Йосифович, С.М. Алфьоров, М.І. Хавронюк, Д.Г. Заброта та інші вчені. Аналізу міжнародного досвіду та можливості його впровадження в сучасних умовах присвячені публікації О.М. Мельник [210], К.В. Ростовської [211], О. І. Бутович [212], В.М. Трепак [213], Н.М. Ахтирської[214], А. В. Кубаєнко [215].

Як свідчить аналіз зазначених вище джерел, в яких розглядається світовий досвід антикорупційної діяльності, більшість вітчизняних науковців робить акцент на моделях протидії корупції, особливостях функціонування багатоцільових антикорупційних установ, впровадженні антикорупційної політики та антикорупційних заходів.

Водночас станом на сьогодні залишається нерозглянутим питання зарубіжного досвіду інформаційно-правового забезпечення як важливої складової частини антикорупційної діяльності, аналіз можливості впровадження такого досвіду країн Європейського Союзу в систему боротьби з корупцією в Україні.

Зважаючи на постійний науково-технічний прогрес та безперервні процеси інформатизації суспільства, варто зазначити, що важливим аспектом боротьби з корупцією є інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності, яке можемо визначити як особливу форму забезпечення діяльності органів протидії корупції, спрямовану на зменшення проявів корупції у суспільстві.

Для кращого розуміння вищезазначеного поняття та його впровадження в систему права варто звернутися до міжнародного досвіду у цій сфері.

Проаналізувавши значну кількість іноземних джерел, в яких розглядається досвід антикорупційної діяльності в країнах ЄС, можемо зробити висновок, що інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності реалізується через два аспекти. В одному випадку держави-члени ЄС, які стикаються з серйозними проблемами у боротьбі з корупцією,

створили складні правові та інституційні рамки, а також численні цільові стратегії або програми, які передбачають доступ спеціалізованих антикорупційних органів до відповідної інформації. В інших державах-членах, де відсутні відповідні регуляторні або стратегічні програми, корупція помітно знижується за допомогою превентивних систем та практик, пов'язаних з постачальниками та одержувачами державних послуг, а також завдяки впровадженню високих стандартів прозорості.

Більшість держав-членів ЄС, що зіткнулися з серйозними економічними труднощами, до актуальних проблем, які, як показує досвід, впливають на корупцію, відносять доступ до такої інформації, як: фінансування політичних партій, активи посадових осіб, наявність рахунків в офшорах, отримання пільгових кредитів, даних про кінцевих бенефіціарів компаній та використання ними корпоративних прав на корись інших фірм. До важливих антикорупційних інструментів також відносять моніторинг інформації про конфлікт інтересів у процесі прийняття рішень щодо розподілу державних коштів та державних закупівель.

Враховуючи дані звіту Євробарометра про боротьбу з корупцією в країнах ЄС станом на 2017 рік, до країн з низьким рівнем корупції було віднесено Фінляндію, Данію, Швецію та Люксембург [216–217].

До країн-лідерів з найнижчим рівнем корупції належить Фінляндія. З 2010 року в країні запроваджено добре регульовану і прозору систему фінансування політичних партій. З цього приводу GRECO зазначає, що Фінляндія може служити прикладом для інших країн. Як і Данія, Фінляндія не має спеціального національного антикорупційного закону, а великий вплив мають саме норми щодо запобігання корупції у сфері державної служби та фінансування політичних партій.

Що стосується інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, варто відзначити положення Конституції Фінляндії та Закону «Про відкритість діяльності Уряду» від 1999 року, які гарантують відкритість офіційних державних документів. Відповідно до законодавства, всі документи

державних і муніципальних структур вважаються публічними, якщо стосовно них не було прийнято спеціального рішення. Якщо секретною є тільки частина документа, то інші його пункти залишаються у відкритому доступі. Закон також визначає умови щодо реалізації права на доступ до офіційних документів. Громадяни мають право вимагати доступ до документів усно, телефоном, у письмовій формі, електронною поштою або на прийомі [218].

У 2002 році Міністерство юстиції створило спеціалізовану антикорупційну мережу співробітництва з метою обговорення та обміну інформацією. Було піднято питання щодо ефективності співпраці між різними органами, відповідальними за виявлення та запобігання корупції, особливо між правоохоронними та податковими органами [219]. Мережа створена за рекомендацією Антикорупційної установи (GRECO), що діє в рамках Ради Європи.

На початку лютого 2019 року рішенням Міністерства юстиції Фінляндії діяльність Антикорупційної мережі співробітництва продовжено на період 5.02.2019 – 31.12.2021 рр. [220]. Одним із завдань мережі антикорупційної співпраці є розробка антикорупційної стратегії для Фінляндії, сприяння мінімізації корупції у країні.

У систему органів, які здійснюють антикорупційні функції у Фінляндії, входять Національне аудиторське бюро Фінляндії (National Audit Office of Finland – NAOF), Національне бюро розслідувань (National Bureau of Investigation).

До основних функцій Національного аудиторського бюро належить: проведення аудиту фінансів центрального уряду, моніторинг фіскальної політики і контроль фінансування політичних партій та виборчих кампаній. Проводячи аудит, Національне аудиторське бюро гарантує, що державні кошти використовуються за цільовим призначенням відповідно до закону та рішень Парламенту. Дане бюро має широкі права на доступ до інформації відповідно до Конституції Фінляндії. Зокрема, перевіряє достовірність

інформації, що надається Парламенту про фінанси центрального уряду та управління ними, а також дотримання правил фінансової політики [221].

Положення про статус та обов'язки Національного аудиторського бюро Фінляндії та його права на доступ до даних викладені в розділі 90 Конституції Фінляндії наступним чином: «З метою аудиту фінансів центрального уряду та дотримання бюджету центрального уряду має існувати незалежний Національний аудиторський офіс у зв'язку з Парламентом. Більш детальні положення про статус та обов'язки Національного аудиторського бюро закладені в законодавстві.

Комітет з питань аудиту та Державне аудиторське бюро мають право отримувати інформацію, необхідну для виконання своїх обов'язків, від державних органів та інших суб'єктів, що підлягають їх контролю» [222].

Інформаційно-правове забезпечення Національного аудиторського бюро Фінляндії регулює спектр спеціальних законів, зокрема: Закон про Національне аудиторське бюро Фінляндії, який визначає його правовий статус, права, обов'язки та повноваження, зокрема, право на доступу до баз даних [223]. Закон про право Національного аудиторського бюро на моніторинг певних кредитних переказів між Фінляндією та європейськими громадами [224]. Механізм перевірки зовнішньої фіскальної політики визначено в акті про виконання Договору про стабільність, координацію та управління в економічному та монетарному союзі і про ліміти загальних державних витрат [225]. Повноваження Національного аудиторського бюро Фінляндії щодо доступу до інформації під час моніторингу виборчої кампанії та фінансування політичних партій викладені в Законі про виборче фінансування кандидата [226] та Законі про політичні партії [227]. У зв'язку з цим, Національне аудиторське бюро може перевіряти рахунки та використання коштів будь-яким суб'єктом господарювання, що підлягає моніторингу, і має, у певних ситуаціях, право вводити санкції.

Розслідування складних організованих і міжнародних злочинів, включаючи економічну злочинність і корупцію, покладається на спеціальний

поліцейський підрозділ, що діє на всій території Фінляндії – Національне бюро розслідувань [228]. Основною функцією даного бюро є аналіз стану корупції в країні, а також виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з корупцією. Також Національне бюро розслідувань надає спеціалізовані експертні послуги, пов'язані з: а) криміналістичними лабораторними аналізами; б) міжнародною правовою допомогою; в) здійсненням технічної розвідки; г) кримінальною розвідкою та оперативним аналізом [229]. Бюро несе відповідальність за вжиття заходів, передбачених Законом про виявлення та запобігання відмиванню грошей (503/2008) та Актом про заморожування активів для боротьби з тероризмом (325/2013).

Окрім Національного бюро розслідувань, до структури Національної поліції Фінляндії входить Правління Національної поліції, основними функціями якого є: планування, керівництво, розробка і нагляд за поліцейськими діями, відповідальність за рівний доступ до поліцейських служб по всій країні, прийняття рішення про співпрацю між підрозділами поліції та управління ними. Правління Національної поліції виступає також контролером файлів персональних даних, призначених для загальнодержавного використання поліцією, та тимчасових файлів персональних даних у загальнодержавному користуванні поліцією [229].

Важливим у контексті дослідження інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності є те, що Правління Національної поліції створило Групу з захисту даних для підтримки керівника Служби безпеки інформації та захисту даних. Ключовими обов'язками Групи з захисту даних є:

- моніторинг та забезпечення точності вмісту національних інформаційних систем поліції (зокрема, системи даних з питань поліції, системи даних з адміністративних питань та системи даних про підозрюваних);

- завдання моніторингу, перевірки та підтримки, пов'язані з інформаційною безпекою, кібербезпекою та захистом персональних даних у поліції;

- роль експертів у проектах, заходах розвитку та закупівлях;
- оцінка ризиків захисту інформації та захисту даних;
- управління правами доступу.

Цілі інформаційної безпеки та захисту даних в поліції – забезпечити безперервність та безпеку операцій, не допустити порушень операцій, забезпечити реалізацію прав на конфіденційність за будь-яких обставин. Саме систематична та ретельна обробка даних сприяє досягненню цілей, встановлених для поліції, якості поліцейських операцій та довірі до поліції. Позитивним аспектом є те, що на офіційному веб-сайті Національної поліції Фінляндії є можливість для особи надати відгук про дії поліції. Остання також збирає відгуки про свою діяльність на основі анкет та опитувань як на місцевому, так і на національному рівні. Кожні два роки Верховне командування поліції проводить опитування барометра поліції, результати якого використовуються для вдосконалення проведення поліцейських операцій.

Про відкритість, доступність та активну Інтернет-діяльність свідчать різноманітні онлайн-сервіси Національної поліції Фінляндії, спрямовані на всебічне надання інформації про виконання функцій підрозділами Національної поліції, а також порад, інструкцій щодо заповнення заяв (наприклад, повідомлення про правопорушення, заяви про неправомірні дії працівника поліції і т.д.). Серед них можна виділити:

- офіційний веб-сайт Poliisi.fi (вміст доступний для розуміння кожним користувачем на трьох мовах: фінській, шведській та англійській мовах) [230];
- RSS-канали новин поліції [231];
- фейсбук-сторінка FB Suomen Poliisi [232];
- твіттер-сторінка Twitter @SuomenPoliisi [233];
- ютуб-канал Youtube Poliisitube [234];

- інстаграм-сторінка Instagram Suomen_poliisi [235];
- онлайн-карта офіційного сайту для пошуку поліцейських служб та пунктів обслуговування.

Важливу роль в інформаційно-правовому забезпеченні антикорупційної діяльності відіграє онлайн служба Міністерства юстиції Korruptiontorjunta.fi, через яку громадяни та різні користувачі отримують об'єктивну та фактичну інформацію про корупцію у Фінляндії та боротьбу з нею. Вона сприяє відкритій, чесній і вільній від корупції культурі та суспільству. Вміст даного сайту із запобігання корупції був створений мережею антикорупційної співпраці, яка діє як місцевий антикорупційний орган у Фінляндії. Мережа співробітництва також підготувала проект національної антикорупційної стратегії. Вона встановлює кілька цілей для антикорупційної роботи, однією з яких є підвищення обізнаності [236].

Аналізуючи інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності Фінляндії можна сказати, що воно відіграє ключову роль у діяльності Національного аудиторського бюро Фінляндії, оскільки серед основних функцій даного органу є моніторинг інформації, якість якого прямо залежить від інформаційно-правового забезпечення.

Потрібно відзначити, що у Фінляндії немає спеціального захисту для викривачів. Працівники у державному або приватному секторі, які добросовісно повідомляють компетентним органам, прямо не захищені від дискримінаційних або дисциплінарних заходів [237].

Отже, беручи до уваги проведений огляд, з метою систематичної та ретельної обробки даних про корупцію, довіри до антикорупційних органів, варто запозичити позитивний досвід Фінляндії та на офіційних веб-сайтах антикорупційних органів забезпечити можливість громадянам надавати відгуки про дії правоохоронних органів. У свою чергу, правоохоронним органам – надавати поради, інструкції, вказівки щодо заповнення різних заяв (наприклад, повідомлення про правопорушення, заяви про неправомірні дії працівника правоохоронного органу і т.д.), а також висвітлювати інформацію

про виконання функцій підрозділами правоохоронних органів на офіційних веб-сайтах, RSS-каналах, фейсбук-сторінках, твіттер-сторінках, ютуб-каналах, інстаграм-сторінках.

Данія вважається іншою найменш корумпованою країною світу. Данський Кримінальний кодекс забороняє пасивний та активний хабар, а також інші форми корупційних правопорушень, що містяться в міжнародних антикорупційних конвенціях. До кримінальної відповідальності за корупційні дії можуть бути притягнуті компанії, якщо злочин вчинений особою, яка працює в даній компанії та діяла від її імені. Не існує різниці між хабарем та фасилітацією(платою, що зроблена з метою прискорення або забезпечення виконання питань в інтересах платника).

На відміну від України, у Данії немає спеціального закону з протидії та запобігання корупції. Також в данському законодавстві відсутні спеціальні антикорупційні акти, які б: захищали інформаторів; регулювали конфлікт інтересів; зобов'язували державних службовців розкривати інформацію про свої доходи та витрати. На сьогодні питання про розкриття даних щодо активів державних службовців є добровільним. Обов'язок представляти декларації про активи та конфлікт інтересів запроваджено лише з 2016 року щодо членів парламенту, така інформація публікується на офіційному веб-сайті парламенту.

Незважаючи на дуже низький рівень корупції, міжнародні інститути моніторингу критикують Данію за непрозорі правила фінансування політичних партій та недостатнє застосування законів про корупцію за кордоном.

Важливу роль в інформаційному забезпеченні протидії корупції відіграють данські ЗМІ. Випадки політичних зловживань, що мають ознаки корупційних зловживань, висвітлені у журналістських розслідуваннях ЗМІ, переростають у корупційні скандали та зумовлюють проведення відповідних перевірок та заведення кримінальних проваджень правоохоронними органами [238].

Особливу увагу викликає відсутність в Данії спеціального органу, діяльність якого б винятково стосувалася антикорупційної сфери. За данським законодавством функції з протидії та запобігання корупції в державі та за її межами здійснюють відповідні підрозділи поліції та прокуратури.

До системи органів прокуратури як окремих підрозділів входить Прокуратура з особливих питань у сфері економічної та міжнародної злочинності (State Prosecutor for Serious Economic and International Crime (SØIK)), яка є відповідальною за розслідування корупції пов'язаної із міжнародним співробітництвом, включаючи підкуп чиновників за кордоном. Зокрема, до обов'язків даного підрозділу прокуратури входить отримання та аналіз звітів з інформацією про відмивання коштів та фінансування тероризму, відстеження, обмеження та конфіскація доходів, одержаних злочинним шляхом [239].

До підрозділів, які забезпечують запобігання корупції в Данії, також віднесено Національну службу аудиту (National audit office (Rigsrevisionen)), щовивчає інформацію про ефективність розподілу державних коштів парламентом Данії та їх використання органами виконавчої влади. Служба аудиту проводить моніторинг державних рахунків та фінансових звітів підприємств, що фінансуються державою, та перевіряє законність і ефективність використання державних коштів. Щорічні звіти Національної служби аудиту подаються до Комітету громадських рахунків ([Danish Public Accounts Committee](#)) [240].

Законодавство Данії зобов'язує Уряд країни реагувати на критику, викладену у звітах Національної служби аудиту. Відповідні міністерства враховують подану їм інформацію в аудиторських звітах для покращення своєї діяльності і забезпечують оприлюднення результатів виконання відповідних зауважень [241].

Інститут інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності Данії є добре розвинутим на законодавчому рівні, про що свідчить система нормативно-правових актів, які регулюють питання збору, обміну та

оброблення інформації правоохоронними органами під час запобігання, розслідування, виявлення або переслідування корупційних кримінальних правопорушень. Зокрема, питання інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності Данії регулює:

- Закон «Про поліцейську розвідку» (PET) (Bekendtgørelse af lov om Politiets Efterretningstjeneste (PET) nr 231 af 07.03.2017). Даний закон регулює діяльність поліцейської розвідки, до функцій якої належить збір та моніторинг інформації, необхідної для запобігання, розслідування та боротьби зі злочинами, підготовка звітів про загрози, допомога іншим поліцейським. Закон, перш за все, дозволяє службі поліцейської розвідки отримувати інформацію, яка є в розпорядженні відповідного державного органу, а також вимагати надання необхідної інформації на регулярній основі – відповідно до повноважень служби, в ситуації, коли здійснюється моніторинг особи і в цьому випадку є необхідність у постійному моніторингу інформації, щоб більш детально визначити місцезнаходження, діяльність, контакти тощо [242];

- Закон «Про обробку персональних даних правоохоронними органами» (Lov om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger nr. 410 af 27.04.2017). Зокрема, даний закон поширюється на поліцію, прокуратуру, службу кримінальної юстиції, які здійснюють обробку персональних даних у відповідних реєстрах, та коли обробка здійснюється з метою запобігання, розслідування, виявлення або переслідування корупційних правопорушень чи застосування кримінальних санкцій [243];

- Закон «Про правосуддя» (Bekendtgørelse af lov om rettens pleje nr 1284 af 14.11.2018). Зокрема, глава 71 цього закону встановлює механізм доступу до таємниці спілкування телефоном та у листуванні. Відповідно до статей 780-783, поліція за рішенням суду може здійснювати прослуховування телефону, перехоплення, відкриття листів, телеграм та інших розсилок тощо. Згідно з статтею 808 а, поліція і прокурор можуть отримати доступ до необхідної інформації в реєстрі доходів фізичних та юридичних осіб для використання в кримінальному провадженні [244];

- Закон «Про збір, використання та зберігання інформації про пасажирів у повітрі» (Lov om indsamling, anvendelse og opbevaring af oplysninger om flypassagerer (PNR-loven) nr 1706 af 27.12.2018). У структурі Національної поліції діє відповідний підрозділ із збору та аналізу інформації про перелік пасажирів авіакомпаній (PNR-підрозділ). Даний підрозділ аналізує зібрану інформацію та порівнює її з інформацією в інших базах даних, з метою запобігання, виявлення, розслідування та переслідування терористичних актів і тяжких злочинів, у тому числі корупційних злочинів. Передача інформації здійснюється в електронному вигляді та зберігається протягом 5 років. Авіакомпанія, яка не виконує вимогу із розкриття інформації, карається штрафом, а також може нести кримінальну відповідальність [245];

- Закон «Про електронні комунікаційні мережі та послуги» (Bekendtgørelse af lov om elektroniske kommunikationsnet og -tjenester nr 128 af 07.02.2014). Окремі положення даного закону регулюють питання оперативного доступу поліції до телекомунікаційної інформації, з метою запобігання та розкриття правопорушень. Зокрема, згідно з його приписами, постачальники електронних комунікаційних мереж або послуг забезпечують організацію технічного обладнання та технічних систем, таким чином, щоб поліція могла отримати доступ до інформації про телекомунікаційний трафік, до інформації у вигляді історичних телекомунікаційних даних та мати доступ до перехоплення цих даних. Постачальник несе відповідальність за те, щоб запит поліції щодо надання телекомунікаційної інформації оброблявся оперативно і таким чином, щоб не було витрачено цінної інформації. Постачальники електронних комунікаційних мереж або послуг повинні зареєструвати свою компанію в телецентрі Національної поліції. Постачальники електронних комунікаційних мереж або послуг зобов'язані надавати поліції інформацію, яка ідентифікує доступ кінцевого користувача до електронних комунікаційних мереж або послуг [246];

- Розпорядження Міністерства юстиції «Про обробку інформації поліцейських розвідувальних служб про фізичних та юридичних осіб тощо» (Bekendtgørelse om Politiets Efterretningstjenestes behandling af oplysninger om fysiske og juridiske personer m.v. nr 763 af 20.06.2014) [247];

- Наказ «Про заходи безпеки для захисту інформації про фізичних та юридичних осіб, що опрацьовуються для розвідки поліції» (Bekendtgørelse om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af oplysninger om fysiske og juridiske personer, som behandles for Politiets Efterretningstjeneste nr 516 af 23.05.2018). Даний наказ регулює обробку інформації про фізичних та юридичних осіб, що здійснюється Поліцейською розвідувальною службою за допомогою електронної обробки даних [248].

Особливу увагу в системі інформаційно-правового забезпечення протидії корупції відграє інститут викривачів інформації про правопорушення. Для цього в Данії запроваджено єдиний портал інформаторів (<https://wb.jm.dk/>). Він дозволяє анонімно повідомляти про кримінальні правопорушення, грубі порушення закону та кодексу поведінки державних службовців, про конфлікт інтересів на робочому місці. Зв'язок з викривачем підтримується винятково через інтернет-портал інформаторів, якщо викривач не надав свою контактну інформацію. Інформатору надається ключ-код, коли інформатор повідомляє інформацію на портал. Метод гарантує, що орган може спілкуватися з викривачем без обміну електронною адресою або відповідними персональними даними. Сповідувач, який хоче бути анонімним, повинен увійти в систему на порталі, щоб бути в курсі нових повідомлень або інформації, що надходить від органу влади. Технічні та організаційні заходи обробки інформації, розміщеної на сервері, який обслуговує портал інформаторів, захищений від випадково або умисного незаконного знищення даних, а також від несанкціонованого доступу до інформації чи зловживання нею [249].

Вважаємо, що дану практику необхідно запровадити і в Україні, створивши єдиний портал інформаторів, який бидозволив анонімно

повідомляти про кримінальні правопорушення, грубі порушення закону та кодексу поведінки державних службовців, про конфлікт інтересів на робочому місці.

Таким чином, можна сказати, що Данія зарекомендувала себе як країна, в якій добре розвинена превентивна система запобігання та виявлення корупції. Система інформаційно-правового забезпечення протидії корупції Данії здебільшого направлена на збір та моніторинг інформації з метою підготовки оцінок ризиків корупції, аудиторських звітів, які в подальшому використовуються органами влади для покращення своєї діяльності та запобіганню корупції.

Втім, є і певні прогалини в законодавчій базі, особливо у сферах нагляду за декларуванням активів державних службовців, конфлікту інтересів та лобіювання, непрозорого політичного фінансування та захисту викривачів. Зокрема, GRECO зробила висновок, що за результатами четвертого оцінювання в Данії задовільно виконано лише одну з шести рекомендацій [250].

Іншою країною з історично низьким рівнем корупції за Індексом сприйняття корупції Transparency International і де тривалий час вона не вважалась проблемою є Швеція. Будучи членом Європейського Союзу, Швеція дотримується багатосторонніх конвенцій про промислову, інтелектуальну та комерційну власність і впорядкувала своє законодавство відповідно до правил ЄС щодо конкуренції. Швеція є учасницею Конвенції ООН проти корупції [251], Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією [252] та Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією [253]. Кримінальний кодекс Швеції криміналізує більшість форм корупції, і в країні діє верховенство права. Закупівлі на муніципальному рівні визначаються як корупційний ризик. Уряд Швеції, як правило, ефективно застосовує антикорупційні закони та створив ефективні механізми розслідування і покарання корупції серед поліцейських сил [254]. Однак Робоча група ОЕСР з питань хабарництва критично ставиться до відсутності в Швеції закордонних

правоохоронних органів [255]. Також останніми роками кілька великих шведських компаній стали предметом звинувачень у хабарництві в ЗМІ, насамперед, через діяльність, пов'язану з їх іноземними операціями [256], що призвело до посилення зусиль у боротьбі з корупцією як з боку влади, так і приватних організацій.

Починаючи з 2012 року, положення щодо хабарництва в основному містились в главі 10 Кримінального кодексу Швеції; законодавство було переглянуто з метою модернізації антикорупційних положень та запровадження стійкого, більш ефективного правового регулювання. Окрім певних редакційних змін, для розширення сфери антикорупційного законодавства було введено два нові злочини у сфері хабарництва: торгівля впливом та недбале фінансування хабарництва.

У Швеції немає конкретної національної антикорупційної стратегії. Урядові відомства зайняли позицію, що політика щодо запобігання та боротьби з корупцією має бути впроваджена у різних міністерствах у тісній співпраці між різними відділами урядових відомств. Багато основних принципів Конституції спрямовані на протидію конфлікту інтересів та різним формам корупції. Наприклад, положення про несумісність забороняють міністрам займати будь-яку посаду чи займатися будь-якою діяльністю, яка могла б підірвати довіру громадськості до них. Конституція Швеції також забороняє міністрам та уряду надавати інструкції державній адміністрації щодо вирішення окремих випадків, пов'язаних із здійсненням державних повноважень або застосуванням закону. Більше того, конституційний принцип публічного доступу до офіційних документів є далекоглядним та головним у запобіганні корупції, забезпечуючи високий ступінь прозорості для всієї громадської діяльності, включаючи діяльність уряду. Відповідно до цього принципу, громадськість має право на прозорість та доступ до інформації про діяльність держави та місцевого самоврядування. Цей принцип у конституційному законодавстві Швеції виражається по-різному, в тому числі через право на свободу вираження поглядів, право державних службовців на

розголошення інформації та розкриття публічних документів. Розділ Етичних рекомендацій урядових відомств нагадує про важливість цього конституційного принципу.

Варто відзначити і той факт, що органам поліції також притаманний принцип публічного доступу до офіційних документів. Усі документи – текст, зображення чи інформація, подані фізично чи в електронному форматі, – вважаються офіційними документами. Хоча певні винятки і передбачені законом (зокрема, інформація, що стосується: національної безпеки; національної фінансової, грошової або валютної політики; наглядової діяльності органів державної влади; запобігання чи переслідування злочинів та ін.).

Зважаючи на відсутність антикорупційної стратегії, немає й окремого антикорупційного агентства чи комісії. Дії міністрів підлягають щорічному перегляду Комітетом парламенту Швеції з питань Конституції. Крім того, Національний відділ з питань боротьби з корупцією при органах прокуратури Швеції має повноваження розслідувати корупцію та пов'язані з нею справи щодо осіб, які займають провідне місце в суспільстві.

Досліджуючи антикорупційні впровадження Швеції, варто звернути увагу і на новації у сфері інформаційно-правового забезпечення. У 2012 році Шведським антикорупційним інститутом [257] було представлено Кодекс про подарунки, винагороду та інші вигоди у бізнесі (Кодекс про ділову поведінку), який надає подальші вказівки щодо застосування антикорупційних норм Кримінального кодексу. Кодекс про ділову поведінку містить більш суворі положення, ніж Кримінальний кодекс, і є ефективним інструментом сприяння саморегуляції як засобу боротьби з корупцією в суспільстві. У своїй структурі Шведський антикорупційний інститут також має Комітет з питань етики, до якого компанії та фізичні особи можуть звертатися із заявами щодо того, чи відповідають конкретні дії (наприклад, заплановані заходи з клієнтами) нормам Кодексу про ділову поведінку. Комітет з питань етики зазвичай публікує свої рішення на веб-сайті Антикорупційного інституту.

Крім цього з метою належної реалізації антикорупційної політики, Управління фінансових питань поліції опублікувало посібники з внутрішнього управління та контролю, які встановлюють внутрішню політику органів поліції у сфері запобігання та управління ризиками щодо правопорушень, включаючи корупцію. Основою цих вказівок виступають «Настанови щодо порушень та внутрішнього управління і контролю 2016: 24», видані Національним органом управління фінансами та аудиторський звіт «Захист центральних державних органів від корупції» (RiR 2013:2), опублікований Національною аудиторською службою. Вказівки щодо внутрішнього управління та контролю містять інструкції щодо того, як здійснювати та контролювати ризики і профілактичну роботу структурно, на всіх рівнях. Вони встановлюють відповідальність усіх керівників за запобігання та виявлення будь-яких порушень у відповідному органі.

Крім того, в органах поліції використовується низка інших матеріалів, наприклад, публікація «Про хабарництво та конфлікт інтересів», яка пропонує вказівки щодо питань, які чітко не врегульовані законодавством, але потребують розгляду та обговорення. Видання висвітлює такі теми: конфлікт інтересів, етичний вибір та особиста відповідальність. «Керівні принципи отримання подарунків та пілґ у поліції» містять інструкції щодо поводження з подарунками, а документ «Довідник з вторинної зайнятості» подає інформацію про те, що законодавством визначено, що дозволено / не дозволяється державним службовцям щодо побічної діяльності та вторинної зайнятості.

Питання попередження корупції та проступків, а також етики, очікуваної поведінки, основних цінностей тощо включаються до навчання як під час базової підготовки в Академії поліції, під час навчання на службі, так і під час навчання начальників. Навчання базується на матеріалах, створених Шведським агентством з питань державного управління. Наразі в Управлінні поліції розробляється навчальна ініціатива, присвячена ролі державного службовця у взаємоз'язку з етикою, поведінкою, вимогами та

відповідальністю. Інформаційний та навчальний матеріал також розміщений на внутрішньому веб-сайті органу поліції [258].

Підрозділ з питань корупції при Управлінні національних операцій також організовує просвітницькі та тренінгові заходи для поліцейських щодо попереджувальної корупційної роботи на регіональному рівні та досвіду розслідувань. Цей підрозділ також відповідає в органах поліції за розслідування злочинів, за винятком тих, які пов'язані з самим органом поліції або іншими органами в системі кримінальної юстиції.

Принагідно слід зауважити, що починаючи з квітня 2014 року, після введення Закону про прозорість фінансування партій [259], усі політичні партії, які беруть участь у виборах до парламенту Швеції чи Європарламенту, зобов'язані вести належні книги та рахунки щодо фінансування партій та подавати щорічний звіт про доходи до Агентства з юридичних, фінансових та адміністративних послуг. Звіт повинен забезпечити прозорість щодо походження фінансування партії шляхом уточнення відповідних сум, отриманих від фізичних осіб, корпорацій, організацій, фондів тощо. Якщо внесок перевищує певну суму (половину базової суми повної ціни, встановленої згідно з розділами 6–7 глави 2 Кодексу соціального страхування; повна ціна базової суми на 2019 рік – 46 500 крон), ідентифікатор особи та розмір внеску повинні бути розкриті. Політичні партії також повинні спеціально розкривати розмір та кількість усіх анонімних внесків, внесених до партії. Інформація стає доступною для громадськості на веб-сайті Агентства з юридичних, фінансових та адміністративних послуг. Агентство також публікує імена сторін, які не подавали річний звіт про прибутки.

Отже, досліджуючи антикорупційні впровадження Швеції, варто звернути увагу і запровадити в Україні наступні новації у сфері інформаційно-правового забезпечення протидії корупції:

- 1) створити Комітет з питань етики, до якого б юридичні та фізичні особи могли звертатися із заявами щодо того, чи відповідають конкретні дії (наприклад, заплановані заходи з клієнтами) нормам антикорупційного

законодавства. Рішення Комітету публікувати на офіційних веб-сайтах та у соціальних мережах усіх антикорупційних органів;

2) запровадити для правоохоронних органів Методичні вказівки «Про корупцію та конфлікт інтересів», які б містили інформацію щодо питань, які чітко не врегульовані законодавством, але потребують розгляду та обговорення;

3) прийняти та опублікувати Кодекс поведінки для працівників правоохоронних органів з конкретними прикладами та поясненнями щодо поведінки, що від них очікується;

4) проводити обов'язкові тренінги з етики та професійних стандартів для нових працівників правоохоронних органів, а також можливості постійного навчання протягом усього професійного життя як частини постійних заходів з підвищення обізнаності для створення нової культури, особливо щодо корупції та дружби, конфлікту інтересів всередині правоохоронних установ;

5) активізувати підготовку поліції у сферах доброчесності, конфлікту інтересів, запобігання корупції та запровадити механізм надання конфіденційних консультацій працівникам правоохоронних органів з питань етики та доброчесності.

На продовження розгляду питання зарубіжного досвіду інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності зазначимо про ефективність антикорупційної політики у Люксембурзі. Законом від 1 серпня 2007 р. Про ратифікацію Конвенції ООН проти корупції був створений Комітет з питань запобігання корупції. Його очолює міністр юстиції або його представник і до його складу входять представники усіх міністерств, поліції, прокуратури, підрозділу фінансової розвідки служби прокуратури, податкових органів та Комісії з нагляду за фінансовим сектором. Громадянське суспільство не представлене в комітеті, але на його засідання можуть бути запрошені сторонні експерти, які виконують інформаційно-консультативну

роль. Комітет засідає не менше двох разів на рік, не має власного бюджету, а його секретаріат забезпечує Міністерство юстиції.

Комітет з питань запобігання корупції є консультативним органом, роль якого в основному є профілактичною та спрямованою на підвищення обізнаності в міністерствах та адміністрації. Відповідальність за переслідування корупції покладається на поліцію та судові органи. Діяльність даного Комітету спрямована на розробку, координацію та оцінку національної політики у сфері запобігання корупції, а також контроль за дотриманням міжнародних конвенцій, стороною яких є Люксембург, і забезпечення належного розповсюдження знань про запобігання корупції.

У Люксембурзі діє Кодекс поведінки, який містить декілька розділів, що стосуються потенційних конфліктів інтересів членів уряду, їх зобов'язань щодо звітування, зовнішньої діяльності, роботи після закінчення мандату, подарунків, меж гостинності, відзнак та використання державних ресурсів. Кодекс також зазначає, що має бути створений спеціальний комітет з етики. До його складу повинні входити троє осіб, обраних з-поміж колишніх членів уряду, депутатів, суддів, членів Державної Ради або вищих державних службовців. Дані особи повинні бути призначені урядом на п'ять років, що закінчуються в різний час. Комітету з питань етики доручено висловити висновки щодо тлумачення та застосування Кодексу на вимогу Прем'єр-міністра. На практиці Кодекс, реєстр подарунків, отриманих членами уряду, та думки Комітету з питань етики доступні в Інтернеті [260].

Разом з тим відзначимо, що хоча існує Кодекс поведінки для членів уряду, подібне відсутнє для вищих державних службовців, призначених на політичні посади. Проект, підготовлений колишнім урядом, про який було проголосовано в березні 2015 року, піддався гострій критиці Державною Радою та не був змінений або замінений іншим проектом. Вважаємо це суттєвим недоліком.

У Люксембурзі законодавчо не закріплено загальне право на доступ до документів, що зберігаються державними органами. Однак у межах кожного

міністерського відомства одна чи декілька посадових осіб несуть відповідальність за надання ЗМІ будь-якої інформації, яку вони можуть вимагати з будь-якого питання в межах компетенції відомства. Слід також зазначити, що контактні дані (прізвище, ім'я, посада, номер телефону та адреса електронної пошти) усіх державних чиновників публікуються на веб-сайті www.etat.public.lu[261]. Таким чином, громадяни мають прямий доступ до посадових осіб, відповідальних за певну галузь. На веб-сайті www.budget.public.lu також розміщена зведена інформація про різні види державних витрат та розділ поширених запитань із гіперпосиланнями, щоб представники громадськості могли звертатися до органів влади [262].

Варто звернути увагу і на порядок прийняття подарунків, який передбачено розділом 8 Кодексу поведінки. У ньому зазначається, що подарунки та пропозиції гостинності, які даруються міністрам при виконанні ними своїх обов'язків, в принципі прийнятні, якщо не існує ризику впливу та за умови, що вони відповідають звичаям та правилам дипломатичної ввічливості:

- якщо вони походять від іноземних чи національних державних установ або фізичних осіб, за винятком державних установ чи фізичних осіб, що працюють у конкурентному секторі;

- якщо вони походять від приватних чи фізичних осіб або від державних установ, які працюють у конкурентному секторі та за умови, що вартість подарунка чи гостинності не перевищує 150 євро (оцінку можна отримати в Департаменті протоколу Офісу Прем'єр-міністра).

Про будь-які прийняті подарунки чи пропозиції необхідно повідомити Департамент протоколу Офісу Прем'єр-міністра разом з іменем дарувальника, датою їх отримання та описом подарунка чи пропозиції та зазначенням його вартості. Потім дана інформація заноситься до публічного реєстру на урядовому веб-сайті.

Міністри можуть вільно приймати подарунки та пропозиції гостинності, отримані в контексті приватних відносин, не пов'язаних зі своїми службовими

обов'язками, від осіб, які перебувають у їхньому звичайному оточенні. Однак такі подарунки та пропозиції повинні оцінюватися в кожному конкретному випадку, щоб визначити, чи можуть вони вважатися пов'язаними з посадовими обов'язками чи спробою впливати на рішення відповідного міністра (стаття 19 Кодексу поведінки міністрів). Крім того, Прем'єр-міністр повинен бути поінформований про будь-яке відзначення, нагороду, а також про будь-яку грошову суму чи інші цінності, надані у зв'язку з цим.

Велика герцогська поліція – єдина поліція, яка має національну компетенцію в Люксембурзі, була створена 1 січня 2000 року зміненним Законом від 31 травня 1999 р. «Про поліцію та Генеральну інспекцію поліції» після об'єднання двох раніше існуючих поліцейських сил, зокрема, Великого герцогства Жандармерії та поліції Гранд Дукале. Наразі поліція Великого князя налічує близько 2100 осіб, включаючи як працівників міліції, так і адміністративного персоналу.

Генеральна інспекція поліції, створена при реорганізації правоохоронних органів у 1999 році, є незалежним органом, повністю відокремленим від поліції, несе відповідальність за запобігання та розслідування корупції серед органів поліції. У рамках своєї профілактичної роботи інспекція бере участь у базовій і безперервній підготовці та проводить дослідження й аудити на вимогу Міністра внутрішньої безпеки, Міністра юстиції чи Генерального прокурора.

У Люксембурзі у січні 2006 року прийнято Статут цінностей поліції Великого Князя, який було складено Генеральним управлінням поліції за погодженням асоціацій працівників на основі «Європейського кодексу поліцейської етики» Ради Європи. Статут містить 15 статей. Його обов'язковий характер впливає із застосування Закону про дисципліну в правоохоронних органах, який закріплює бездоганну поведінку як у робочий час, так і поза ним (ст. 2), безсторонність (ст. 6), заборону дотримуватися наказу, виконання якого є злочином чи правопорушенням (ст. 12). Статут представлений у преамбулі до складання регламентів служби [263].

Що стосується захисту викривачів правопорушень, то основне право на передачу та публікацію інформації стосовно органів влади та державних установ передбачено Законом про свободу преси та Основним законом про свободу вираження поглядів. Це право включає декілька компонентів, зокрема, право на анонімність, тобто кожен, хто передав інформацію в ЗМІ, має право бути анонімним викривачем. Існує також заборона будь-кому публікувати інформацію для розкриття джерела. Це доповнюється принциповою забороною пошуку ідентичності джерела, особи, яка оприлюднює інформацію, або того, хто передав інформацію. Такий пошук може бути дозволений Канцлером юстиції лише в обмежених випадках, спеціально передбачених законодавством. Крім того, заборона репресій означає, що влада чи інша громадська організація не може застосовувати заходи проти тих, хто скористався своїм правом на передачу та публікацію інформації. Крім того, законодавство забезпечує конституційний захист від репресій, що стосується як внутрішніх повідомлень міністерства, так і повідомлень інших відомств.

Захист викривачів також гарантується Законом про особливий захист працівників від репресій за подання повідомлень про серйозні правопорушення (2016:749) [264]. Цей акт охоплює як внутрішнє, так і зовнішнє подання повідомлень і стосується працівників як у державному, так і в приватному секторах, а також поширюється на працівників тимчасових служб. Загальне правило полягає в тому, що особи повинні спочатку повідомити про факт правопорушення всередині підприємства/установи, а потім ззовні – у відповідні органи влади. Закон захищає працівників, які повідомляють про будь-яке «серйозне порушення» або підозру в цьому, і передбачає право на відшкодування збитків працівникам, які зазнають репресій зі сторони роботодавця.

Крім цього, в країні діє Департамент спеціальних розслідувань, незалежний від поліції орган, який функціонує як канал для викривачів та може отримувати анонімні повідомлення про порушення.

Отже, досліджуючи досвід інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності Люксембургу і вчергове акцентуючи потребу вдосконалення протидії корупції в Україні, пропонуємо:

1) розробити Кодекс поведінки не лише для працівників правоохоронних органів, а й для членів уряду, який складався б з декількох розділів, що стосуються потенційних конфліктів інтересів членів уряду, їх зобов'язань щодо звітування, зовнішньої діяльності, роботи після закінчення мандату, подарунків, меж гостинності, відзнак та використання державних ресурсів, а також супроводжуватись надійним та ефективним наглядом і примусовим виконанням;

2) створити реєстр подарунків, отриманих членами уряду, де б містилась інформація про ім'я дарувальника, дату їх отримання з описом подарунка чи пропозиції та зазначенням його вартості;

3) забезпечити дієву систему захисту викривачів корупції від репресій.

Таким чином, розглядаючи важливе для нашого дослідження питання зарубіжного досвіду інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, нами було досягнуто наступних позицій.

Дослідження зарубіжних стратегій протидії корупції дало змогу констатувати, що зосереджуватися суто на репресивному підході в антикорупційній діяльності, посилюючи заходи кримінально-правового впливу, є не виправдано одностороннім підходом.

У зарубіжних країнах основні зусилля щодо протидії цьому явищу зазвичай спрямовують на реалізацію адміністративно-правових, інформаційно-правових та організаційних заходів у сфері запобігання корупції.

Варто зазначити, що кожна з провідних країн світу під час здійснення антикорупційних заходів значну увагу приділяла аспекту інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності. Саме цей чинник є одним із визначальних, оскільки дає громадянам змогу здійснювати моніторинг за

проведенням антикорупційної реформи та контролювати дотримання антикорупційного законодавства державними службовцями.

Вважаємо, що одним із перших заходів на шляху реформування антикорупційної стратегії України є впровадження системи інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, яка буде базуватися на:

- вільному доступі широкого кола осіб до інформації про скоєння корупційних правопорушень державними службовцями;
- можливості громадян контролювати дотримання антикорупційного законодавства особами, зазначеними у частині 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції»;
- створення сервісу для розгляду скарг населення на корупційні дії чиновників;
- висвітлення у засобах масової інформації відомостей про здійснення корупційних дій чиновниками.

Цей перелік не можна вважати вичерпним, зважаючи на постійні інтеграційні процеси суспільства, він потребуватиме вдосконалення та доповнення.

Однак сьогодні це може стати основою інформаційно-правового забезпечення як важливого чинника антикорупційної діяльності.

3.2. Шляхи покращення інформаційного забезпечення антикорупційної діяльності

Питання антикорупційної діяльності є одним з ключових напрямків забезпечення національної безпеки поряд із загальними проблемами протидії організованій злочинності та побудови інформаційного суспільства. У сучасних умовах глобалізації негативний вплив корупції на розвиток держави в цілому очевидно має не тільки національний, але і міжнародний характер, при цьому розвиток інформаційної сфери є для цього сприятливим середовищем.

Конвенція ООН проти корупції [251], так як і Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією [252], ратифіковані Україною, містять рекомендації з розробки національної антикорупційної стратегії.

Важливо зазначити, що Конвенція ООН проти корупції у статті 5 в межах принципів запобігання і протидії корупції зазначає:

- прозорість;
- періодичну оцінку правових інструментів й адміністративних заходів з метою визначення їхньої адекватності з точки зору запобігання та протидії корупції.

Згідно із статтею 10 даної Конвенції, одним з ключових інструментів протидії корупції є публічна звітність, заснована на прозорості публічної адміністрації, в тому числі стосовно її організації, функціонування та, у належних випадках, процесів прийняття рішень. Такі заходи можуть включати, зокрема, наступне:

- прийняття процедур або правил, які дозволяють членам суспільства отримувати, у належних випадках, інформацію про організацію, функціонування та процеси прийняття рішень у державному управлінні та, з належною увагою до захисту приватного життя й даних особистого характеру, про рішення і нормативно-правові акти, що стосуються членів суспільства;

- спрощення адміністративних процедур, у належних випадках, для полегшення доступу громадськості до компетентних органів, що приймають рішення;

- опублікування інформації, яка може містити періодичні звіти про ризики корупції в державному управлінні.

Крім того, відповідно до статті 13 зазначеної Конвенції, у процесі забезпечення прозорості протидії корупції передбачено активну участь громадянського суспільства, неурядових та інших організацій.

Основним міжнародним актом у сфері інформаційної відкритості стала прийнята 10 грудня 1948 року Генеральною асамблеєю ООН Загальна

декларація прав людини [266], яка з урахуванням попереднього досвіду роботи міжнародних організацій над нормативним узагальненням інформаційних правомочностей закріпила положення про право на свободу переконань і їх вираження, яке містило й інформаційні правомочності, що реалізуються сьогодні на транскордонному рівні.

Надалі положення, що закріплюють інформаційні права і свободи, були розвинені в Конвенції Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [267] та Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 року [268]. Зазначеними міжнародними актами встановлено, що свобода отримання й поширення інформації реалізується без будь-якого втручання з боку державних органів і незалежно від державних кордонів та поширюється на будь-яку інформацію (стаття 10 Конвенції, стаття 19 Міжнародного пакту).

Антикорупційна політика України полягає в розробці і здійсненні різносторонніх та послідовних заходів держави і суспільства щодо усунення причин та умов, що породжують і сприяють поширенню корупції в різних сферах життя, в тому числі й інформаційній сфері.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 року № 1105-р затверджено «План заходів з реалізації Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції на 2019 рік» [269], в межах якого передбачено ряд заходів, пов'язаних із забезпеченням інформаційної відкритості як елементу протидії корупції. Зокрема, передбачено:

- 1) проведення регулярних медіа-заходів з антикорупційної тематики у державних органах за участю осіб, уповноважених на здійснення комунікацій з антикорупційних питань;

- 2) розміщення публікації/інформації про запобігання, виявлення та протидію корупції на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади (підтримання актуальної інформації на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, окремого розділу з антикорупційної тематики, поширення інформації за результатами антикорупційної роботи у

соціальних мережах (за умови наявності профілів у соціальних мережах), розміщення/посилання на суспільно важливу інформацію у форматі відкритих даних на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади та у соціальних мережах (за умови наявності профілів у соціальних мережах));

3) участь представників центральних органів виконавчої влади у розробленні навчальних курсів (у тому числі в режимі онлайн) та проведенні тренінгів з антикорупційних комунікацій (у тому числі з питань реалізації Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції) для представників центральних органів виконавчої влади та інших державних органів;

4) випуск комунікаційних продуктів, що стосуються питань запобігання та протидії корупції, у тому числі тих, що сприяють зниженню толерантності до корупції в суспільстві, а саме: тематичні статті, блоги у друкованих та/або онлайн засобах масової інформації, статистичні звіти, інфографіки, друкована продукція, соціальні рекламні кампанії (зовнішня реклама, відео- та аудіоролики) (за наявності бюджетних призначень та інших ресурсів);

5) здійснення заходів щодо поширення просвітницької інформації антикорупційного спрямування;

б) популяризація системи електронних послуг в Україні як таких, що зменшують корупційні ризики.

Коментуючи запропонований перелік заходів відзначаємо їхню необхідність та спрямованість на підвищення ефективності діяльності державних інституцій, подолання системної корупції. Однак нами переосмислено і доповнено представлений список. Зокрема, ряд державних органів на своєму сайті розміщують антикорупційну веб-сторінку, скориставшись якою можна повідомити про корупцію. Як правило, відповідні органи влади на своїх антикорупційних сторінках розміщують:

- 1) інформаційний розділ «Повідомити про корупційне правопорушення»;
- 2) спеціальну адресу електронної пошти, на яку потрібно надсилати повідомлення про корупцію;

3) спеціальну телефонну лінію фіксованого зв'язку, призначену для приймання повідомлень про корупційні правопорушення.

Але слід зазначити, що орган влади (його антикорупційний підрозділ), який отримав повідомлення про корупцію через свою антикорупційну веб-сторінку, самостійно оцінює її на предмет корупційного правопорушення та приймає рішення про потребу надавати отриману інформацію спеціальним антикорупційним органам. На нашу думку, наведені заходи протидії корупції потребують вдосконалення.

Однією з ключових характеристик системи протидії корупції в будь-якій країні є доступність ряду інформаційних баз та наявність функціональних технологій їх обробки. Перша дозволяє брати участь в антикорупційній діяльності неспеціалізованим об'єднанням (наприклад громадським організаціям та іншим об'єднанням), друга – забезпечує продуктивну роботу спеціалізованих підрозділів правоохоронних органів. Особливістю інформаційного поля системи протидії корупції в Україні є значна кількість відкритих інформаційних баз та відсутність спеціалізованого інтегрованого програмного забезпечення щодо їх обробки.

Відсутність єдиного інтегрованого програмного забезпечення і складність його впровадження в умовах України зумовлена кількома умовами:

1. Висока вартість програмного забезпечення. Вартість аналогічних програм, що використовуються закордоном сягає сотень тисяч, а то й мільйонів доларів США. Частково цю проблему для українських спеціалізованих установ вирішують іноземні донори, як, наприклад, у випадку з їх співфінансуванням при придбанні програмного забезпечення для НАБУ.

2. Нестандартизований підхід до ведення баз даних більшості державних установ. Відсутність уніфікованого підходу до ведення відповідних реєстрів робить неможливим використання єдиного програмного продукту для їх інтеграції та опрацювання. Це призводить до необхідності входу працівниками спеціалізованих антикорупційних підрозділів в

обов'язкові більш ніж 100 відкритих та закритих баз даних та подальшого опрацювання отриманої інформації фактично в ручній формі.

Усунення першої проблеми є можливим в найближчій перспективі. Вирішення другої проблеми потребує часткової зміни принципів ведення електронної документації практично усіх державних установ, що, як природно для українських реалій, буде наштовхуватися на значний опір.

Коли мова йде про інформаційний супровід протидії корупційним злочинам, його реалізація для різних державних і недержавних структур буде суттєво відрізняться. Наприклад, інформаційне забезпечення боротьби з корупцією в діяльності органів державної фіскальної служби здійснюється на чотирьох рівнях:

- між територіальними підрозділами податкової служби;
- між правоохоронними органами з метою вироблення спільних заходів та постійного інформаційного обміну щодо виявлення та припинення проявів корупції в цих органах;
- обмін інформацією між громадськістю;
- обмін інформацією між засобами масової інформації [165].

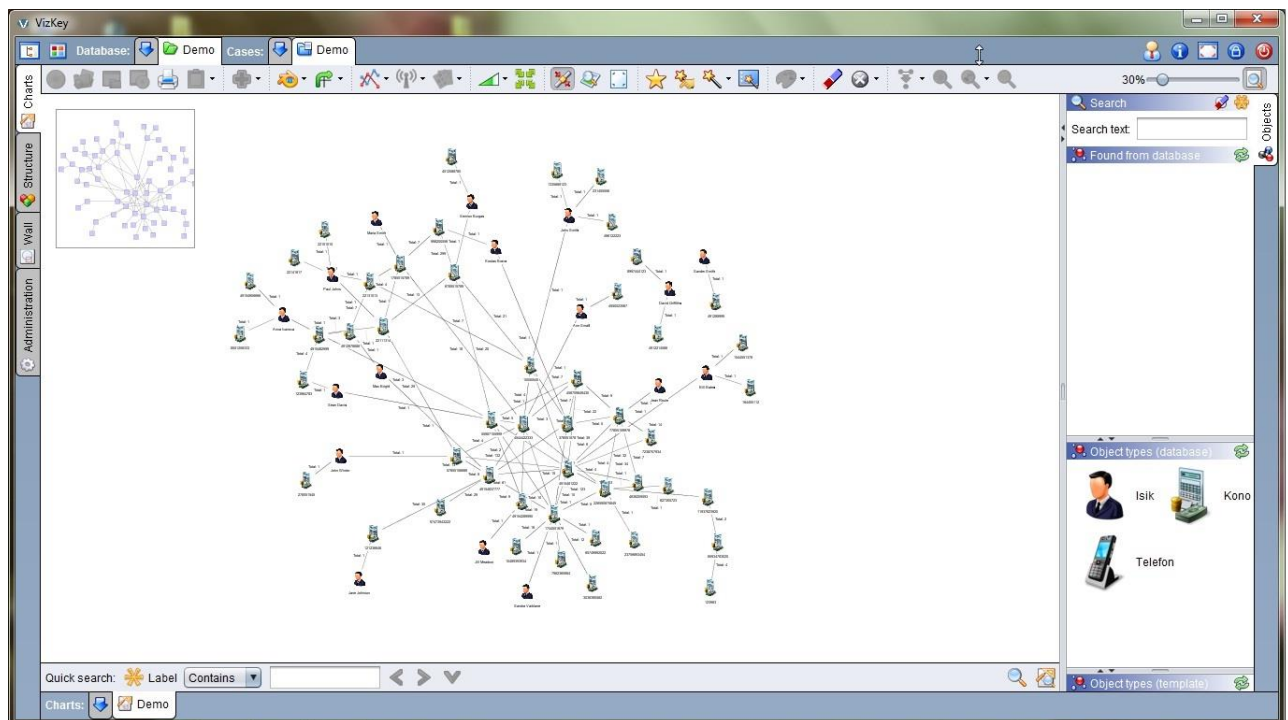
У процесі співпраці з правоохоронними органами державна фіскальна служба здійснює обмін інформацією з питань: проведення на основі аналізу оперативної обстановки спільних оперативно-профілактичних заходів щодо протидії корупції в правоохоронних органах за напрямками службової діяльності; узагальнення результатів спільних заходів, а також розроблення нових форм взаємодії та обміну інформацією у сфері боротьби з корупцією в правоохоронних органах.

Повноцінне налагодження боротьби з корупційними правопорушеннями потребує ефективної співпраці зазначеної та ряду інших державних установ, і застосування програмного продукту, що дозволить оптимізувати інформаційний обмін.

Можливості використання сучасного програмного забезпечення для розслідування корупційних правопорушень варто проаналізувати на досвіді

Естонії, де для розслідування ряду правопорушень, в тому числі корупційних, використовується програмне забезпечення VizKey.

У результаті поєднання доступу до ряду баз даних та зручного інтерфейсу, VizKey є зрозумілим та простим у використанні програмним забезпеченням для аналізу великої кількості інформації. Дана програма дозволяє представляти кожен елемент розслідування через графічне представлення системи взаємозв'язків у вигляді окремих пікторгам. Це дозволяє краще зрозуміти складні потоки інформації великих баз даних.

Example of link chart

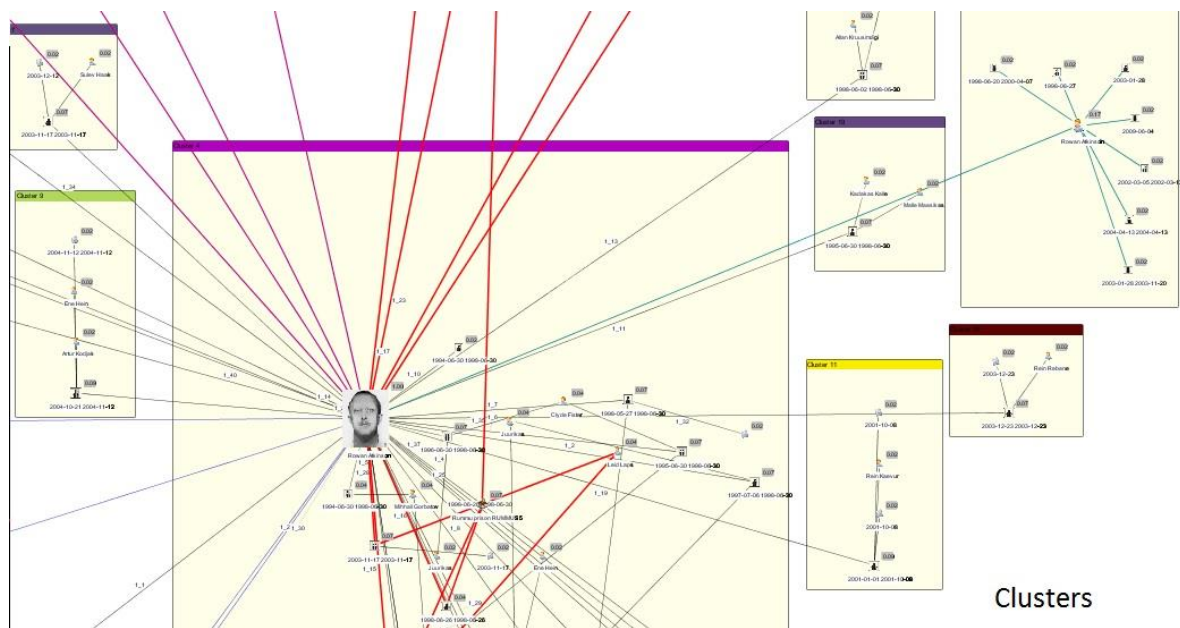
Мал. 3.2.1. Типове графічне відображення системи викритих зв'язків з використанням програми VizKey [270]

Зручний інтерфейс роботи програми дозволяє поєднувати інформацію, отриману з різних баз даних, шляхом імпорту зі структурованих файлів CSV та TXT.

Вирішення зазначеної вище проблеми уніфікованості інформації в базах даних допомагає знайти один або декілька об'єктів, що відповідають критеріям пошуку, а можливості комплексного запиту дозволяють виокремлювати та поєднувати об'єкти, що відповідають умовам пошуку.

Також VizKey має вбудовану інтеграцію з Google Maps.

Графічне представлення результатів роботи програми VizKey щодо відстежування зв'язків окремої особи представлено на рис 3.2.2.

Мал. 3.2.2. Графічне представлення результатів роботи програми VizKey щодо відстежування зв'язків окремої особи [270]

Розуміння складності використання інформаційних ресурсів при здійсненні антикорупційної діяльності передбачає розгляд особливостей функціонування окремих інформаційних баз. При подальшому дослідженні нами буде звернуто увагу на характеристику окремих відкритих та інформацію про окремі закриті бази даних, що становлять цінність для викриття корупційних злочинів.

Значним за обсягом інформаційним ресурсом є Єдиний державний веб-портал відкритих даних [271], що вміщує 98 відкритих баз, сегментованих за різними сферами діяльності та розпорядниками коштів. У подальшому дослідженні охарактеризуємо специфіку опрацювання інформації з окремих відкритих баз, що може бути використана для протидії корупційним правопорушенням.

У період різкого та значного підвищення цін на енергоресурси в Україні важливою для вивчення є інформація зі звіту про використання бюджетних

коштів Міністерством енергетики та вугільної промисловості України. Разом з тим, відкривши звіт бачимо, що інформація у ньому є досить обмеженою.

Дуже інформативною із позиції викриття фактів неправомірної діяльності є база оцінки результатів фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки. Дана база містить інформацію про 425 підприємств державного сектору економіки, зареєстрованих станом на 2018 рік. Разом з тим, значною є частка підприємств, що знаходяться на етапі ліквідації або просто не працюють. Усе це підприємства, що перебувають повній або частковій державній власності, тобто держава здійснює витрати на їх підтримку чи ліквідацію.

Однією з головних причин ліквідації підприємств, що знаходяться у зоні військового конфлікту на Сході є їх територіальне розташування та неможливість контролю. З іншої сторони, військовий конфлікт триває вже чотири роки, а процедура ліквідації займає не більше кількох місяців. У даній ситуації не виключена можливість подальшого постійного планування витрат на діяльність цих підприємств, що може бути предметом корупційних ризиків. Згідно із зазначеним реєстром, таких підприємств є 199.

Загалом, згідно із зазначеною базою, постійно працюючими є 77 підприємств, або 18,11%, що свідчить про системну неефективність управління державними підприємствами та, відповідно, високу імовірність матеріалізації корупційних ризиків.

Разом з тим, ця інформативна база даних підтверджує зазначену вище тезу про неуніфікованість внесення даних. Якщо звернути увагу на формулювання однотипної інформації про ліквідацію підприємств, що знаходяться в зоні військових дій, побачимо, що в окремих позиціях текстова частина її формулювання відрізняється.

Однією з важливих закритих інформаційних баз у системі протидії корупції є єдиний реєстр довіреностей. Використання даної бази є чи не єдиною можливістю відслідковування справжніх власників значної частини нерухомості та об'єктів промисловості, що є у власності високопосадовців.

Доступ до цієї бази дозволяє значно спростити викриття складних мереж корупційних зв'язків (часто родинних) та обґрунтованої постановки запитів щодо походження доходів і об'єктів власності. Плідне використання даної бази відповідними антикорупційними підрозділами дозволить значно зменшити проблему клановості в секторі державного управління.

Використання зазначеної бази може бути корисним для виявлення не лише власності на рухоме чи нерухоме майно, але і власності на бізнес. Для цього додатково варто використати дані з відкритої бази єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Вихідною базою даних для порівняння доходів та витрат і, відповідно, виявлення можливих корупційних ризиків є реєстр декларацій про доходи, які усі державні службовці обов'язково заповнюють.

Базою, що відображає результати роботи та співпраці антикорупційних та судових органів є Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення [272]. Даний інформаційний ресурс дає можливість відслідковувати осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, щодо яких судами прийняті відповідні рішення, які набрали законної сили за наступними критеріями: вид покарання (стягнення); номер та дата судового рішення; номер та дата наказу про накладання дисциплінарного стягнення; сфера діяльності; сфера державної політики; статті кодексів. Цілодобовий доступ до даних відомостей з Реєстру здійснюється через офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України шляхом пошуку та завантаження інформації про осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення згідно із нормативними документами.

Охарактеризовані бази є лише незначною часткою з близько 100 відкритими базами. Також уваги для антикорупційних розслідувань заслуговують: єдиний реєстр боржників; розшук МВС; інформація по фондовому ринку; єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено

впровадження у справі про банкрутство; відомості про транспортні засоби та їх власників; інформація про нарахування податків та зборів. Їх характеристика та особливості використання можуть бути предметом подальших досліджень у даному напрямку.

Фахове використання зазначених та ряду інших інформаційних баз, а також сучасного програмного забезпечення дозволить значно знизити корупційну складову в українській економіці, однак для цього потрібна ще одна вагома правова реформа. Недосконалість правової системи значно ускладнює процедуру доказовості в суді фактів корупційних діянь, направлених туди спеціалізованими антикорупційними підрозділами.

З метою належного розгляду повідомлень про корупцію, що надходять до органів влади через їхні антикорупційні портали, пропонуємо створити єдиний антикорупційний веб-портал. Гіперпосилання для переходу на єдиний антикорупційний портал повинні бути розміщені на офіційних веб-сайтах всіх органів влади. Функціональне призначення даного порталу має забезпечувати:

1) оперативний доступ спеціальних суб'єктів протидії корупції до всіх поданих повідомлень про корупцію через даний портал, інформації про перебіг розгляду таких повідомлень та прийнятих рішень;

2) можливість формувати статистику поданих повідомлень про корупцію окремо по кожному органу влади;

3) можливість моніторингу в автоматизованому режимі діяльності антикорупційних підрозділів відповідних органів влади;

4) своєчасне отримання методичної допомоги антикорупційними підрозділами органів влади у випадку виникнення питань під час розгляду повідомлень про корупцію;

5) автоматизований контроль за діяльністю та своєчасним виконанням своїх обов'язків антикорупційними підрозділами органів влади з боку спеціальних суб'єктів протидії корупції;

6) автоматизовану та оперативну звітність антикорупційних підрозділів органів влади про отриманні та опрацюванні повідомлення про корупцію.

Щодо популяризації системи електронних послуг в Україні як таких, що зменшують корупційні ризики, передбаченої вищезазначеним Планом заходів, відзначимо наступне.

Значною мірою реалізація концепції електронного уряду стала можливою завдяки активному розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в глобальному масштабі і використання їх на практиці органами державної влади окремих країн з метою забезпечення доступу громадян до достовірної і своєчасної офіційної та соціально-значимої інформації, створення нових можливостей для конструктивної взаємодії органів влади з населенням, бізнесом та інститутами громадянського суспільства, і що, безсумнівно, особливо важливо, підвищення ефективності державного управління. Однак, вважаємо, що на даний час актуальним є питання доповнення Плану заходів з реалізації Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції на 2019 рік заходами, спрямованими на забезпечення достовірності інформації, що міститься в державних інформаційних ресурсах і оброблюваної державними інформаційними системами, використовуваної в цілях забезпечення інформаційної відкритості.

Також на продовження розгляду питань інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності зазначимо, що з огляду на досвід Міністерства юстиції України у сфері правового забезпечення інформаційної відкритості та проведення антикорупційної і правової експертиз, доцільним є створення на базі офіційного сайту Міністерства юстиції України електронної платформи для обговорення законопроектів. Користувачі Інтернету зможуть направляти до Міністерства юстиції України свої відгуки про нормативно-правові акти, повідомити про проблеми і складнощі, що виникають у правозастосовчій практиці, тобто брати участь у моніторингу правозастосування. Таким чином, можливе залучення громадянського суспільства до процесу вдосконалення антикорупційного законодавства.

Варто зазначити, що особливої важливості у протидії корупції набувають заходи, спрямовані на пропаганду антикорупційної діяльності,

активна соціальна реклама антикорупційної спрямованості, забезпечення участі засобів масової інформації у висвітленні теми корупції і протидії їй та інші. Така проблема, як недостатнє інформування населення про заходи, що вживаються з протидії корупції, «закритість» влади, брак досвіду у зверненні до правоохоронних органів з наявною інформацією про факти корупції, низький рівень участі молоді в профілактиці корупції породжують саму проблему. При цьому велика частина населення терпимо ставиться до корупції і розцінює її як неодмінний атрибут суспільних відносин, що неминуче тягне пасивність у протидії корупції.

Саме тому необхідно впроваджувати комплекс заходів із антикорупційної пропаганди з метою формування в суспільстві нетерпимості до корупційної поведінки. Антикорупційна пропаганда починається з підвищення правової культури громадян. Державні органи, органи місцевого самоврядування повинні займатися просвітницькою роботою з питань протидії корупції. Прямим обов'язком органів місцевого самоврядування має бути формування у населення почуття громадянської відповідальності і зміцнення довіри жителів до влади.

Даний комплекс заходів повинен реалізовуватися за наступними напрямками: популяризація прикладів успішних антикорупційних програм в інших країнах; стимулювання діяльності громадських організацій, які відстежують випадки, практику і методологію корупції в Україні і поширюють отриману ними інформацію; розробка, постійне застосування і використання в засобах масової інформації індексів рівня корумпованості, що дозволяють порівнювати між собою регіони, галузі, великі підприємства, рішення гілок влади і діяльність їхніх конкретних представників; створення системи «локальної гласності» для інформування населення про дії найбільш «видатних представників» корупції (головним чином – силами громадських організацій); постійне інформування суспільства про перебіг реалізації антикорупційної програми.

Окрім цього, необхідно створювати комунікацію між громадянами і

чиновниками, бізнесменами і чиновниками, щоб вони поступово знаходили можливості обговорювати реальні корупційні дії і способи їх уникнення в процесі своєї діяльності.

З огляду на вищезазначене, пропонуємо наступні форми проведення антикорупційної пропаганди:

- 1) антикорупційні кампанії в засобах масової інформації;
- 2) антикорупційні інформаційні кампанії в мережі Інтернет;
- 3) антикорупційні рекламні кампанії з використанням засобів зовнішньої реклами, плакатів, листівок;
- 4) інші форми, що не суперечать чинному законодавству.

Принагідно слід зауважити, що у сучасному світі для досягнення позитивних результатів у сфері антикорупційної пропаганди поряд з традиційними антикорупційними методами необхідно реалізовувати завдання з використанням ресурсів інтернету та інших інформаційно-комунікативних технологій:

1) як окремий напрямок антикорупційної роботи можна створити спеціалізований канал на популярному сайті «YouTube» і розміщувати на ньому відеоуроки для учнів шкіл. Практичний досвід показує, що короткі відеоуроки, які веде вигаданий персонаж, добре сприймаються дітьми;

2) для ігрових порталів варто створювати безкоштовні флеш-ігри антикорупційної тематики. Подібні ігри можна використовувати і в якості додатків у соціальних мережах;

3) у соціальних мережах можна створювати спеціальні групи, де будуть викладатись матеріали у формі карикатур, цікавих коміксів, з використанням популярних персонажів, яких молодь називає «мемами».

Крім ефективності, всі перераховані методи мають ряд безсумнівних переваг, серед яких можна виокремити:

1. Мінімальні фінансові вкладення.
2. Охоплення дуже широкої аудиторії.
3. Створені один раз ресурси будуть працювати на постійній основі 24

години на добу, 365 днів у році.

4. Не буде примусових заходів, що часто є причиною негативного ставлення до різноманітних акцій з боку молоді.

5. Будуть враховані інтереси самої молоді.

6. Вдасться уникнути формального характеру антикорупційної роботи.

7. Буде налагоджено зворотній зв'язок, який допоможе врахувати всі недоліки у подальшій роботі.

Застосування новітніх інформаційних технологій у світі доводить їх ефективність у реалізації антикорупційних практик. Більше того, в умовах неготовності громадян брати активну участь в антикорупційній боротьбі, використання інструментарію інформаційних технологій може стати одним з ефективних засобів залучення населення до дій щодо протидії корупції.

Поширену думку про те, що спочатку потрібно проводити адміністративну реформу і тільки потім інтегрувати інформаційні технології, вважаємо помилковим. Застосування інформаційних технологій спонукає до реформ в адміністративній сфері. Практика боротьби з корупцією зарубіжних країн свідчать, що використання інформаційних технологій під час розслідувань дає суттєву економію коштів і нівелює важливість наявності великих фінансових ресурсів для проведення ефективних розслідувань. На загальнодержавному та регіональному рівні для посилення ролі інформаційних технологій в антикорупційній практиці доцільно покращувати умови для залучення незалежного фінансування журналістських розслідувань (податкові пільги місцевим благодійникам і фондам). З огляду на економічні умови, уряд може надати редакціям, які здійснюють антикорупційні розслідування, підтримку в формі нульової ставки ПДВ.

Загалом відзначимо, що використання інформаційних технологій в антикорупційній сфері може бути розділено на два типи:

1. Внутрішній (потік інформації до уряду і всередині уряду);

2. Зовнішній (потік інформації від уряду до громадян).

Обидва типи технологій мають потенційні можливості посилити

незалежні антикорупційні розслідування.

Внутрішні інформаційні технології зазвичай мають порівняно вузький потенціал посилити незалежні розслідування. Однак даний факт не нівелює їх користь в подоланні корупції. Впровадження інформаційних технологій звужує можливості для корупції за допомогою реструктуризації та систематизації внутрішньодержавних процесів, підвищує адміністративну спроможність державних органів.

Отже, органи влади повинні реалізовувати формулу «чим більше прозорості, тим менше корупції», і роль інформаційних технологій в цьому процесі важко переоцінити. Роль інформаційних технологій в антикорупційній роботі пов'язана з можливостями мінімізації людського чинника в державних процесах за рахунок автоматизації процесів, підвищення прозорості, впровадження електронних операцій, превентивного виявлення корупційних дій, підвищення рівня інформування суспільства, формування звітності, стримування чиновників від корупційних дій за рахунок розголосу, стимуляції етичних поглядів і позицій. Разом з тим, впровадження інформаційних технологій в антикорупційну практику стикається з низкою проблем, серед яких: створення політичної відповідальності, забезпечення правової підтримки, необхідність використання відповідних технологій і забезпечення оперативної сумісності, забезпечення ретельного розслідування і санкцій, подання доказів. Саме тому, з метою оптимізації антикорупційної діяльності в інформаційній сфері, запропоновано:

- створити єдиний антикорупційний веб-портал. Гіперпосилання для переходу на єдиний антикорупційний портал повинні бути розміщені на офіційних веб-сайтах усіх органів влади;

- створити на базі офіційного сайту Міністерства юстиції України електронну платформу для обговорення законопроектів;

- з метою формування просвітницької антикорупційної пропаганди як окремого напрямку антикорупційної роботи запровадити: спеціалізований

канал на популярному сайті «YouTube» і розміщувати на ньому відеоуроки для учнів шкіл; для ігрових порталів варто створювати безкоштовні флеш-ігри антикорупційної тематики; у соціальних мережах можна створювати спеціальні групи, де будуть викладатись матеріали у формі карикатур, цікавих коміксів, з використанням «мемів».

Висновки до розділу

1. Беручи до уваги приведений огляд, з метою систематичної та ретельної обробки даних про корупцію, довіри до антикорупційних органів, варто запозичити позитивний досвід Фінляндії та на офіційних веб-сайтах антикорупційних органів забезпечити можливість громадянам надавати відгуки про дії правоохоронних органів. У свою чергу, правоохоронним органам – надавати поради, інструкції, вказівки щодо заповнення різних заяв (наприклад, повідомлення про правопорушення, заяви про неправомірні дії працівника правоохоронного органу і т.д.), а також висвітлювати інформацію про виконання функцій підрозділами правоохоронних органів на офіційних веб-сайтах, RSS-каналах, фейсбук-сторінках, твіттер-сторінках, ютуб-каналах, інстаграм-сторінках.

2. Вважаємо, що практику антикорупційної діяльності Данії необхідно запровадити і в Україні, створивши єдиний портал інформаторів, який бидозволив анонімно повідомляти про кримінальні правопорушення, грубі порушення закону та кодексу поведінки державних службовців, про конфлікт інтересів на робочому місці.

Таким чином, Данія зарекомендувала себе як країна, в якій добре розвинена превентивна система запобігання та виявлення корупції. Система інформаційно-правового забезпечення протидії корупції Данії здебільшого направлена на збір та моніторинг інформації з метою підготовки оцінок

ризиків корупції, аудиторських звітів, які в подальшому використовуються органами влади для покращення своєї діяльності та запобіганню корупції.

Втім, є і певні прогалини в законодавчій базі, особливо у сферах нагляду за декларуванням активів державних службовців, конфлікту інтересів та лобіювання, непрозорого політичного фінансування та захисту викривачів. Зокрема, GRECO зробила висновок, що за результатами четвертого оцінювання Данії, задовільно виконано лише одну з шести рекомендацій [250].

3. Досліджуючи антикорупційні впровадження Швеції, варто звернути увагу і запровадити в Україні наступні новації у сфері інформаційно-правового забезпечення протидії корупції:

1) створити Комітет з питань етики, до якого б юридичні та фізичні особи могли звертатися із заявами щодо того, чи відповідають конкретні дії (наприклад, заплановані заходи з клієнтами) нормам антикорупційного законодавства. Рішення Комітету публікувати на офіційних веб-сайтах та у соціальних мережах усіх антикорупційних органів;

2) запровадити для правоохоронних органів Методичні вказівки «Про корупцію та конфлікт інтересів», які б містили інформацію щодо питань, які чітко не врегульовані законодавством, але потребують розгляду та обговорення;

3) прийняти та опублікувати Кодекс поведінки для працівників правоохоронних органів з конкретними прикладами та поясненнями щодо очікуваної від них поведінки;

4) проводити обов'язкові тренінги з етики та професійних стандартів для нових працівників правоохоронних органів, а також можливості постійного навчання протягом усього професійного життя як частини постійних заходів із підвищення обізнаності для створення нової культури, особливо щодо корупції та дружби, конфлікту інтересів всередині правоохоронних установ;

5) активізувати підготовку поліції у сферах доброчесності, конфлікту інтересів, запобігання корупції та запровадити механізм надання

конфіденційних консультацій працівникам правоохоронних органів з питань етики та доброчесності.

4. Досліджуючи досвід інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності Люксембургу і вчергове акцентуючи на потребі вдосконалення протидії корупції в Україні, пропонуємо:

1) розробити Кодекс поведінки не лише для працівників правоохоронних органів, а й для членів уряду, який складався б з декількох розділів, що стосуються потенційних конфліктів інтересів членів уряду, їх зобов'язань щодо звітування, зовнішньої діяльності, роботи після закінчення мандату, подарунків, меж гостинності, відзнак та використання державних ресурсів, а також супроводжуватись надійним й ефективним наглядом і примусовим виконанням;

2) створити реєстр подарунків, отриманих членами уряду, де б містилась інформація про ім'я дарувальника, дату їх отримання з описом подарунка чи пропозиції та зазначенням його вартості;

3) забезпечити дієву систему захисту викривачів корупції від репресій.

5. Розглядаючи важливе для нашого дослідження питання зарубіжного досвіду інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, нами було досягнуто наступних результатів.

Дослідження зарубіжних стратегій протидії корупції дало змогу констатувати, що зосереджуватися суто на репресивному підході в антикорупційній діяльності, посилюючи заходи кримінально-правового впливу, є невиправдано одностороннім підходом.

У зарубіжних країнах основні зусилля щодо протидії цьому явищу зазвичай спрямовують на реалізацію адміністративно-правових, інформаційно-правових та організаційних заходів у сфері запобігання корупції.

Варто зазначити, що кожна з провідних країн світу під час здійснення антикорупційних заходів значну увагу приділяла аспекту інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності. Саме цей чинник є одним

із визначальних, оскільки дає громадянам змогу здійснювати моніторинг за проведенням антикорупційної реформи та контролювати дотримання антикорупційного законодавства державними службовцями.

Вважаємо, що одним із перших заходів на шляху реформування антикорупційної стратегії України є впровадження системи інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, яка буде базуватися на:

- вільному доступі широкого кола осіб до інформації про скоєння корупційних правопорушень державними службовцями;
- можливості громадян контролювати дотримання антикорупційного законодавства особами, зазначеними у частині 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції»;
- створення сервісу для розгляду скарг населення щодо корупційних дій чиновників;
- висвітлення у засобах масової інформації відомостей про здійснення корупційних дій чиновниками.

Цей перелік не можна вважати вичерпним, зважаючи на постійні інтеграційні процеси суспільства, він потребуватиме вдосконалення та доповнення.

Однак сьогодні це може стати основою інформаційно-правового забезпечення як важливого чинника антикорупційної діяльності.

6. Органи влади повинні реалізовувати формулу «чим більше прозорості, тим менше корупції», і роль інформаційних технологій у цьому процесі важко переоцінити. Роль інформаційних технологій в антикорупційній роботі пов'язана з можливостями мінімізації людського чинника в державних процесах за рахунок автоматизації процесів, підвищення прозорості, впровадження електронних операцій, превентивного виявлення корупційних дій, підвищення рівня інформування суспільства, формування звітності, стримування чиновників від корупційних дій за рахунок розголосу, стимуляції етичних поглядів і позицій. Разом з тим, впровадження інформаційних технологій в антикорупційну практику

стикається з низкою проблем, серед яких: створення політичної відповідальності, забезпечення правової підтримки, необхідність використання відповідних технологій і забезпечення оперативної сумісності, забезпечення ретельного розслідування і санкцій, подання доказів. Саме тому, з метою оптимізації антикорупційної діяльності в інформаційній сфері, запропоновано:

- створити єдиний антикорупційний веб-портал. Гіперпосилання для переходу на єдиний антикорупційний портал повинні бути розміщені на офіційних веб-сайтах всіх органів влади;

- створити на базі офіційного сайту Міністерства юстиції України електронну платформу для обговорення законопроектів;

- з метою формування просвітницької антикорупційної пропаганди як окремого напрямку антикорупційної роботи запровадити: спеціалізований канал на популярному сайті «YouTube» і розміщувати на ньому відеоуроки для учнів шкіл; для ігрових порталів варто створювати безкоштовні флеш-ігри антикорупційної тематики; у соціальних мережах можна створювати спеціальні групи, де будуть викладатись матеріали у формі карикатур, цікавих коміксів, з використанням «мемів».

ВИСНОВКИ

Основними висновками, які сформовані в результаті дослідження, є наступні:

1. Аналіз наукових джерел (публікацій, наукових видань, посібників, авторефератів, дисертацій тощо) засвідчив, що здебільшого проблемними питаннями в галузі протидії корупції за допомогою інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності виступають: відсутність публічного роз'яснення прав та обов'язків громадян у сфері антикорупційної діяльності; необхідність проведення громадської експертизи проектів нормативних актів; недосконалість механізму прозорого доступу до адміністративних послуг; необхідність вдосконалення механізму доступу до інформації, що віднесена до публічної; потреба висвітлення корупційних діянь та рівня корупції в державі через засоби масової інформації; забезпечення засобам масової інформації незалежної діяльності від їх засновників та публічних осіб держави; належне інформаційно-аналітичне забезпечення суб'єктів антикорупційної діяльності; проведення пропаганди негативного ставлення громадськості до корупційних діянь; інформаційний обмін між суб'єктами протидії корупції та громадськими антикорупційними організаціями.

2. Сучасний стан антикорупційної діяльності пов'язується із циркуляцією значного масиву інформації, який, з одного боку формує засади транспарентності органів публічної влади, правоохоронних органів, спеціалізованих антикорупційних інституцій, що передбачає широкі можливості інформування суспільства про їхню діяльність, а також зниження негативних корупційних явищ всередині самих інституцій; з другого – передбачає широкі можливості для інформування спеціалізованих інституцій про факти вчинення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією; з третього – формує передумови

розширення технологічно-інформаційних можливостей самих спеціалізованих антикорупційних інституцій (використання новітніх інформаційних технологій, сучасних технічних та програмних рішень).

Виокремленотакі недоліки інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності:

- на сьогодні в Україні відсутня нова офіційна загальнодержавна Антикорупційної стратегія на наступні 3–4 роки, яка б формувала чіткі вектори антикорупційної роботи в державі, встановила першочергові задачі та пріоритети роботи для сформованих антикорупційних органів;

- відсутність єдиного державного порталу інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності, який би, з одного боку, дозволив сформуванню реальної взаємодії між громадянськими інститутами та антикорупційними органами, з іншого – сприяв ефективній роботі антикорупційних органів;

- однією з ключових проблем антикорупційної діяльності є низький рівень правової культури та правової свідомості громадян, а також відсутність дієвих механізмів підняття культури та правосвідомості громадян щодо негативного ставлення до корупції;

- відсутність правозастосовних заходів для притягнення до відповідальності високопосадовців, а також відсутність справедливого правосуддя. За інформацією Національного антикорупційного бюро України, лише 25 відсотків корупційних справ, прийнятих судами до свого провадження, були розглянуті, і більше 15 відсотків справ перебувають у судах, у яких більше, як півроку не розпочато слухання справи по суті;

- відсутність у Національного агенства з питань запобігання корупції належного автоматизованого доступу до всіх необхідних реєстрів баз даних, що, у свою чергу, не дозволяє повноцінно виявити різницю видатків над доходами декларантів та їх близьких родичів;

- відсутність інформаційно-правового забезпечення щодо проведення превентивної роботи протидії корупції в органах місцевого самоврядування первинної ланки;

- система антикорупційних підрозділів різних правоохоронних інституцій нараховує значну кількість органів, повноваження яких перетинаються або дублюються.

На нашу думку, врахування зазначених недоліків може бути використано під час розроблення нової Антикорупційної стратегії на наступні 3–4 роки, що позитивно позначиться на розвитку та становленні інформаційно-правового забезпечення діяльності антикорупційних органів як самостійного інституту в системі протидії корупції.

3. Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності – це безперервний, комплексний, закріплений на законодавчому рівні процес взаємоузгоджених заходів, який включає пошук, отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачу та обмін інформації між усіма суб'єктами інформаційних правовідносин, що дозволяє прийняти ефективне управлінське рішення, спрямоване на припинення корупційних діянь та запобігання корупційних ризиків.

4. Інформаційно-правові відносини, пов'язані з антикорупційною діяльністю, є специфічним видом суспільних відносин державно-владного характеру, що виникають у діяльності спеціалізованих антикорупційних органів з приводу виконання ними функцій та повноважень з протидій корупції і характеризуються виникненням спеціальних інформаційних прав, обов'язків, гарантій, необхідних для реалізації означених функцій та повноважень. Інформаційно-правові відносини в антикорупційній сфері, хоч і мають типову структуру, однак кожен їхній елемент (суб'єкт, об'єкт, зміст) характеризується особливими ознаками, що обумовлені специфікою інформаційних процесів при запобіганні та протидії корупційним явищам.

Провівши аналіз інформаційних правовідносин, пов'язаних з антикорупційною діяльністю Національного антикорупційного бюро та

Національного агентства з питань запобігання корупції, потрібно зробити висновок, що правова природа інформаційних відносин Національного антикорупційного бюро має превентивний характер. Особливістю інформаційно-правових відносин Національного агентства з питань запобігання корупції є їхній контрольний-наглядний характер.

Слід констатувати, що на відміну від положень профільних законодавчих актів, що регламентують діяльність Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції, Закон «Про Національну поліцію», а також Закон «Про запобігання корупції» не містить чітких антикорупційних повноважень національної поліції як спеціально уповноваженого суб'єкта протидії корупції, окрім наповнення баз даних інформацією про кримінальні та адміністративні корупційні правопорушення, про осіб, які їх скоїли, та судові рішення щодо зазначених проваджень.

Віднесення органів поліції до переліку спеціальних суб'єктів протидії корупції та відсутність чітко регламентованих повноважень поліції у сфері протидії корупції акцентує увагу на розробленні спеціального нормативно-правового акта або доопрацювання чинного Закону «Про запобігання корупції» на предмет повноважень національної поліції як спеціального органу з протидії корупції, а також визначення спеціального структурного підрозділу поліції, що дозволить уникнути зловживань з боку органів поліції та підсилить їх місце в системі спеціальних органів протидії корупції.

5. Інформаційно-правовий статус посадових осіб антикорупційних органів – це закріплена за відповідними посадовими особами спеціалізованих антикорупційних органів в антикорупційних нормативних актах різного рівня та відомчості сукупність прав, гарантій та обов'язків інформаційно-правового характеру, що реалізується ними у встановлених межах (правообмеженнях) та забезпечується юридичною відповідальністю.

Особливості інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів можна визначити, виходячи з положень чинного

законодавства, які закріплюють основні функції посадових осіб антикорупційних органів. До них, зокрема, належать: попередження корупції, вжиття превентивних антикорупційних заходів; виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень; запобігання корупції (зокрема, спеціальна перевірка щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; вимоги щодо прозорості інформації тощо); проведення моніторингу стану запобігання та протидії корупції в Україні; формування (реалізація) антикорупційної політики в державі, а також інші завдання, визначені законодавством України тощо.

Встановлено, що ключовими аспектами інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів, які обумовлюють здатність виконувати професійні обов'язки, є такі:

- доступ до інформаційних баз даних усіх органів влади;
- право вимагати таємну чи конфіденційну інформацію;
- інформування громадськості про заходи щодо запобігання корупції;
- реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції;
- висвітлення антикорупційної діяльності в аудіовізуальних та друкованих засобах масової інформації та мережі Інтернет;
- забезпечення виконання антикорупційних програм тощо.

6. Використання досвіду таких країн як Данія, Швеція, Фінляндія дозволив зробити висновки про те, що впровадження системи інформаційного-правового забезпечення до антикорупційної діяльності повинно базуватися на:

- вільному доступі широкого кола осіб до інформації про скоєння корупційних правопорушень державними службовцями;
- можливості громадян контролювати дотримання антикорупційного законодавства особами, зазначеними у частині 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції»;

- створення сервісу для розгляду скарг населення на корупційні дії чиновників;
- висвітлення у засобах масової інформації відомостей про здійснення корупційних дій чиновниками.

7. Проведений аналіз чинного законодавства з протидії корупції дає можливість стверджувати про відсутність закріпленого на законодавчому рівні такого інституту з протидії корупції як інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності.

Зазначене вимагає внесення відповідних змін до Закону «Про запобігання корупції». На підставі здійсненого дослідження пропонуємо впровадити на законодавчому рівні механізм інформаційно-правового забезпечення діяльності антикорупційних органів, доповнивши окремі положення профільного закону наступними нормами, а саме:

Частину першу статті 1 Закону № 1700-VII від 14.10.2014 доповнити новим абзацом такого змісту: «інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності» – сукупність заходів спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, що включає доступ до всіх державних та комунальних баз даних, пошук, отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачу всіх даних та обмін інформацією, що необхідні антикорупційним органам для прийняття ефективних рішень для припинення корупційних діянь та запобігання корупційних ризиків.

У частині 2 статті 8 Закону № 1700-VII від 14.10.2014 слова «інформаційно-довідкове» замінити на «інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності», виклавши частину 2 статті 8 Закону в такій редакції: «Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності, організаційне та інше забезпечення діяльності Національного агентства здійснює його апарат».

Розділ дев'ятий Закону № 1700-VII від 14.10.2014 доповнити новою статтею (60-1) такого змісту:

«Стаття 60-1. Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної

діяльності

Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції здійснюється відповідно до Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності.

Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності розробляється Національним антикорупційним бюро України, Національним агентством з питань запобігання корупції спільно з Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, вищим антикорупційним підрозділом Національної поліції та затверджується постановою Кабінетом Міністрів України.

Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності встановлює механізм доступ спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції до всіх державних та комунальних баз даних, пошук, отримання, накопичення, зберігання, опрацювання, передачу всіх даних та обмін інформацією, що необхідні спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції для прийняття ефективних рішень з метою припинення корупційних діянь та запобігання корупційних ризиків.

Положення про інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності має гриф користування з обмеженим доступом».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Клімова С.М. Інституціональна організація фінансового контролю на центральному рівні державного управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Харків, 2003. 18 с.
2. Соловйов В.М. Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України: теоретичний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. наук з держ. упр.: 25.00.01. Київ, 2013. 35 с.
3. Івасенко С. М. Запобігання та протидія корупції в правоохоронних органах: організаційно-управлінський аспект: дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Київ, 2015. 199 с.
4. Попченко Т.П. Розвиток державно-управлінських механізмів протидії виникненню корупції у сфері охорони здоров'я в Україні : дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2010. 250 с.
5. Сюсяйло О.М. Державний механізм запобігання та протидії корупції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Донецьк, 2012. 20 с.
6. Тіньков А.Л. Запобігання та протидія політичній корупції в системі державного управління України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2013. 20 с.
7. Козак В.І. Адміністративна реформа в Україні як механізм протидії корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2015. 20 с.
8. Задорожний С.А. Механізми запобігання та протидії корупції в органах місцевої влади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Івано-Франківськ, 2017. 20 с.

9. Лавренюк Ю.Ф. Становлення публічного управління у сфері запобігання корупції в Україні: організаційно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Львів, 2018. 20 с.
10. Серьогін С.С. Сергійович. Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади України: дис. канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Дніпропетровськ, 2009. 249 с.
11. Братковський М. Л. Формування механізмів реалізації публічної влади на підставі довіри : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. наук з держ. упр.: 25.00.02. Донецьк, 2011. 34 с.
12. Безпрозванна В. М. Механізми державного регулювання прав медичних працівників в Україні: стан і перспективи розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2011. 20 с.
13. Нестругіна І. М. Організаційно-правовий механізм державного фінансового контролю в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Харків, 2012. 20 с.
14. Дроздова Н. Г. Розвиток організаційно-правового механізму управління системою державних закупівель на конкурсних засадах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. О., 2013. 20 с.
15. Критенко О. О. Розвиток механізмів державного управління системою державних закупівель в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Миколаїв, 2014. 20 с.
16. Яковенко Г. Б. Удосконалення державного механізму запобігання та протидії корупції: особливості транзитивних систем : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Донецьк, 2013. 20 с.
17. Побережний В. В. Становлення запобігання і протидії корупції в органах виконавчої влади України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.03. Київ, 2014. 20 с.
18. Молдован Е.С. Морально-ідеологічні засоби запобігання і протидії корупції на державній службі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.03. Дніпропетровськ, 2013. 20 с.

19. Толкованов В. В. Інструменти забезпечення доброго врядування на місцевому і регіональному рівнях : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.04.Запоріжжя, 2013. 36 с.

20. Невмержицький Є.В. Корупція як соціально-політичне явище: особливості проявів і механізми подолання в сучасній Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 1999. 19 с.

21. Чемерис І.В. Політико-правові механізми запобігання та протидії корупції в органах державної влади України : дис. канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2012. 209 с.

22. Сафоненко А. О. Антикорупційна політика в умовах трансформації українського суспільства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : 23.00.02. К., 2004. 16 с.

23. Кохан Г. В. Політична корупція: оцінювання причин, форм, наслідків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: 23.00.01. Київ, 2010. 16 с.

24. Печкуров И.В. Противодействие коррупции в контексте национальной безопасности России: информационно-правовые аспекты : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. соц. наук : 22.00.04.Ростов-на-Дону, 2016. 20 с.

25. Рогульський С.С. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук : спец. 12.00.07.Київ, 2005. 19 с.

26. Тучак Р.М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук : спец. 12.00.07. Харків, 2007. 21 с.

27. Гайдук А.В. Заходи адміністративного примусу у боротьбі з корупцією в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук : спец. 12.00.07.Київ, 2006. 20 с.

28. Панфілов О.Є. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук : спец. 12.00.07.Одеса, 2013. 22 с.
29. Захарчук О. З. Використання досвіду органів влади зарубіжних країн у боротьбі з корупційними правопорушеннями в Україні: адміністративно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук : спец. 12.00.07.Львів, 2012. 16 с.
30. Сич М.О. Адміністративно-правова протидія корупційним правопорушенням : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук : спец. 12.00.07.Запоріжжя, 2015. 20 с.
31. Яцків І.І. Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 239 с.
32. Гвоздецький В.Д. Адміністративно-правові та організаційні засади запобігання і протидії корупції в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2015. 39 с.
33. Литвиненко В.І. Концепція адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2015. 40 с.
34. Глушко Є.В. Адміністративно-правове забезпечення участі громадськості у протидії корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2016. 19 с.
35. Пилип Я.Ю. Інституційні гарантії забезпечення прав і свобод громадян у сфері запобігання та протидії корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07.Ужгород, 2016. 14 с.
36. Довжанин В.М. Засоби адміністративно-правового забезпечення прав і свобод громадян у сфері запобігання та протидії корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Ужгород, 2015. 14 с.
37. Рівчаченко С.В. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як спосіб протидії корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Запоріжжя, 2017. 17 с.

38. Берднікова К.В. Адміністративна відповідальність за порушення встановлених заборон та обмежень в сфері запобігання корупції в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07.Київ, 2016. 19 с.
39. Ткаченко О.В. Адміністративно-правові засади протидії корупції в органах внутрішніх справ : дис. на канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 208 с.
40. Алфьоров С.М. Адміністративно-правовий механізм протидії корупції в органах внутрішніх справ : дис. д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. 444 с.
41. Мельникович В.М. Кадрова політика в органах внутрішніх справ України: адміністративно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Львів, 2014. 20 с.
42. Йосифович Д.І. Адміністративна відповідальність посадових осіб органів місцевого самоврядування за корупційні діяння : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07.Львів, 2009. 20 с.
43. Коваленко Ю.В. Адміністративно-правові засоби протидії корупції в органах Державної митної служби України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2011. 20 с.
44. Сушовець А. О. Адміністративно-правове регулювання формування та функціонування органів державної податкової служби в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2012. 19 с.
45. Яфонкін А. О. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією серед державних службовців в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07.Ірпінь, 2013. 20 с.
46. Армаш Н. О. Концептуально-методологічні засади співвідношення державних політичних посад з посадами державної служби в органах виконавчої влади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. юр. наук : спец. 12.00.07.Запоріжжя, 2014. 40 с.

47. Тулі Хайдер Абдулнабі. Адміністративно-правові засоби боротьби з корупцією в державних органах: на прикладі України та Іраку (порівняльно-правове дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07.Київ, 2015. 19 с.

48. Добровольський О.І. Адміністративно-правове регулювання протидії корупції в органах Державної фіскальної служби України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2015. 16 с.

49. Боднарчук О.Г. Адміністративно-правові засади протидії корупції у Державній кримінально-виконавчій службі України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук : спец. 12.00.07. Ірпінь, 2016. 40 с.

50. Мусієнко О.П. Адміністративно-правові заходи запобігання та протидії корупції в органах виконавчої влади і місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2017. 22 с.

51. Конєва С.О. Звільнення з публічної служби як захід запобігання корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 16 с.

52. Подоляк Е.Б. Адміністративно-правові засади запобігання корупції в умовах реформування державно-владного апарату України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Львів, 2017. 20 с.

53. Заброда Д.Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07.Київ, 2005. 20 с.

54. Бездольний М.Ю. Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії корупції : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2009. 20 с.

55. Завгородній В.А. Адміністративно-правове регулювання взаємодії органів внутрішніх справ та громадських організацій у протидії корупції : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпропетровськ, 2010. 268 с.

56. Дьомін І.А. Адміністративно-правові засади запобігання та протидії корупції міліцією України : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07.Київ, 2010. 212 с.

57. Коруля І.В. Міліція в механізмі протидії корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2012. 19 с.

58. Кінаш М.М. Адміністративно-правові засади взаємодії органів внутрішніх справ з іншими правоохоронними органами щодо протидії корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук : спец. 12.00.07. Дніпропетровськ, 2015. 20 с.

59. Грабець І. Н. Адміністративно-правові засади діяльності прокурора щодо протидії адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією в Україні : дис. канд. юр. наук : спец. 12.00.07.Київ, 2015. 20 с.

60. Клочко І.О. Органи прокуратури України в системі суб'єктів протидії корупції : адміністративно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Суми, 2018. 20 с.

61. Мельник М.І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції : дис. канд. юр. наук : 12.00.08.Київ, 2002. 506 с.

62. Машлякевич Д.С. Кримінологічні засади формування та реалізації стратегії запобігання і протидії корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.08.Харків, 2015. 16 с.

63. Юрчишин В.М. Проблеми державного та приватного обвинувачення в судах України : дис. канд. юрид. наук: 12.00.09.Київ, 2004. 194 с.

64. Шведова Г.Л. Корупція (політико-кримінологічне дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.08.Київ, 2013. 20 с.

65. Шевченко О.В. Кримінологічна характеристика та запобігання корупційній злочинності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.08. Київ, 2012. 19 с.

66. Бусол О.Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. юр. наук : спец. 12.00.08. Київ, 2015. 36 с.

67. Аркуша Л.І. Основи виявлення та розслідування легалізації доходів, одержаних у результаті організованої злочинної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. юр. наук : спец. 12.00.09. Одеса, 2011. 40 с.

68. Щур Б.В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.09. Харків, 2005. 20 с.

69. Кимлик Н.В. Особливості розслідування злочинів, пов'язаних із корупцією : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.09. Ірпінь, 2013. 18 с.

70. Шило А.І. Методика розслідування хабарництва в контексті нового антикорупційного законодавства України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.09. Київ, 2013. 18 с.

71. Чичирко С.В. Основи виявлення та розслідування окремих проявів корупційної діяльності у правоохоронних та судових органах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.09. Одеса, 2011. 21 с.

72. Мельник О.В. Проблеми прокурорського нагляду за додержанням законів при розслідуванні вимагань : дис. канд. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 2006. 214 с.

73. Сухонос В.В. Организационно-правовые проблемы кадрового обеспечения органов прокуратуры : дис. канд. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 1999. 174 с.

74. Петрова А.С. Організаційно-правові засади протидії корупції в судовій системі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.10. Харків, 2017. 20 с.

75. Гаврюшенко Г.В. Організаційно-правові засади забезпечення транспарентності прокурорської діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.10. Харків, 2015. 20 с.

76. Федорович В.І. Теоретичне обґрунтування механізму відповідальності судді за недоброчесну поведінку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.10. Львів, 2015. 20 с.

77. Трепак В.М. Розкриття та розслідування хабарництва, вчинюваного суддями, та подолання протидії засобами оперативно-розшукової діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.09. Київ, 2011. 19 с.

78. Петрашко С.Я. Міжнародно-правовий механізм протидії корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.11. Київ, 2012. 20 с.

79. Візір А.М. Міжнародно-правові зобов'язання держав з Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції : дис. канд. юрид. наук : 12.00.11. Харків, 2011. 215 с.

80. Нуруллаєв І.С.О. Міжнародно-правове співробітництво в системі Ради Європи у боротьбі з корупцією : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.11. Харків, 2008. 20 с.

81. Гарбазей Д. О. Міжнародно-правові основи боротьби з корупцією : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.11. Харків, 2015. 22 с.

82. Кузьміна К.О. Правове регулювання звільнення працівників із підстав, що спрямовані на запобігання корупції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.05. Дніпропетровськ, 2015. 19 с.

83. Куренда С.В. Земельно-правові засади запобігання корупції в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.06. Київ, 2016. 18 с.

84. Дрьомін В.М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.08. Одеса, 2010. 38 с.

85. Буряк Г.С. Корупційні відносини в сучасних умовах інституціоналізації світової економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.02. Київ, 2010. 20 с.

86. Бовкун Є.А. Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в діяльності органів Державної Податкової служби України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2013. 21 с.

87. Литвин Н.А. Інформаційне забезпечення протидії корупції в діяльності органів Державної Фіскальної служби України. Юридичний науковий електронний журнал. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. С. 93–95.

88. Мицишин Н. В. Проблемні питання правового регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення протидії організованій злочинності й корупції. Право і суспільство. 2016. № 3. Ч. 2. С. 163–171.

89. Бесчастний В. М. Деякі аспекти інформаційного забезпечення протидії корупції. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції: збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 31 березня 2017 р.). Харків: ХНУВС, 2017. С. 18–19.

90. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки. Постанова Каб. Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 265.Офіц. вісн. України. 2015. 22 трав. (№ 38). С.108. ст.1146.

91. Трансперенсі інтернешнл Україна. Transparency international Ukraine. 2013. URL:<https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiji-cpi-2013/>

92. Трансперенсі інтернешнл Україна. Transparency international Ukraine. 2017. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2017/>

93. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки. Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1699-VII. Офіц. вісн. України. 2014. 7 листопада 2014 р. №87.С. 134. ст.2473.

94. Про запобігання корупції. Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. Офіц. вісн. України. 2014. 7 листопада 2014 р. №87.С.156. ст. 2474.

95. Угода про асоціацію та Звіт між Україною та ЄС набула чинності в повному обсязі. URL: <https://www.dw.com/uk/%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B0%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8E-%D1%82%D0%B0-%D0%B7%D0%B2%D1%82-%D0%BC%D1%96%D0%B6-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%BE%D1%8E-%D1%82%D0%B0-%D1%94%D1%81-%D0%BD%D0%B0%D0%B1%D1%83%D0%BB%D0%B0-%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%B2-%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D0%BE%D0%B1%D1%81%D1%8F%D0%B7%D1%96/a-40320850>

96. Про Національне антикорупційне бюро України. Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. Офіц. вісн. України. 2014. 7 листопада 2014 р. №87.С.104. ст.2472.

97. Про утворення Національного агентства з питань запобігання корупції : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 р. № 118. Офіц. вісн. України. 2015. 3 квітня 2015 р., № 24. С. 31. ст. 664.

98. Про утворення Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 104. Офіц. вісн. України. 2016. 11 березня 2016 р., № 18. С. 307. ст. 722.

99. Стратегія сталого розвитку «Україна–2020» : Указ Президента України від 12 січ. 2015 р. №5/2015. Офіц. вісн. України. 2015. 23 січня 2015 р., № 4. С. 8. ст. 67.

100. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про доступ до публічної інформації». Закон України від 27 березня 2014 № 1170-VII. Офіц. вісн. України. 2014. 29 квітня 2014 р. №33. С.7. ст.874

101. Про відновлення довіри до судової влади в Україні :Закон України від 08 квітня 2014 р. № 1188-VII. Офіц. вісн. України. 2014. 22 квітня 2014р. №31. С.57. ст.841.

102. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України. Закон України від 13 травня 2014 № 1261-VII. Офіц. вісн. України. 2014. 13 червня 2014 р. №45. С.26. ст.1182.

103. Про очищення влади.Закон України від 16 вересня 2014 № 1682-VII. Офіц. вісн. України. 2014. 21 жовтня 2014 р. №82. С.7. ст.2317.

104. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячівЗакон України від 14 жовтня 2014 № 1701-VII. Офіц. вісн. України. 2014. 07 листопада 2014 р. №87. С.219. ст.2475.

105. Про прокуратуру.Закон України від 14 жовтня 2014 № 1697-VII.Офіц. вісн. України. 2014. 7 листопада 2014 р. №87. С.9. ст.2471.

106. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 14 жовтня 2014 № 1702-VII.Офіц. вісн. України. 2014. 18 листопада 2014 р. №90. С.7. ст. 2576.

107. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці. Закон України від 28 грудня 2014 № 77-VIII.Офіц. вісн. України. 2015. 16 січня 2015 р. №3. С.206. ст.52.

108. Про відкритість використання публічних коштів :Закон України від 11 лютого 2015 № 183-VIII.Офіц. вісн. України. 2015. 13 березня 2015 р. №18. С.45. ст.476.

109. Про забезпечення права на справедливий суд. Закон України від 12 лютого 2015 № 192-VIII.Офіц. вісн. України. 2015. 10 березня 2015р. № 17. С.24. ст.447.

110. Про внесення змін до деяких законів України щодо Суспільного телебачення і радіомовлення України.Закон України від 19 березня 2015 № 271-VIII.Офіц. вісн. України. 2015. 21 квітня 2015 р. №29. С.12. ст. 844.

111. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення прозорості у сфері відносин власності з метою запобігання корупції. Закон України від 14 липня 2015 № 597-VIII. Офіц. вісн. України. 2015. 18 серпня 2018 р. №63. С.95. ст.2076.

112. Про внесення змін до деяких законів України у сфері державних закупівель щодо приведення їх у відповідність із міжнародними стандартами та вжиття заходів з подолання корупції. Закон України від 15 вересня 2015 № 679-VIII.Офіц. вісн. України. 2015. 9 жовтня 2015 р. №78. С.28. ст. 2591.

113. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції. Закон України від 08 жовтня 2015 № 731-VIII.Офіц. вісн. України. 2015. 04 грудня 2015р. №94. С.13. ст. 3192.

114. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань.Закон України від 03 листопада 2015 № 743-VIII. Офіц. вісн. України. 2015. 11 грудня 2015р. №96. С.11. ст. 3273.

115. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших

злочинів. Закон України від 10 листопада 2015 № 772-VIII. Офіц. вісн. України. 2015. 22 грудня 2015 р. №99. С.13. ст.3385.

116. Про Державне бюро розслідувань. Закон України від 12 листопада 2015 № 794-VIII. Офіц. вісн. України. 2016. 29 січня 2016 р. №6. С.11. ст.295.

117. Про публічні закупівлі. Закон України від 25 грудня 2015 № 922-VIII. Офіц. вісн. України. 2016. 1 березня 2016 р. №15. С.9. ст.582.

118. Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» щодо забезпечення прозорості в організації діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з метою виконання рекомендацій Міжнародного валютного фонду. Закон України від 18 лютого 2016 № 1020-VIII. Офіц. вісн. України. 2016. 11 березня 2016 р. №18. С.279. ст.714.

119. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру у 2016 році. Закон України від 15 березня 2016 № 1022-VIII. Офіц. вісн. України. 2016. 29.03.2016 р. №23. С.9. ст.897.

120. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності. Закон України від 02 червня 2016 № 1405-VIII. Офіц. вісн. України. 2016. 05 липня 2016 р. №50. С.10. ст.1775.

121. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів. Закон України від 02 червня 2016 № 1403-VIII. Офіц. вісн. України. 2016. 15 липня 2016 р. №53. С.7. ст.1851.

122. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02 червня 2016 № 1402-VIII. Офіц. вісн. України. 2016. 26 липня 2016 р. №56. С.9. ст. 1935.

123. Про Вищу раду правосуддя. Закон України від 21 грудня 2016 № 1798-VIII. Офіц. вісн. України. 2017. 13 січня 2017 р. №4. С.180. ст. 107.

124. Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища. Закон України від 09 лютого 2017 № 1848-VIII. Офіц. вісн. України. 2017. 21 березня 2017 р. №23. С.16. ст.649.

125. Про внесення змін до деяких законів України щодо особливостей фінансового контролю окремих категорій посадових осіб. Закон України від 23 березня 2017 № 1975-VIII. Офіц. вісн. України. 2017. 7 квітня 2017р. №28. С.7. ст.809.

126. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення. Закон України від 19 жовтня 2017 № 2168-VIII. Офіц. вісн. України. 2018. 12 січня 2018 р. №4. С.9. ст.148.

127. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України. Закон України; Статут від 15 березня 2018 № 2337-VIII. Офіц. вісн. України. 2018. 17 липня 2018 р. №54.

128. Про дипломатичну службу. Закон України від 07 червня 2018 № 2449-VIII. Офіц. вісн. України. 2018. 03 липня 2018 р. №50.

129. Про Вищий антикорупційний суд. Закон України від 07 червня 2018 № 2447-VIII. Офіц. вісн. України. 2018. 22 червня 2018 р. №48. С.16. ст. 1656.

130. FreedomHouse «Nations in Transit Ratings and Averaged Scores». URL: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2017/ukraine>

131. Національне агенство з питань запобігання корупції. Статистичні дані. Кількість декларацій, що надійшли до Єдиного державного реєстру у 2017 році. URL: <https://nazk.gov.ua/statystychni-dani>

132. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом у 2017 році. URL: https://eu-ua.org/sites/default/files/imce/layout_16_02_final.pdf

133. План заходів з впровадження системи проведення логічного та арифметичного контролю декларацій та модернізації програмно-апаратного комплексу інформаційно-телекомунікаційної системи «Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або

місцевого самоврядування». Постанова Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 787-р. Урядовий кур'єр. 2017. 22 листопад 2017 р., № 220.

134. Порядок інформаційного обміну між органами доходів і зборів, іншими державними органами та підприємствами за принципом «єдиного вікна» з використанням електронних засобів передачі інформації. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2016 р. № 364. Офіц. вісн. України. 2016. 21 червня 2016 р., № 46. С. 26. ст. 1667.

135. Уряд схвалив рішення про обов'язкове використання принципу «єдиного вікна» в українських митницях з 1 лютого 2018 року. URL:<https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250443668>

136. Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2017 рік. URL:https://nazk.gov.ua/sites/default/files/dodatok_2_zvit_pro_diyalnist.pdf

137. Звіт за 2014 рік, форми 1-КОВС, затверджений Наказом НПУ №299 від 08.04.2016, Наказ ГПУ від 23.10.2012 р. № 103 (за погодженням з Держстатом України). URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm

138. Звіт за 2015 рік, форми 1-КОВС, затверджений Наказом НПУ №299 від 08.04.2016, Звіт ФОРМИ № 1-ОЗ (за погодженням з Держстатом України). URL:http://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm

139. Звіт за 2016 рік, форми 1-КОВС, затверджений Наказом НПУ №299 від 08.04.2016. URL:http://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm

140. Звіт за 2017 рік, форми 1-КОВС. (за погодженням з Держстатом України). URL:http://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm

141. Звіт за I квартал 2018 рік (за погодженням з Держстатом України). URL:http://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm

142. PwC Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018 року: результати опитування українських організацій. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/pwc-gecs-2018-ukr.pdf>

143. Ільєнок Т. В. Боротьба з корупцією: міжнародний досвід. Юридична наука. 2013. № 2. С. 71–77.

144. Порядок підготовки, подання антикорупційних програм на погодження до Національного агентства з питань запобігання корупції та здійснення їх погодження. Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 08 грудня 2017 № 1379. Офіц. вісн. України. 2018. 02 лютого 2018 р., № 10. С. 184. ст. 390.

145. Інформаційно-аналітична довідка про виконання державними органами та органами місцевого самоврядування антикорупційних програм у 2017 році. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL:<https://nazk.gov.ua/sites/default/files/analiz2017rik.pdf>

146. Костенко О. М., Бусол О. Ю. Концепція протидії корупційній злочинності в Україні потребує нових підходів: основні тези. Публічне право. 2016. № 2. С. 143–151.

147. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. Офіц. вісн. України. 2017. 06 жовтня 2017 р., № 78. С. 109. ст. 2402.

148. Eu-Ukraine parliamentary association committee Seventh Meeting 18-19 April 2018 Strasbourg. Final statement and recommendations pursuant to Article 467(3) of the Association Agreement. URL:<http://comeuroint.rada.gov.ua/uploads/documents/29392.pdf>

149. Президент підписав Закон «Про утворення Вищого антикорупційного суду». URL:<http://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-pro-utvorennya-vishogo-antikorupcij-48342>

150. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України». Указ Президента України від 26 травня 2015 року №287/2015. Офіційний вісник Президента України. 2015. №13. С. 50. ст. 874.

151. Шепетько С. А. Міжвідомче інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів, які здійснюють боротьбу з організованою

злочинністю. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. Випуск 43. Том 2. С. 102–105.

152. Грень Р. Р. Взаємодія оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2016. Вип. 38(2). С. 99–102.

153. У поліції розповіли про розслідування перестрілки в Княжичах і долі грабіжників. URL:<https://ukr.segodnya.ua/ukraine/v-policii-rasskazali-o-rassledovanii-perestrelki-v-knyazhichah-i-sudbe-grabiteley-776705.html>

154. Петровський О. Проблемні питання формування єдиного інформаційного простору правоохоронних органів. Підприємництво, господарство і право. № 8. 2017. С. 145–148.

155. Білас А. І. Взаємовідносини України та європейського поліцейського офісу, перспективи розбудови європейського поліцейського простору. Європейські перспективи. 2014. № 6. С. 105–111.

156. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво від 04.12.2016 р. URL:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16

157. Овчаренко О. М. Вдосконалення взаємодії органів кримінальної юстиції. Питання боротьби зі злочинністю. 2013. Вип. 25. С. 115–125.

158. Шостко О. Ю. Протидія організованій злочинності в європейських країнах: монографія. Х.: Право, 2009. 360с.

159. Council Decision of 6 December 2001 on the development of the second generation Schengen Information System (SIS II). OJ L 328. 13.12.2001. P. 14.

160. Інформаційні системи в управлінні персоналом. Навчальний посібник / В. С. Пономаренко, І. В. Журавльова, І. Л. Латишева. Харків: ХНЕУ, 2008. 336 с.

161. Бірюков В.В. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів : навчальний посібник. Луганськ: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2009. 112 с.

162. Безрученко В.С. Напрями вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення підрозділів податкової міліції. Проблеми удосконалення законодавства і практики протидії злочинності у сфері господарської діяльності : збірник наукових праць за матеріалами Міжнародного науково-практичного семінару; 10 грудня 2009 року. К.:Вік. Прінт, 2009. 278 с.

163. Коваль Р.А. Інформаційне забезпечення діяльності органів державної влади в умовах глобалізації на регіональному рівні. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. 2014. Вип. 1. С. 103–111.

164. Петрова І.О. інформаційне забезпечення органів місцевого самоврядування в сучасній Україні. Наукові праці. 2011. Вип. 134. Том 147. С. 45–48.

165. Бовкун Є.А. Принципи та форми інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в органах Державної податкової служби України. Право і Безпека. 2010. № 3. С. 151–156.

166. Азаров М.С. Мониторинг информационного обеспечения противодействия коррупции в деятельности органов исполнительной власти субъектов Российской Федерации. Информационное право. 2011. № 1. С. 23–27.

167. Про Концепцію Національної програми інформатизації : закон України від 4 лютого 1998 р. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 27–28. Ст. 182.

168. Податковий кодекс України. Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. Офіційний вісник України. 2010. № 92. С. 9. ст. 3248.

169. Информационная технология. Комплекс стандартов на автоматизированные системы. Термины и определения URL: <http://helpnik.college.ks.ua/standart/gost/Catalog/Index/10/10673.htm>

170. Про інформацію. Закон України від 2 жовтня 1992р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650.

171. Про Комплексну програму створення єдиної національної системи зв'язку : постанова Кабінету Міністрів України від 23 вересня 1993 року № 790. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/790>

172. Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05 вересня 2012 року № 634-р. Офіційний вісник України. 2012. №67. С.66.

173. Про Єдину комп'ютерну інформаційну систему правоохоронних органів з питань боротьби зі злочинністю : указ Президента України від 31 січня 2006 року № 80/2006. Офіційний вісник України. 2006. №5. С.45. ст. 212.

174. Положення про єдину цифрову відомчу телекомунікаційну мережу МВС : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 04 липня 2016. № 596. Офіційний вісник України. 2016. №64. С.98. ст.2159.

175. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : Міжнародний документ від 31.10.2003. Офіційний вісник України. 2010. № 10. / № 44, 2006, ст. 2938. С.52, ст.506.

176. Стамбульський план дій по боротьбі з корупцією. Міжнародний документ від 21.01.2004. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-04

177. Управління органами Національної поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка. Харків: Стильна типографія, 2017. 580 с.

178. Якість інформації. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Якість_інформації

179. Угода про інформаційне забезпечення системи управління та захист секретів Об'єднаних Збройних Сил Співдружності Незалежних Держав та Збройних Сил держав-учасниць Угоди СНД. Міжнародний документ від 15.05.1992. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/997_130

180. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Тлумачний словник економіста. К.: Центр учбової літератури, 2009. 264 с.

181. Модельний закон «Основи законодавства про антикорупційну політику» СНД; Міжнародний документ, Закон від 15.11.2003.URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_944
182. Коваленко Л.П. Особливості інформаційно-правових норм і відносин. Форум права. 2012. № 4. С. 475–481. URL:<http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2056/1/Kovalenko.pdf>
183. Перов Д.О. Склад інформаційних правовідносин. Актуальні проблеми держави і права. Випуск 71. 2014. С. 88–95.
184. Копылов В.А. Информационное право. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Юристъ, 2002. 512 с.
185. Кохановська О.В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві. Монографія. К.: Київський університет, 2006. 463 с.
186. Марущак А. Поняття суб'єктів інформаційних правовідносин та їх класифікація. Журнал Правова інформатика. 2006. №4 (12). С. 44–48.
187. Рождественська О.С. Поняття особливого суб'єкта як сторони інформаційно-правових відносин. Право і безпека. 2004. № 3/4. С. 160–163.
188. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні. Указ Президента України від 22 липня 1998 р. №810/98.Офіц. вісн. України. 1999. 11 червня 1999 р., № 21. С. 32. ст. 943.
189. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. Офіц. вісн. України. 2015. 18 серпня 2015 р. №63. С.33. ст.2075.
190. Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України : Наказ, Національної поліції України від 07 листопада 2015 р. № 81. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>
191. Про звернення управління захисту економіки у місті Києві Департаменту захисту економіки Національної поліції України. Постанова Центральної виборчої комісії від 1 грудня 2016 року № 490.URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0490359-16>
192. Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України : Наказ, Генеральна прокуратура України

від 12 квітня 2016 р. № 149. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0149900-16/sp:max100>

193. Галашан І.В. Правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції в Україні. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 2. С. 120–122. URL: http://www.pap.in.ua/2_2017/33.pdf

194. Подоляка С.А. Особливості адміністративно-правового статусу суб'єктів протидії корупції в органах прокуратури України. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 4. С. 121–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2017_4_17

195. Комарова Ю.М. Адміністративно-правовий статус Національного антикорупційного бюро України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2018. 18 с.

196. Павленко П.І. Правовий статус службовця органів внутрішніх справ: проблеми загальної теорії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.01. Харків, 2003. 20 с.

197. Ткачук О.І. Правовий статус посадових осіб митної служби України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. К., 2008. 19 с.

198. Янюк Н.В. Адміністративно-правовий статус посадової особи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. К., 2003. 17 с.

199. Плетньова А.Є. Сучасний стан нормативно-правового регулювання протидії корупції в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: юридичні науки. Херсон, 2017. В.5 Т.2. С. 62–64.

200. Кузнецова М.Ю. Інформаційно-правовий статус: поняття, ознаки, структура. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: юридичні науки. 2018. № 2. Випуск 2. Том 1. С. 165–168.

201. Кузнецова М. Ю. Органи виконавчої влади України як суб'єкт інформаційних правовідносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2015. 23 с.
202. Информационные правоотношения: теоретические аспекты : коллективная монография / И.М. Рассолов, А.Б. Агапов, В.Н. Протасов, ред.: И.М. Рассолов, Моск. гос. юрид. ун-т им. О.Е. Кутафина (МГЮА). М.: Проспект, 2017. 208 с.
203. Про Антикорупційну стратегію на 2018–2020 роки: Проект Закону від 26.04.2018 р. №8324
URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63942
204. Типове положення про уповноважений підрозділ (особу) з питань запобігання та виявлення корупції. Постанова КМУ від 04 вересня 2013 р. № 706 Питання запобігання та виявлення корупції. Офіц. вісн. України. 2013. 11 жовтня 2013 р. №76. С.261. ст. 2826
205. Методичні рекомендації щодо діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції : Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 13 липня 2017 № 317. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0317884-17>
206. Кодекс професійної етики працівників національного антикорупційного бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/kodeks-etyky-pracivnykiv-nacionalnogo-antikorupciynogo-byuro-ukrayiny>
207. Методичні рекомендації щодо організації роботи із повідомленнями про корупцію. Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 06 липня 2017 № 286 Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації роботи із повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0286884-17>

208. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України, Закон Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки від 07 грудня 1984 року №2341-III. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. 18 грудня 1984 р. №51.Ст. 1122

209. Кримінальний кодекс України. Кодекс України, Закон Верховна Рада України від 05 квітня 2001 року №2341-III. Офіц. вісн. України. 2001. 08 червня 2001 р. №21. С. 1. ст. 920

210. Мельник О. М. Зарубіжний досвід у сфері протидії корупції та можливість його використання в Україні. Публ. урядування. 2016. № 3. С. 93–100.

211. Ростовська К. В. Міжнародний досвід боротьби з корупцією в правоохоронних органах. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право. 2016. Вип. 22. С. 89–92. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2016_22_22

212. Зарубіжний досвід створення та діяльності спеціальних антикорупційних органів : наук.-практ. посіб. / О. І. Бутович, Е. С. Дмитренко, В. М. Драган, З. А. Загиней, Р. В. Гречанюк; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2015. 313 с.

213. Трепак В. М. Міжнародний досвід запровадження системи заходів антикорупційної спрямованості. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 2. С. 233–246. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2015_2_22

214. Ахтирська Н. М. Міжнародний досвід боротьби з корупцією як вектор формування національної антикорупційної політики: огляд законодавства Румунії. Віче. 2015. № 18. С. 2–5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_18_2

215. Кубаєнко А.В. Проблеми запобігання та протидії корупції в поліції: міжнародний досвід. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. Науковий збірник. Випуск № 3. 2017. С. 114–118.

216. Special report of the Eurobarometer on CORRUPTION №397
Fieldwork: February – March 2013, Publication: February 2014.
URL:http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_397_en.pdf

217. Special report of the Eurobarometer on Corruption № 470. European Union, 2017. URL: [file:///C:/Users/asus/Downloads/ebs_470_en%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/asus/Downloads/ebs_470_en%20(1).pdf) p.20

218. ТІНЬКОВ А.Л. Особливості протидії політичній корупції в країнах ЄС. URL:<http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Tinkov.pdf>

219. Salminen A., Ikola-Norrbacka R. and Mäntyselä V. Kansallinen integriteettijärjestelmä Suomi. Peruseräraportti. Vaasa. Vaasan yliopisto, 2011. P.10–11.

220. The decision to create a network of anti-corruption cooperation for the term of office 5.2.2019 – 31.12.2021. URL: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/418904cb-430b-442b-83f7-30b0071c3b85/4ca7b710-3797-46a3-9703-a21bac6a02da/ASETTAMISPAATOS_20190211081331.pdf

221. National Audit Office of Finland. URL:<https://www.vtv.fi/en/naof/>

222. The Constitution of Finland 11 June 1999 №731. URL: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Perustuslain>

223. The Act on the National Audit Office 14 July 2000 №676. URL:<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000676?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Valtiontalouden%20tarkastusvirastosta%20annettus%20laissa>

224. Act on the right of the National Audit Office to audit certain credit transfers between Finland and European communities 17 March 1995 № 353. URL: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950353?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20%20oikeudesta%20tarkastaa%20er%20C3%A4it%20C3%A4%20Suomen%20ja%20Euroopan%20yhteis%20C3%B6jen%20v%20C3%A4lisi%20C3%A4%20varainsiirtoja>

225. Act on the implementation of the Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union and on general government spending limits 21 December 2012

№869.URL:<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120869?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=HE%20155%2F2012>

226. Act on a Candidate's Election Funding 24 April 2000 №273.URL:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090273>

227. Act on Political Parties 10 January 1969 №10.URL:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1969/19690010>

228. Salminen A., Ikola-Norrbacka R. and Mäntysalo V. (2011) Kansallinen integriteettijärjestelmä Suomi. Peruseraportti.Vaasa. Vaasan yliopisto, P.11.

30a.URL: <file:///C:/Users/asus/Downloads/Finland%20Authorities.pdf>

229. URL: <file:///C:/Users/asus/Downloads/Finland%20Authorities.pdf>

230. URL: <https://www.poliisi.fi/en>

231. URL: <https://www.poliisi.fi/rss>

232. URL: <https://www.facebook.com/Suomenpoliisi>

233. URL: <https://twitter.com/suomenpoliisi>

234. URL: <https://www.youtube.com/poliiitube>

235. URL: https://www.instagram.com/suomen_poliisi/

236. Korruptiontorjunta.fi URL:<https://korruptiontorjunta.fi/tietoa-sivustosta>

237. Report from the commission to the council and the european parliament eu anti-corruption report. Document 52014DC0038.URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1552661576825&uri=CELEX:52014DC0038>

238. Denmark Corruption Report. GAN Integrity. URL:<https://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/denmark/>

239. State Prosecutor for Serious Economic and International Crime.URL:<https://anklagemyndigheden.dk/en/state-prosecutor-for-serious-economic-and-international-crime>

240. National audit office (Rigsrevisionen).
URL:<http://uk.rigsrevisionen.dk/about-us/>
241. National Integrity System assessment published 12 January 2012.
Transparency International. URL:https://www.transparency.org/whatwedo/publication/national_integrity_system_assessment_denmark_executive_summary
242. Lov nr. 1600 af 19. december 2014 om Politiets Efterretningstjeneste (PET). URL: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186190>
243. Lov om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger. Lov nr. 410 af 27. april 2017 URL: <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=189891>
244. Bekendtgørelse af lov om rettens pleje nr 1284 af 14.11.2018. URL:<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/1284#id052cef59-f6e8-40bb-af74-bf74cfc31eb5>
245. Lovomindsamling, anvendelse og opbevaring af oplysninger om flypassagerer (PNR-loven). URL:<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=206349>
246. Lov om elektroniske kommunikationsnet og -tjenester nr 128 від 07.02.2014. URL:<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=161319#Kap28>
247. Bekendtgørelse om Politiets Efterretningstjenestes behandling af oplysninger om fysiske og juridiske personer m.v.nr. 763 af 20. juni 2014. URL:<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=164082>
248. Bekendtgørelse om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af oplysninger om fysiske og juridiske personer, som behandles for Politiets Efterretningstjeneste nr 516 від 23.05.2018. URL: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=201486>
249. IT-teknisk beskrivelse whistleblowerportalen. URL: <https://anklagemyndigheden.dk/sites/default/files/inline-files/IT-teknisk%20vejledning.pdf>

250. Другий Звіт про виконання рекомендацій GRECO за результатами 4-го раунду оцінювання Данії (англ.). URL: <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/16808d4292>
251. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
252. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101
253. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102
254. URL: <https://2009-2017.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/#wrapper>
255. URL: <https://www.ganintegrity.com/portal/country-profiles/sweden/>
256. URL: <https://thelawreviews.co.uk/edition/the-anti-bribery-and-anti-corruption-review-edition-7/1177244/sweden>
257. URL: <https://www.institutetmotmutor.se/>
258. URL: [file:///E:/Викладання/доробити%20шефу%20до%20вер/кор/1.%20РУКОПИС/Розділ%20III/GrecoEval5Rep\(2018\)4-Final-eng-Sweden-PUBLIC.docx.pdf](file:///E:/Викладання/доробити%20шефу%20до%20вер/кор/1.%20РУКОПИС/Розділ%20III/GrecoEval5Rep(2018)4-Final-eng-Sweden-PUBLIC.docx.pdf)
259. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2014105-om-insyn-i-finansiering-av-partier_sfs-2014-105
260. URL: <https://gouvernement.lu/fr/systeme-politique/gouvernement.html>
261. URL: <https://etat.public.lu/fr.html>
262. URL: <https://budget.public.lu/lb.html>
263. URL: <https://police.public.lu/content/dam/police/fr/police-se-presente/valeurs/Charte-des-valeurs-de-la-Police-Grand.pdf>
264. URL: <https://www.government.se/4a9faa/contentassets/8eaf2765387e4c18940baee2ca4d461c/sfs-2016749-act-on-special-protection-for-workers-against-reprisals-for-whistleblowing-concerning-serious-irregularities>
265. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101
266. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
267. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
268. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

269. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR181105.html
270. Офіційний сайт VizKey. URL: <http://www.vizkeyweb.com>
271. Єдиний державний веб-портал відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua>
272. Відомості з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення. URL: <http://corrupt.informjust.ua>

ДОДАТКИ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Голота Н.П. Інформаційна політика в діяльності правоохоронних органів. Актуальні проблеми правознавства. 2017. №4 (12). С. 68–73.
2. Голота Н.П. Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності як один з основних чинників подолання корупції: міжнародний досвід. Порівняльне-аналітичне право. 2017. № 6. С. 194–197.
3. Голота Н.П. Проблемні аспекти комунікаційної діяльності між правоохоронними органами України. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право. 2017. Вип. 14. С. 269–274.
4. Голота Н.П. Оприлюднення інформації про осіб, які вчинили корупційне діяння як механізм протидії корупції: історико-правовий аспект. Актуальні проблеми правознавства. 2018. №2. С. 17–22.
5. Голота Н.П. Особливості роботи прес-служби в державних органах: історія та сучасність. Порівняльно-аналітичне право. №6. 2017. С. 194–197.
6. Holota N. Training of professionals for press service: dilemma of education and social experience. Časopis vysokoškolských pedagógov, študentov a mladých výskumníkov na Inštitúte Juraja Páleša v Levoči, a v Knazskom seminari biskupa Jana Vojtassaka KU v Spisskej Kapitule v Spisskom Podhradi. №3. 2018, ročník 4. P. 59–70.
7. Голота Н.П. Особливості інформаційно-правового статусу посадових осіб антикорупційних органів. Актуальні проблеми правознавства. 2019. №2. С. 157–163.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Голота Н.П. Характерні ознаки інформаційно-правового

забезпечення антикорупційної діяльності в Україні. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 21–22 квітня 2017 р.). Тернопіль: Економічна думка, 2017. С.202–204.

9. Голота Н.П. Поняття та ознаки інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності в Україні. Innovate research of legal regulation of public administration. International scientific conference. 16–17 June 2017, Lublin. P.102–103.

10. Голота Н.П. Правове регулювання інформаційного забезпечення діяльності органів державної влади. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 20–21 квітня 2018 р.) Тернопіль: Економічна думка. 2018. С. 83–86.

ДОВІДКА
про впровадження матеріалів дисертаційного дослідження Голоти Наталії
Петрівни «ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ» у навчальну та наукову
роботу юридичного факультету Тернопільського національного економічного
університету

02.09.2019

Матеріали дисертаційного дослідження Голоти Наталії Петрівни «Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності в Україні» впроваджені у навчальну та наукову діяльність юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету наступним чином:

1. Результати дисертації та її результати використані при науковій розробці інформаційно-правового забезпечення антикорупційної діяльності.
2. У роботі кафедр, зокрема, використовуються наступні наукові доробки:
 - Голота Н.П. Інформаційна політика в діяльності правоохоронних органів. Актуальні проблеми правознавства. 2017. №4 (12). С. 68-73.
 - Голота Н.П. Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності як один з основних чинників подолання корупції: міжнародний досвід. Порівняльне-аналітичне право. 2017. № 6. С. 194-197.
 - Голота Н.П. Проблемні аспекти комунікаційної діяльності між правоохоронними органами України. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право. 2017. Вип. 14. С. 269-274.
 - Голота Н.П. Оприлюднення інформації про осіб, які вчинили корупційне діяння як механізм протидії корупції: історико-правовий аспект. Актуальні проблеми правознавства. 2018. №2. С. 17-22.
3. Основні результати роботи використані при формуванні навчально-методичних комплексів підготовки фахівців за відповідними напрямками.
4. Результати дисертації Голоти Наталії Петрівни використовуються при викладанні навчальних дисциплін правоохоронного спрямування.

Заступник декана юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету,
кандидат юридичних наук, доцент

В.М. Слома